

Bani 2020-21

MATA SUNDRI COLLEGE FOR WOMEN
University of Delhi

MATA SUNDRI JI (1667-1747)

Mata Sundri College is named after the consort of the Tenth Guru of the Sikhs, Guru Gobind Singh Ji, Mata Sundri ji (1667-1747) who lived here for more than 40 years and guided the Sikh Community with sagacity and erudition.

It was established to propagate the great mother's cherished ideals of service, leadership and academic pursuits among young women with the motto "Truth is the highest of all virtues but true living is higher still". All these years, we have been trying our utmost to keep up the ideals set by Mata Sundri Ji.

ਸਵੈਯਾ

ਦੇਹ ਸਿਵਾ ਬਰੁ ਮੋਹਿ ਇਹੈ ਸੁਭ ਕਰਮਨ ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਟਰੇਂ ॥
ਨ ਡਰੇਂ ਅਰਿ ਸੇ ਜਬ ਜਾਇ ਲਰੇਂ ਨਿਸਚੈ ਕਰਿ ਅਪੁਨੀ ਜੀਤ ਕਰੇਂ ॥
ਅਰੁ ਸਿਖ ਹੇਂ ਆਪਨੇ ਹੀ ਮਨ ਕੈ ਇਹ ਲਾਲਚ ਹਉ ਗੁਨ ਤਉ ਉਚਰੇਂ ॥
ਜਬ ਆਵ ਕੀ ਅਉਧ ਨਿਦਾਨ ਬਨੈ ਅਤਿ ਹੀ ਰਨ ਮੈ ਤਬ ਜੂਝ ਮਰੇਂ ॥੨੩੧॥

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਵੈਯਾ

ਦੇਹਿ ਸਿਵਾ ਬਰ ਮੋਹਿ ਇਹੈ ਸੁਭ ਕਰਮਨ ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਟਰੇਂ ॥
ਨ ਡਰੇਂ ਅਰਿ ਸੇ ਜਬ ਜਾਇ ਲਰੇਂ ਨਿਸਚੈ ਕਰਿ ਅਪੁਨੀ ਜੀਤ ਕਰੇਂ ॥
ਅਰੁ ਸਿਖ ਹੇਂ ਆਪਨੇ ਹੀ ਮਨ ਕੋ ਇਹ ਲਾਲਚ ਹਉ ਗੁਨ ਤਉ ਉਚਰੇਂ ॥
ਜਬ ਆਵ ਕੀ ਅਉਧ ਨਿਦਾਨ ਬਨੈ ਅਤਿ ਹੀ ਰਨ ਮੈ ਤਬ ਜੂਝ ਮਰੇਂ ॥੨੩੧॥

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ

Sawaiya

Give me this boon, O Goddess Shiva (consort of Lord Shiv), from virtuous deeds I may never refrain.
Fearlessly may I fight all the battles of life,
determinedly may I accomplish my victories.
May I instruct to my mind that, my desire be to sing of
Thy glories.
When this mortal life comes to an end, May I die
fighting on the battlefield.

Guru Gobind Singh ji

Editorial Board

Patron	: Dr. Harpreet Kaur (Principal)
Chief Editor	: Dr. Iqbal Kaur
English Faculty Editor	: Ms. Shweta Duseja
Hindi Faculty Editor	: Dr. Savita
Punjabi Faculty Editor	: Dr. Swarn jit Kaur
Sanskrit Faculty Editor	: Dr. Kalpana Sharma
Urdu Faculty Editor	: Dr. Iffat Zareen

STUDENT EDITORS

English	: Nandini Dogra
Hindi	: Deepanshi jain & Priyanshi Tyagi
Punjabi	: Megha Bhatia
Sanskrit	: Dolly Jain
Urdu	: Shabana

ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ

(ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਧਿਨਿਯਮ, 1971 ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਰਿਤ ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਿਤ ਸੰਸਥਾ)

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਭਵਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ-110001

DELHI SIKH GURUDWARA MANAGEMENT COMMITTEE

(Statutory Body Esid. under the Delhi Sikh Gurudwaras Act, 1971 of the Govt. of India)

Guru Gobind Singh Bhawan, Gurudwara Rakab Ganj Sahib, New Delhi-110001

From the President

Mata Sundri College for Women is a premier institute that works towards the overall development of its students. It not only focuses on the academics but also provides ample opportunities to train oneself in the other key areas like foreign languages, vocational courses, sports, theatre, dance, and music. The pictures of several events are a testimony to the same. In addition, *Bani*, the annual college magazine, gives a chance to its students to showcase their creative sides in any genre of their choice. Just a look at the magazine would highlight the diversity it is symbolic of. It has contributions in five different languages which reflect the vision of the college too: a belief in plurality and mutual existence.

I want to acknowledge the efforts of the students and the teachers for a year-long engagement even if it had to be in the virtual mode due to the pandemic, under the commendable leadership of the Principal, Prof. Harpreet Kaur, an efficient team of educators and the non-teaching members of the institution. The success of an institution is an index of the balanced partnership of each of these stakeholders.

Manjinder Singh Sirsa

President

Delhi Sikh Gurudwara Management
Committee

ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ

(ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਧਿਨਿਯਮ, 1971 ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਰਿਤ ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਿਤ ਸੰਸਥਾ)

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਭਵਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ-110001

DELHI SIKH GURUDWARA MANAGEMENT COMMITTEE

(Statutory Body Esid. under the Delhi Sikh Gurudwaras Act, 1971 of the Govt. of India)

Guru Gobind Singh Bhawan, Gurudwara Rakab Ganj Sahib, New Delhi-110001

From the General Secretary

“Bani” is an indicator of the college's annual journey. I extend my warm greetings to the Principal, Prof. Harpreet Kaur and the editorial team, Mata Sundri College for Women for bringing out its annual college magazine.

The purpose of the college magazine is to provide recognition to all those who have excelled in numerous arenas in an academic year. *Bani* sets a prototype to inspire others to similarly attain great heights in life.

Our girls have a sharp vision and grit to follow their dreams. The college provides them several opportunities to train themselves in fields like Elementary Education, Statistics, Computer Science, Travel and Tourism, Foreign Languages, etc.

It is a matter of pride for us that this college through its committed team of teaching and non-teaching staff has attested itself worthy of students' preferred choice of college.

I wish the students of the college a blooming future and congratulate the Chairman, the Principal and the staff of the college once again.

S. Harmeet Singh Kalka

General Secretary

Delhi Sikh Gurudwara Management Committee

From the Chairman

Bustling with creativity, we have yet another edition of our college magazine, *Bani*. It provides an avenue to the students to share their thoughts and artwork and go beyond the prescribed curriculum by encouraging their thirst for learning.

In a world which is marked by social distancing, lack of face to face interaction and increased digitalization specifically in the academic community because of the pandemic, students have had to learn to transition into a completely different paradigm. For a smoother shift, teaching as well as non-teaching staff have made conscious efforts to aid the students in every way possible. Despite the online mode of education, our students have successfully adapted to the change.

I wish to congratulate Principal, Prof. Harpreet Kaur and her entire team for year-round activities and successful publication of *Bani*.

S. Vikramjit Singh Sahney, Padma Shri
Chairman

From the Principal's Desk

The 54th edition of *Bani*, the college magazine, brings reminiscences of a copious year built cohesively in year 2020-21. It swells my heart with pride to witness its successful compilation in the form of diverse writings and artworks of students as well as teachers. The glimpses of year-long festivities and academic events, even though conducted in the virtual mode, breathe life into the well-spent past and this oeuvre is symbolic of the painstaking on the part of the contributors to create a niche with each new edition. The editors of English, Hindi, Punjabi, Urdu, and Sanskrit sections have punctiliously weighed all pieces and their student editors stood by them shoulder to shoulder in this enthusing journey. An institution does not become eminent in isolation. The teachers, students and the non-teaching staff-all endeavour together to work in harmony and I feel fortunate to acknowledge their immense contribution in shaping our budding youth. *Bani* is ready for your eager perusal. I foresee the strong association between students and teachers growing stronger in years to come and a matchless opportunity for the two sides of the table to be on the same page, quite literally.

Prof. Harpreet Kaur
Principal

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕੀ

ਕਾਲਜ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਬਾਣੀ' ਦਾ ਇਹ ਅੰਕ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਡਰ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਦੇ -ਦੇ ਹੱਥ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਵਧਾਈ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ।

ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਰੁਚੀ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਮਾਧਿਅਮ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਸ ਵਕਤ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਲਈ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਸਾਡੇ ਨਿੱਤ ਬਦਲਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾ ਕੱਝ ਹੱਡ ਬੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੱਝ ਜੱਗ ਬੀਤੀ।

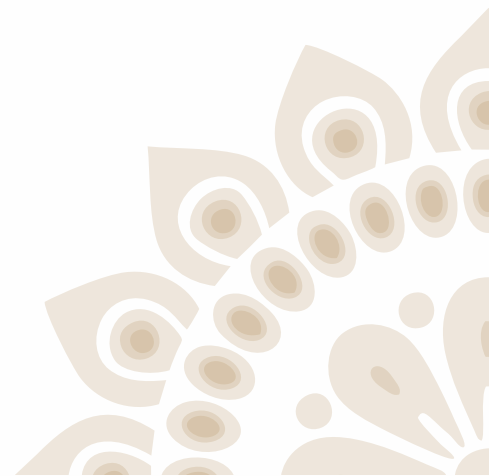
ਕਾਲਜ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਇਹ ਸਲਾਨਾ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਸਕਣ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਅਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਪੂਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਉਰਦੂ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਜਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਅਤੇ ਪੋਸਟਰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ।

ਸਮੂਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਟੀਮ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦਾ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਅਤੇ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸ੍ਰੋਤ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਧੰਨਵਾਦ ਜੀ।

ਡਾ. ਇਕਬਾਲ ਕੌਰ
ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ

English Section

Contents

1. Body Positivity	Tenzin Nyidon
2. A Call to My Childhood	Hrishita Harish Nayal
3. What if	Chanpreet Kaur
4. Social Distancing and Social Inequality	Mehar Singh
5. Look	Shubhi Adlakha
6. Rasa Theory	Ashmeet Kaur
7. Falling Stars for My Fallen Self	Kavya Bansal
8. Are You One of Those Feminist Types Too?	Nandini Dogra
9. Advantages of Being Alive	Kavya Bansal
10. Let's Fly	Manya Tyagi
11. Hegemonic Domination	Muskan Bansal
12. Women Empowerment	Vishakha Pant
13. We, Future and Innovation	Parul Sharma
14. I Wish	Shubhi Adlakha
15. Dandelion	Tenzin Nyidon
16. Hazy love	Kavya Bansal
17. On How to be a Flower	Kavya Bansal
18. What is Freedom?	Davleen Kaur
19. Golden Tulip	Tenzin Nyidon
20. The Wall with a Tapestry	Nandini Dogra
21. Mathematics	Davleen Kaur
22. The Pandemic- A Time to Serve, to Give, to Love	Shweta Duseja
23. Reclaiming a Piece of 'My Sky'	Simerpreet Kaur
24. COVID 19-Led Paradigm Shift	Shweta Duseja
25. An Ailing Bird	1 st Year, English (Hons)
26. <i>Bulbul</i> (2020): The Saga of True Empowerment	Aayushi Sharma

Editorial

A college magazine is a reflection of the brilliance of its students and their endeavours to articulate their thoughts and emotions in diverse forms and genres. It is a channel for them to facilitate their inimitable literary and creative journeys. It provides them with a platform where they can stage their latent artistic side, which sometimes does not get a chance to surface in the classroom. It encourages them to fearlessly chase their thoughts and express them unbridled. They shine through each of their contributions and in the process, add a new feather to their radiant caps.

This edition is replete with variety: from poetry to short stories, from personal anecdotes to analytical pieces, from digital art to oil on canvas. Several poetic pieces reflect on love, compassion, pain and kindness. There are articles on creating awareness around body positivity, avoiding the danger of labelling, understanding cultural domination. Some of the pieces show anxieties arising due to the pandemic and ponder over ways of tackling them.

Bani 2020-21 is unlike any other issue in the past because of the unprecedented experiences of the ongoing pandemic. Despite several impediments, we have successfully been able to bring out this edition, albeit a little late. Through many vicissitudes, faculty editors, student editors as well as contributors worked collectively to make the current issue a success.

We hope that the contents of the magazine will evoke a thought here and an emotion there as the readers flip through the pages of poems, short fiction, analytical and informative essays and unparalleled artwork.

Ms. Shweta Duseja
English Faculty
Editor

Student Editorial

A college magazine works as a great stepping stone for any student with a proficiency in language and word play. It not only provides one with an opportunity to explore the immensities of their art, but also acts as a valid platform to gain criticism.

As the nightmarish pandemic raged in its manifestation, apart from the physiological debilitation, everyone suffered psychologically. The frustrations and anxieties while being aversive to one's health, did push most of us to seek out an artistic catharsis. This edition of *Bani* can be considered as a product of the same. It not only carries the mark of professional hard work and excellence on the part of the various people involved in its production, but also bears in its core the various personal sentiments attached to each artistic outpouring, which the reader can relish.

As a final year student, the inability to attend the last few months of college-life has had a great impact on most of us. Yet, the emotions can be measured on the same scale as those of a first-year student, entering college life by pushing the power button on a PC. As the fresher's party, farewell, seminars, workshops and even casual chitchats turn completely virtual, arts and language become the sole source of respite. This delayed yet awaited edition of our college magazine enshrines all these sentiments providing one with a safe space to weave out suppressed ideas freely.

As a contributor and a student editor for the magazine, I learned a lot under the guidance of our professors. Reading through the awe-inducing works, one could infer an emotion which ran parallel throughout the experience. It was the ability to identify and relate to the ideas produced and propagated in the minds of my fellow mates. It not only gave me the reassurance that I wasn't alone experiencing a particular spectrum of emotions but that I had many others sailing on the same boat. It also provided me with a sense of satisfaction and optimism that eventually we all shall rise through what might be pulling us down.

**Nandini Dogra, 3rd Year, English
(Hons)**

Student Editor

Body Positivity

If we trace beauty standards across cultural history, there have been varied types classified as the *ideal* body shape. From the period where woman's body was imprisoned in corsets to achieve ultra-slim waist, through the voluptuous hourglass-shaped figure to skinny size zero, and now to the advent of *booty-babe* or the "*Kadarshian body*". Trends and fashion changed with time, yet the perfection in beauty is something that the society still demands.

This need for perfection pops up in various forms. At times, it's in the unblemished skin, at other times, it's in *fair-milky* skin, or it's in the voluptuous figure or in the tall, dark and handsome. We often tend to forget, that whenever the term beauty is mentioned, we always think of women. Yes, women indeed suffered the most under the knife, i.e., perfect beauty but one shouldn't forget that men too fall victim to it. Just because the suffering of men is less obvious doesn't mean their suffering is any less.

As mentioned earlier that trends and fashion change with time. Hence, one should never bind oneself to the other's notion of beauty. A trait you find ugly in yourself can be considered a trait of beauty in another place. Pointing out from personal experience, since childhood, I have always been an

underweight person. Unlike the case with being overweight, telling an underweight person *"you should eat more"*, *"don't wear fitting clothes"*, *"your bones are visible"* *"you shouldn't wear mini-skirts and show your mosquito-like legs"*, remains as problematic as telling an overweight person to eat less.

People, getting exposed to various content and media products, realized that body-shaming isn't good. While they are specifically very careful with girls over this matter, yet seem to forget that men experience it too. The phrase *"tall, dark and handsome"* itself has set many barriers for men, to cross, to feel comfortable with themselves.

Living in a world where everything is run by trade, not only body gets standardized but one's complexion, hair, teeth, everything gets monetized too. Taking the brand Dove, for example, I applaud their campaign for promoting body positivity, loving every form and colour of the body yet, there is another thing that becomes problematic with Dove. The problem is the seemingly impossible goal of soft milky skin.

We humans, though, are way more intelligent than the rest of the species in this world to have developed through civilizations and technological innovations. Yet, do we question why lions don't have a silky mane or that they should bath more often and take good care of their mane? Do we question why a panda is so round and they need to work out to slim down? Do we question why crows are black, they should apply fairness cream and pursue fairness? No! Because we know that's how they naturally are.

Just like that humans too have their respective body shapes differing from each other, have different coloured skin, complexion with blemishes, scars and pimples. Not everyone is tall and not everyone was born with a voluptuous figure or six-packs, from the mother's womb.

If it's acceptance, from society, that you are looking for, then one must always remember, society is not one person. Society consists of many people and every person has a mind of their own. What person A might like, doesn't necessarily mean person B would like too and so on. Your body is your own, and if you don't cherish it and love it the way it is, no one else will do it for you.

**Tenzin Nyidon, 3rd Year,
English (Hons)**

A Call to My Childhood

*Closing my eyes, I reminisce about you.
A wave of NOSTALGIA, runs me through.
Blissful traces of times so GOLDEN.
Oft it feels too good to be true.*

*Paper planes and boats fluttered our hearts.
Crayon scribbles were pieces of art.
Even with tears, I managed to smile.
Nursery rhymes, were my all-time Mozart.*

*Scraped knees and elbows; red and blue.
Crooked, chipped teeth... Just one or two.
Blunt hair, like toadstools on heads.
Frocks and headbands with buckled shoes.*

*The perpetual love for objects unreal,
Gums and sour candies, a big deal!
Mum's make-up... A precious treasure chest.
Just like a princess, it made me feel.*

*Friends and friendships were kept so close,
Our fellowship mattered more than egos.
The 'pinkie', though tiny but mighty!
Promises intact... Whether with friends or foes.*

*The summer Sun was a true delight!
The rain and thunder made us squeal with fright.
No duties, no worries... Just plain innocence.
No dark places... But a beacon of light.*

*I call you back, my beloved Childhood.
If I could turn back time, I certainly would!
To stand in the shoes of a tiny little girl,
To laugh and rejoice where once I stood.*

Hrishita Harish Nayal, 1st Year, English (Hons)

What if

*What if I was a bird,
flying in the sky, very high.
Meeting a stranger,
but with no danger.*

*What if I was a fish,
not wanting to be someone's dish.
My life would be water,
living in an ocean without border.*

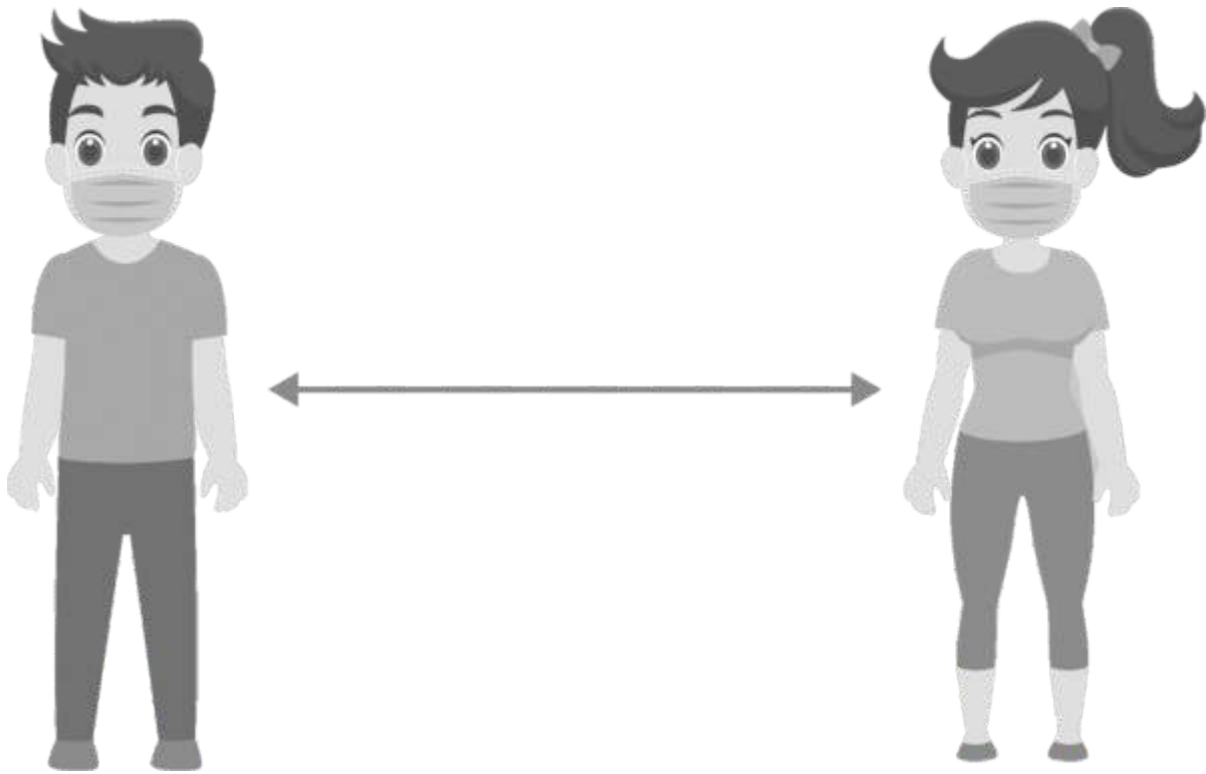
*What if I was air,
blowing everyone's hair.
Showing directions through a compass,
acting like a navigator just like Columbus.*

*What if I was rain,
trying to clear someone's pain.
Everyone enjoying the petrichor,
seems like enjoying your life as an editor.*

Chanpreet Kaur, 1st Year, English (Hons)

«« Social Distancing and Social Inequality »»

Covid-19 has upended societies and dramatically altered everyday life across the globe. Our present circumstances, while unprecedented, have been profoundly shaped by persistent societal realities- such as entrenched racial and economic inequality, the proliferation of misinformation, and anxieties about the ability of the world's democracies to confront major crises. In depth social understanding will be vital for apprehending the crisis and charting a path forward.

The impact of the COVID-19 pandemic is drastically changing the lives of people as schools and universities have closed, exams and events postponed, the usual health and information services are limited, socializing with friends and extended family is highly discouraged and, at some places, even punishable. The practice of social distancing means staying home and away from others as much as possible to help prevent spread of COVID-19.

The practice of social distancing encourages the use of any means of contact, instead of in-person contact. Social distancing in a deeply fragmented society like India is both vertical- along class and caste lines- and horizontal, involving the separation of people within the same groups. India's already entrenched hierarchies of power meant vertical distancing was quickly

introduced, but horizontal social distancing has posed as a much bigger problem.

With the lockdown, the more privileged groups in Indian society had quickly established greater social distancing between themselves and others around them. It simply required a widening of existing hierarchical power structures in the society, which are often based on class and caste. This can be observed in most Indian homes, in which domestic workers are rarely allowed to sit on the household furniture or eat with the same utensils used by the members of the household. Both caste and class are hierarchical systems based on the exploitation of marginalised groups in the Indian society. The practice of untouchability has been a fundamental aspect of the caste system.

As there continues to be a significant overlap between caste and class hierarchies in contemporary India, the suspension of hierarchical relations under the lockdown has essentially followed these established divisions in society. This made vertical social distancing easier to achieve with the onset of the pandemic in India

Mehar Singh, 3rd Year, English(Hons)

Look

*Look,
we are together
here, again.
The same place
where our story began.
Two broken souls
with shivering voices.
The love we share
is paying heavy prices.
Looking at you,
with the same smile,
I'll forget my pain*

*in a while.
I wish this moment
could last long.
So, I can prove
everyone wrong.
Waiting for you,
to hold my hand.
So, I can take my
heart ache to the end.*

**Shubhii Adlakha, 1st year,
English (Hons)**

Rasa Theory

Rasa is a Sanskrit term which means flavour or essence. Bharata Muni coined the Rasa theory which describes the fundamentals of Indian aesthetic art forms, be it drama, dance or music. The theory can be applied to all kinds of art forms: visual, literary or musical work. It explains the gratification of emotions through art forms, and how art gratifies varied flavours that our soul craves. Bharata Muni coined this theory basically for dramatics. As per him, dramatics is a synthesis of all forms of art from visual i.e., gestures to musical forms. Hence, making it the most perfect fruition of art. Rasa are reactions to certain emotions invoked by an art form like fury, laughter, disgust. So, to create an art form we require an artist to compose it and a Sahardaya, a sensitive spectator who is instilled by the art form.

Rasa theory actually defines the purpose that how an art form should influence a spectator or listener. This is the core of how literary works are defined as tragedies or comedies because they invoke a particular emotion in readers. If an art form leaves its recipient just intrigued or in a baffled state of emotions, its purpose is not satiated. This translates to the idea that the theme and atmosphere that an art work creates should satiate its purpose. It should instill a particular emotion to the state of frenzy or climax. Being perceived by the reader correctly or to have them pushed to the state of invoking a frenzied rush is the success of any kind of art form, which gets highlighted clearly in the Rasa theory.

Did any artist ever leave an explanation for its art or any poet leave explanatory remarks for its poetry? The essay *Death of The Author* by Roland Barthes clearly explains that a literary art work is purposed to invoke our emotions that cannot be given an explanatory definition by the composer. Art shall satiate its purpose. When you hear a poem, a pun is a pun only if perceived by a listener. Our art should not need an explanatory definition. A poem or a piece of art is lost in the moment if not perceived by a *Sahirdaya*.

Further, the *Rasa* theory coined by Bharata Muni includes eight *Rasa* which have a presiding deity and particular colour associated with them. The *rasa* are – *sringara* (love), *hasyam* (laughter), *raudram* (fury), *karunyam* (compassion), *bhibatsam* (disgust), *bhayanakam* (horror), *veeram* (heroism), *adbhutam* (wonder). These are the effects that an art form should have on any *Sahirdaya*. *Rasa* is basically invoking a particular mood or craving one already there. It's an interplay of the attendant's emotional

condition. These emotions, though already present, are different from one aroused in real life. They are transformed by aesthetic pleasure. It should have such desired effects yet this is not the ultimate goal of it. The primary goal is to raise the reader to a state of self-actualization. Its purpose may be seen to be as trivial as relieving a day's stress to its ultimate purpose of showing the audience the ultimate reality of life and transcending values. So, for the purpose of it, the most read commentary on *Natya Shastra* by Abhinava Gupta and other contemporary writers agreed to add a ninth *rasa* to the list. It is known as *santam* *rasa* that invokes peace or tranquility.

Abhinava Gupta says that this *rasa* is the thread tying all other *rasa*. The essence of the art form is invoked in it i.e., tranquility and in it, the realization of one's own self and life's ultimate truths. When art forms rise above the *rasa* theory, they satiate their purpose of self-actualization. But the way to it is through the arousal by the *rasas*. According to my understanding, any art form is a quest. An artist creates a maze leaving the audience in hustle for the answer. You have to be critical enough to understand mockery, witty enough to understand a pun, sensual enough to have a gesture entice you. Hence, art forms instilling *rasa* to leave us in a quest for answers, a quest for our own self and self-actualization, is the highest form of reality perceived.

Rasa vary with different schools of learning and also due to regional differences. Taking up the case of music, there are *ragas* that are intended to invoke six *rasa* in the Indian aesthetics; six *Rasa* as opposed to the original eight. This is so because music can hardly invoke disgust or anger. Now, when we ponder on how it varies with regional differences or culture, we think about the essence of poetry being lost in translation or not able to make sense of some visual art by a foreign artist.

This is so because different signs and gestures have different meanings as per cultures. So, the emotions they invoke vary with regional differences. This can be illustrated very easily by, how sweat on a lady's body is somewhat perceived as erotic in Indian literature but the same thing would invoke disgust if seen as per Western ideas because their backgrounds vary. That's why diasporic writers or any art composers deal with identity crisis because of completely varying backgrounds.

As long as my understanding of *Rasa* theory is concerned, I would like to closely associate it with human psyche. So, according to what I perceive, it is not just love or joy that is pleasurable but gratification of any human

emotion. So much so, that the state that it leaves us in is frenzied adventure and is more or less welcomed by us.

When we find ourselves in a baffled state of emotions by life, art forms fulfill the purpose of gratification of a particular emotion and take it to the level where we are in a frenzied rush. That is the purpose of climax in any movie or drama or say any art. The climax gratifies that craving and leaves us frenzied.

From a state of bafflement, we reach a climax where we totally see a single aspect of ourselves to the limit of self-actualization. This is how a *rasa* is an aspect and enables an art form to expose that one aspect so we could reach the truths life had in store. In such a manner, *rasa* pave a path to self-actualization.

So, here is a poem that would explain how satisfying each emotion, each *rasa*, is important or else the baffled set of emotions leave us in a state of unsatiated hunger. Hence, a wordy sway through love, laughter, horror that leaves you hungry.

This city is a hammock of love.

*His gentle fingers
putting me in the sway.*

*I am so caught
that the city got blurry.*

*Only he remained.
Only love remained.*

*Love, love, love, love
repeating it over and over.*

*It loses its meaning.
like homework, homework, homework,
deadlines, deadlines, deadlines.*

That doesn't make sense to us either, does it?

The sway of the hammock

*had all truths blurry,
all colors drab.
and those that did not,
I scraped them out of rage.
Stripped the canvas of love
to threads.*

*The vivacity of the city
got drab by night.
My scorned love had this plight.
It shuddered to a corner,
as if a womb.*

*Illusions, the only escape,
from unending doom.*

*"Love, love, love", they said.
But, it wasn't a new grief,
a beguiled truth,
a mischief.*

*A foul play of lust
to end up in disgust.*

*So, I poured
from my ambrosia pot,
to fill in the filth of
a love drunk city.*

*Scraped,
scorned,
doomed to
unsatiated salacity.*

Rest leaving to your interpretation.

Ashmeet Kaur, 3rd Year, English (Hons)

««« Falling Stars for My Fallen Self »»»

*I drowned in the depths
of the sky,
lost myself.*

*I plucked stars,
arranged them in a glass jar.*

*I placed it in my heart
and took it everywhere I went,
from the narrowest streets and the steepest hills,
to the coldest nights
and the darkest days.*

*It illumined my paths,
smiled at me
whenever my tears
were on the verge of
falling.*

*It gave me strength
when I was weak
and taught me that it's
okay to destroy
oneself,
to rebuild again from
the shattered pieces,
on the days one feels
like giving up.*

*Instead of getting buried in quicksand,
And walking on the same place, on a loop forever.*

Kavya Bansal, 1st Year,
English (Hons)

Are You One of Those Feminist Types Too?

A recent surge in the cancel culture has brought feminism under its scrutiny too. A fair portion of the netizens, side towards critiquing the movement, using the label as an expletive, and hold people accountable for having "outdated views", despite their lack of awareness of the topic in its entirety. They strongly believe that no gender-based inequality exists and it's just a fad where people are hyping measly issues to the height of Mt Olympus.

Though this negation of the whole problem can be seen through an optimistic lens where the individual's thoughts can be assumed to be stemming from a perspective where they are able to eradicate gender from their analytical thought processes. While this may be a much-desired preference, it may not be the case. In fact, the tendency to negate could be pointing towards internalized patriarchy and deep entrenchment of its various dictates. This enables the individual to not only hold on stubbornly to their views, but also develops the inability to have an expansive outlook which may accept criticism.

Recent occurrences have led to feminism being reduced to the acceptance of body hair, bra strap visibility and reservations in public transport (not that they are not important issues). In a few extreme cases, where people were falsely accused of crimes against women, feminism was brought into the equation, where it wasn't even needed. A mixture of this, and a dash of the hatred that patriarchy fosters due to the threat over its hegemony, caused for feminism to being reduced to a pejorative term and not something which has a legacy beyond the years these anonymous virtual moralists claim for their experience.

One needs to realize that it's not some one-upmanship show. Instead, it aims for a more egalitarian society where gender dissolves as a categorizing entity and remains fluid. But for this to happen, one needs to do away with the existing power politics that dominates the play. A building can't be built on the ruins of a fort. One needs to clear the debris away. The shackles of patriarchy are those debris that need to be done away with first. Only then can one follow up with the creation of a base, where the playing field is levelled and all gendered elements (or the lack thereof) get equitable

chances.

"Are you one of those feminist types?" "Feminism? They just want attention." "I saw one of those feminists, they just want to be like men." "All those man-hating, damaged, rejected women, that is who feminists are. You are a girl from a respectable household, you don't want to be involved in that."

These common place remarks and questions, just throw light on the ignorance and the unawareness that infests the minds of the people in our society. Rather than thinking of their lack of understanding as their stubbornness to hold onto their views, we can understand it as their inability to access the right resources. Hence, they have such problematic views.

Social media may be a great place for the transmission of information, yet it can't be deemed fully reliable. The remarks and opinions are highly subjected and often lack any source support. The state authorities need to realize that they can't think of their duty as over by just giving out reserved seats and quota. The problem is one of ideology and needs to be eradicated from the grassroots level. Changes need to be made right from the educational structure and system. This would enable the students to not only have a wider outlook to things, but also enable them to scrutinize the question of feminism themselves and not rely on half baked goods on the internet.

Nandini Dogra, 3rd Year, English (Hons)

Advantages of Being Alive

One,
coexisting with the skies:
witnessing the sky bleed hues and squander round the world.
Phases searching for its peace while all it has done in its life is to
be the peace.

Two,
getting to witness art:
people/poetry/pain,
everything that exists is art.
Being alive is an art.

Three,
my music playlist:
for when I need to heal myself and for the days, I want to damage
my rotten soul until it sublimates into the air, I look up to my
music playlist to seek the warmth and solace I could receive from
no human ever.
I find my home in my Spotify playlists.

Four,
letters and caffeine:
in an era of endless attempts of revival of letters that have been
long forgotten; the smell of old books and crumpled, deckle-edged
papers, hold an essence eternal enough to immortalise the warmth
of the soul, just like caffeine.

Five,
love.

Kavya Bansal, 1st Year, English (Hons)

Let's Fly

*With every glistening ray of Sun
and enticing view of Moon,
a thought strikes in my mind
when we'll live for ourselves?
Work for ourselves?
Love ourselves?*

Out of dancing on someone else's tune.

*Will we understand our worth?
Or just eat whatever society serves in its spoon,
and shed tears in an empty room,
end up doing nothing, but croon.*

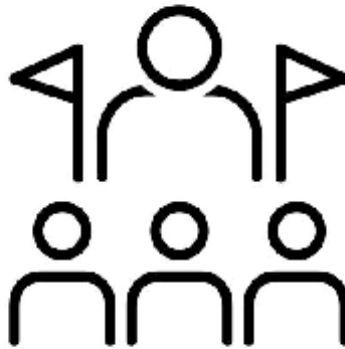
*Is this going to change some day?
Are we going to find us?
Burgeoning out
of this so-called CONTROL.*

Yes, we will.

*No one is born to remain a puppet.
To those restrictive boundaries
of the circus created by our society,
we're not supposed to be the clown.
We'll definitely find ourselves and bloom,
not today, but VERY SOON!*

ManyaTyagi, 2nd Year, B. Com(Hons)

Hegemonic Domination

"The challenge of modernity is to live without illusions and without becoming disillusioned."

-Antonio Gramsci

Hegemony, a word of the quotidian, means "leadership or dominance, especially by one state or social group over others." Control may not necessarily be visible or direct. In modern times, dominion and power control have found its way through the technological vehicle. We may not be under control of an empire militarily, but superficially we look upon the West to determine our progress and development.

Taking a look at material consumption, we can easily point out that most of the products consumed by us are manufactured and owned by American or British brands. From Hershey's, Oreo, Lays to Netflix and Amazon Prime, we are American consumers. Britain is the manufacturer of some of the loftiest brands including Rolls Royce, Jaguar, Sunsilk, Cadbury et al. We consume some of these products in our per diem life. From lower middle class to upper class society, everyone follows America one way or another. We copy their lifestyle, accent, art- be it music, literature or cinema. The form of soft power that America holds upon the East is not surprising. Everyone is conscious of it and adheres to it. There is a constant need to find validation from the West and a repeated comparison when it comes to technological development. Which is better among the two- NASA or ISRO? DU or NYU? Trying to get Indian Politics at the same pedestal as America. Copying American fashion in terms of clothes, leaving behind Indian traditional saris. We constantly

compare the two, bearing in mind the foreign as finer. Why is copying America equivalent to modernity instead of following one's own heritage and culture? This question may arise in many minds but is not deemed significant enough to be deliberated upon.

This cultural hegemony of West over East is a major aspect of postcolonialism where our identity, beliefs, perceptions and finances are controlled and heavily influenced by the West. The Orient is always looked down upon with pre-existed notions, stereotypes and considered to lack in every aspect, be it social, political or psychological. This ethnocentric perspective of Oriental discourse arises because East has given this authority to the West and is dependent upon them, not just for material satisfaction but for meeting the so-called standards of modernity and progress. East has internalised the fact that West is better off and, therefore, constantly tries to copy them to bring themselves at the same position as the other. Moving away from mainstream discourse or being radical is needed to establish the individual identity away from the majoritarian discourse.

This hegemonic discourse doesn't pertain to nations but is visible amongst social classes and gender. Hegemonic masculinity or the male dominant society always suppressed women and considered themselves physically and intellectually superior than women. They feel women are intellectually, physically, emotionally and psychologically inferior and therefore fit only to perform household chores. Making them stay indoors to keep them protected, is the excuse given for the bondage of women. Being a woman is considered equivalent to being weak. Why does a woman need external support to empower herself? Does this reflect lack of self-confidence or an overload of societal pressure over women? It is very much akin to imperialism; the West rationalised and gave the reason for colonisation as the backwardness and illiteracy of natives or third world citizens.

"I only know that people call me a FEMINIST whenever I express sentiments that differentiate me from a doormat." says Rebecca West. The idea of laying down norms and dictating women's behaviour traces its way back to the Medieval era of Romanticism and the Victorian ages. Suppression of women and laying norms for their conduct is discussed by many writers and critics, including Aphra Behn, Alexander Pope, and Henrik Ibsen.

The idea of untouchability and impure race has been found in many instances, ranging from Nazism; based upon the idea that the Aryan race

was superior and Jews were 'inhuman' and unfit to exist as per the concept of Social Darwinism; idea of Blacks as inferior in America, and the condition of Dalits in India lay its basis upon the same theory. They suffer injustice and are looked down upon by the higher class who consider themselves superior and licensed to exist in society as such. Inferiors are considered fit for menial degrading labour work and often face ruthlessness of the Superiors. The idea of them as polluting and unfit to survive is internalised so much so that they don't even try rising the social ladder and many a times are denied opportunities and means that may help them in doing so.

Hegemonic display of morals is evident in children's books, where behaviour of the child is regulated and values are forced upon them. Often their individuality and personal choices are subdued due to societal, parental and peer pressure to follow a typical mainstream path. From the Alice of Victorian Age to Greg Hefley of the contemporary era, elders always try to confine children within a certain space and monitor their growth in the way they want and consider correct. This dichotomy between one's persona and other's expectations leads to state of self-dubiety and questioning one's own identity which inhibits personality development. The child protagonist getting punished, in literature and cinema, for mistakes and awarded for certain good acts is often internalized by the reader-child. Books, therefore, indirectly teach children to act in a certain way that pleases and profits society.

Hegemonic discourse plays a significant role in shaping global and societal structure and is often responsible for power play in the world order. The mimetic behaviour of suppressed/East in terms of language, culture and identity creates a feeling of superiority and is used by the dominant/West to justify oppression and injustice. This hegemonic discourse could be a result of knowledge which brings about power, as proposed by Foucault. This Neo-Colonialism is systematic and functions on ideological conditioning. Resistance to this is awareness of this hegemony that functions economically and culturally, both on individual and societal level.

Muskan Bansal, 3rd Year, English (Hons)

Women Empowerment

Watching television at the age of six,
she saw how a girl was bound by beauty bricks!
At sweet sixteen, her feed was filled with fairness tricks,
at twenty, she understood how people were mentally sick!

When she strived hard for hours,
back from work like a withered flower,
everyone was bothered how she came late!
For the world, was she not just a bait?

While working she was inappropriately touched,
but did being paid for her work mean she was their choco fudge?

Numerous ugly comments did she hear,
it was high time to get rid of every fear!

Everyday cases of sexual harassment,
mental abuse, physical rape, torture, acid attack, murder she read.
Enough tears did she shed!
No more Nirbhayas, no more Reddys,
no more Laxmis,
no woman deserves this threat!

Enough stares, enough
dirty comments, enough
wrong touches did we get.
If it takes fire to turn the
evil into ashes, this fire we
shall set!

Throwing away the
patriarchal society,
no, we do not wish to
introduce pillars of
matriarchal society!

Every second male domination gives us anxiety,

because we don't deserve to lose our sanity!

If women were weak, no man could exist.

It's shocking after such dedication, how can someone still be sexist?

Spreading her wings high, does she fly,
with her talent and hard work, she strives to touch the sky!
Breaking the chains of orthodoxy, crossing the walls of narrow
mindedness,
she won't sit back anymore, tolerating the evil, engulfed in sadness!

Her body, her right!

If wrong is done to her, yes, fetching all the power back, she will fight!

She is the beacon and the guiding light,
like a phoenix she rises, even after a fall from a great height!

We stick together,
with zeal lit in our hearts forever!
She isn't a mess nor a loser,
she isn't a hater nor a liar!

She is the epitome of love and a pillar of strength.
She won't collapse till her last breath!
Even she is a human,
Just like any other man!

We don't want reservations. We don't want extra care.
Don't be a barrier on our way.
We ask for the same treatment as for men, and nothing rare!
Stop losing your sanity,
When a true feminist asks for equality!

Vishakha Pant, 1st Year, BA - Programme

«« We, Future, and Innovation »»

"I want to put a ding in the universe", Steve Jobs once said, and definitely made it possible.

This phrase, may be short but says a lot. We can do something only by changing something. Hence, leaving a mark or a 'ding' is important to reach a place we all want to be at.

Talking about changes leads one to a famous yet common word *innovation*. Creating, researching, inventing, et al., similar vocabularies have their own world where a lot of people are engaged, yet only few rise. So, what is that thing differentiating these humans? We don't know and we may never know, because those who rose have something of their own, which one cannot copy. Yet, we can find something that makes us different from others, and I'm very sure *we are just a finding step away*.

I'm writing this because maybe I'm on my own path of discovery. We, humans, waste a lot of time. Despite the consciousness, we waste it, no matter what. Those who valued time, using it for something that brought a revolution in any way, have created a legacy of their own. This is the reason why we remember and talk about Steve Jobs and not some Parul Sharma.

"Our today's idea can be tomorrow's application; we are required to just think one."

We all are aware of a basic idea that *innovation can create a smart future*. Today, we are living in a world that is dynamically changing, rapidly substituting our old means to newer ones. But, this is just the beginning and there's definitely a lot to be developed, in terms of globalization, technology or even our economy. Innovative ideas are required, for not only improving lives but for making lives comfortable to a greater degree.

I think this idea of making lives more comfortable is amazing but it will make

us lazier. Hence, we need to do something that is intrinsic to our comfort zone yet healthy for us.

Moving back to 2010, when we were 10 years younger than from our present selves, the decade had been one of the biggest game-changers in the tech world. From Apple iPads, Smart TVs to Siri, Alexa, and medical applications like CRISPR and many more. This last decade set a benchmark for the coming decade and we, as an upcoming generation should feel responsible and take it as a responsibility to make our future more radiant using our optimistic prospects in whatever way we can.

"We are required to just use what exists to create something that doesn't."

**Parul Sharma, 2nd Year,
B.Sc. Maths (Hons)**

I Wish

I wish,
I could stop time.
My heart skips a beat
whenever I say I am fine.

I wish,
I could see you once again.
A look from you will change
the cause of my pain.

I wish,
I could hold your hand.
All my miseries
will come to end.

I wish,
I could hug you now.
Allow me to fulfil
that vow.

I wish,

I could say I love you.
How to express,
I have no clue.

I wish,
I could change the past,
despite knowing,
nothing will last.

I wish,
I could meet you soon.
I will be the Sun,
and you will be the Moon.

**Shubhii Adlakha, 1st Year,
English (Hons)**

Dandelion

*A broken jade bangle,
an unfinished wine cup,
What makes memories differe
it's all but a blown Dandelion.*

TenzinNyidon, 3rd year, English (Hons)

Hazy love

I've a million dreamy tales circling my mind all day questioning why I write about love when I have never been in love. Well, who said I've never been in love? I used to trudge down the lonely streets when one fine day, the star laden sky decided to teach me how it feels to love something that's far away from your reach and when you know it won't be able to reciprocate the same way.

Okay, for a moment let's ponder what 'love' is exactly. Is it bound to the definition of persisting just between two people? I wonder because when I sit with my notebook and a coffee cup, I experience exactly as you describe love to be.

I write about love because I live with it. I don't need to fall in love to know how it feels. Isn't love present in even the tiny things, including your eyes keen on reading, wondering what comes next? Isn't love everywhere and you just have to excavate it, feel it? Or is love confined to the roses exchanged between two lovers on a lavish candle light date?

Kavya Bansal, 1st year, English (Hons)

On How to be a Flower

1. *Be gentle.*
As gentle as a wave in the middle of an ocean:
Ripping souls apart, lovingly,
Tearing world to shreds, blissfully.
2. *Get abandoned by someone you love.*
Haste back to them just to get abandoned for the n'th time and despite
it all, don't lose faith. Hang on to the edge of the cliff, on verge of
falling at any stance.
3. *Bloom on the darkest days,*
From them, conceal your ways.
Dull down on the bright ones, let them misconstrue you,
underestimate you.
Live your life one trickery at a time.
4. *Stop giving an eff about wavering winds and intervening beings.*
They are going to make you dwindle in the dust.
Stay ablaze and mark your territory.
5. *Withal, don't be afraid to wither because you know , you eventually*
will. Let your guard down, halt your spirits, lay open your soul to be
fed to fireflies, hallowing you in the dark.

Kavya Bansal, 1st year, English (Hons)

What is Freedom?

Freedom, equality, liberty are some issues that have always been in headlines in the society during different times in various parts of the world. Freedom is a vast agenda which covers not only individual freedom but freedom expressed and experienced by different classes and parts of society. Freedom glitch has given rise to many struggles, movements and protests in the past. Freedom is not something which can be achieved for once and all, it is impossible to say that the world has achieved freedom and liberty.

There are many people who complain of lack of freedom due to territorial or caste constraints. Long years of struggles have led to downfall of many republics, shift in power and transformation in the position of world powers. Freedom is not permanent, it comes and goes. One needs to safeguard his/her freedom and fight for it continuously.

Even after fighting for years, there are instances when freedom is not completely achieved. When surveyed from people, they often complain that even when they are free, their liberty is under high risk.

Countries turned from monarchies and other sort of regimes to democracies because many felt that establishment of democracy would guarantee rights and liberty to everyone. But, the harsh truth is that many democracies fail to guarantee its countrymen, rights and other freedoms. Even in a democracy, there are struggles, violence and movements to ensure freedom for all.

What exactly is freedom?

Is it just individual liberty? In fact, freedom is not limited to an individual's freedom but is about ensuring that an individual does not harm other's liberty. If we talk about the present scenario, we are free, media is free and other aspects that form the pillars of democracy are said to be liberal and

free. But media can be and is dominated by big politicians and industrialists, our vote matters but the majority decides the government. The rich and the mighty dominate the normal functioning of the government. But, one fact which cannot be denied is that we have become more liberal today than we were in the past. We are able to voice our opinions freely without the fear of the authorities. Protests and agitations take place continuously when people feel that injustice is happening with them or their rights are curbed. Such agitations were not quite common in the past, but, they are quite common today. Earlier people used to accept and tolerate the atrocities done by the authorities but now the individuals are aware and vigilant of their rights. Winning rights or freedom is not in their hands but fighting and demanding for liberty is something which every individual preaches and practices as well. Acceptance of authority indicates the loss of freedom and right to voice one's opinions.

Freedom is not an object which can be attained or lost; it is an invisible luxury which can be experienced and enjoyed.

The discussion on freedom covered many diverse aspects and related concepts but one last question which needs an answer is, "why is freedom necessary? Is freedom important?"

Freedom is not just voicing opinions; it is about understanding others' views and considering those points which are vital and necessary. Freedom leads to equality-a very basic principle which leads to respecting other cultures and heritage. An ideal country which ensures freedom for its countrymen would be a country with no corruption, no injustice and no subjugation of the minorities.

Freedom leads to equality, fraternity, equity and justice. Thus, ensuring freedom means half of the battle is won. This shows why freedom is essential and why freedom movements are so essential.

Davleen Kaur, 1st Year, Statistics (Hons)

Golden Tulip

*Cool breeze of the fall quietly
seeps through my window, like how
you slowly
warmed into my heart, I often find
myself asking,
had I known of the storms, would I
have braced it?
The Begonia flower on my desk
unwillingly withered, yet the
heartless orchids
outside bloom bright and pink.
Though you were
laying beside me.
Our hearts; tens and thousands
miles apart.
Your arms the pillow of many, and
your plum
blossom lips shared among the
society, yet it is
the wine that you hold in your
bosom which I envy
the most, when it
touches your luscious lips and
drips from the
corner like dew of jade. You were
supposed to
be just a shooting star,
a passing thought.
But you unknowingly had become
the
Northern star, far beyond my reach.
Your fleeting
warmth like a cool breeze in hot
summer,
desperately holding on it and
searching the
source, only to feel
the scorching burns of the Sun.*

*Nightmares wouldn't let me sleep.
Your illusions of warmth wouldn't
let me
Rest. My heart throbbing in pain
with every beat,
choking on my own breath, yet it's
still your bogus
feelings that my hope is holding on.
Thousand
endless rains couldn't wash away
your presence,
and my drunk mind paints only
your images. How
I envy that pair of mandarin
ducks, that pair
of wild geese, that pair of white
swans, together for
eternity. But my heart dead, yet
beating. My soul
ice cold, yet the flesh is warm. If
love is so heart
breaking I'd rather forget it before
it kills me.
But the tragic thing is, whilst
admiring the rose,
I in love with the thorns yet
the heartless rose never bloomed in
my garden.*

**Tenzin Nyidon, 3rd year,
English (Hons)**

««The Wall with a Tapestry»»

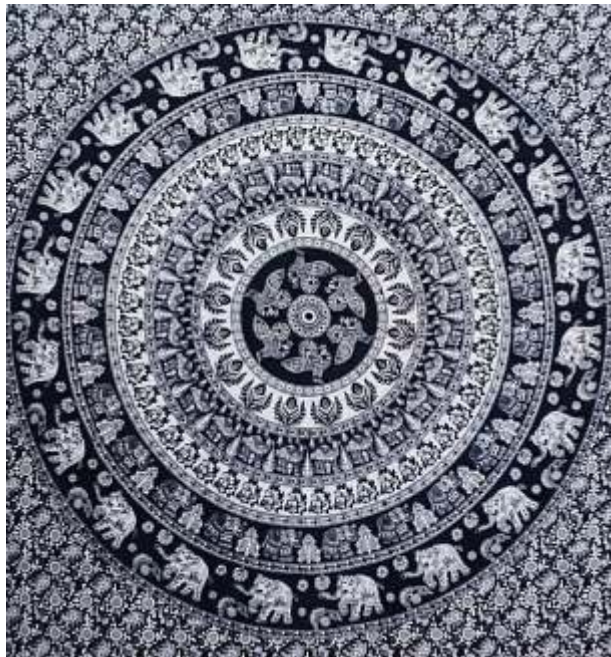
(Inspired by Jeanette Winterson's narrative of the Twelve Dancing Princesses)

The red of the Bikaver, strangely reminiscent of the red my lord was filled with. I can't help but smack my lips with delight. Almost feeling the cold steel of the Arkansas toothpick sitting in the bedside drawer, my eyes glance, unconsciously, at the tapestered wall. I can't help but feel my eyes fill with delight.

My lord was beautiful. His charcoal orbs, plum like cheeks, ruby lips and a Roman nose, he always took my breath away with his six foot self. His hands, with fingers longer than the palm made me think of soft caresses. He never touched me though. It was a boy he loved.

I picked them with my toothpick, as they lay reading documents of their 'love', napkins filled with poeticized passion.

I fear the wall might smell in some years.

Nandini Dogra, 3rd Year, English (Hons)

MATHEMATICS: Marvelous, Magnified, Multitudinous, Multilateral, Mathematical and Magical

The very word 'Mathematics' has the power to define each and every phenomenon taking place in our environment. From basic addition of objects to the very strenuous calculations of gravitation and other celestial bodies involving huge figures and decimals, nothing is possible without use of mathematics. Collection, interpretation and analysis of huge statistics- every single thing is possible using the magic of mathematics. From making houses to making huge rockets and space-crafts, every object requires proper measurement and accuracy so that it can be useful to us.

Charles Caleb Colton rightly said, 'The study of mathematics, like the Nile, begins in minuteness but ends in magnificence.'

Mathematics is not just a subject, but, is a tool which is applied in almost every subject known to human race. In our everyday curriculum, maths plays a vital and unacknowledged role to ease down our difficulties and find solutions to day to day problems. Navigation, architecture, aviation, astronomy- all these fields are imperfect and unaccomplished without applying basic concepts of mathematics. Fashion designing, automobile industry and weather forecasting involve use of core mathematical concepts and theories. We cannot imagine businesses to grow and flourish without applying theories of profit and loss. Maintaining stock and data entries and computation of salaries of the employees would be so tough, if mathematics did not exist on this planet.

Even a vegetable vendor who is illiterate, knows the absolute value of his vegetables according to its weight. The vegetable dealer may not know the mathematical formulas, but, he applies some rough formulas of unitary method while earning his living. Even some women who are not much educated, apply maths to manage their budget and finance.

Correct measurements are necessary while cooking. 'Cooking is not a job but is an art and our homemakers are definitely the champions of this art.' With experience and repeated practice, they know the correct amount of ingredients that needs to be added to make different delicacies. Their way of calculations may be absurd and vague for many, but, the end result is

accurate. Your qualification does not matter as long as you have some basic knowledge of maths and herein lies its beauty.

The transformation of technology from wired telephones and slow posts to wireless networks would not have been possible without applying mathematics. We have travelled a long way from black and white computers to slim and compact laptops; this transition was not easy. But, definitely this would not have been possible, if we didn't know core concepts. Roger Bacon, an English philosopher, aptly noted, 'For the things of this world cannot be made known without a knowledge of mathematics.'

There are thousands of examples where maths is used by people consciously or subconsciously. To decide whether any welfare scheme is suitable for us or not, we simply find the interest that we will obtain after investing our hard earned money. Rules of sports and games are framed with the help of mathematics. Without applying concepts of mathematics, deciding the rules and regulations of the game and announcing the winners would have been a tedious task.

Let us bring attention to one of the biggest issues of the current times, the deadly Covid19. Covid19 has triggered economies of the powerful regimes leading to a situation of caution, trauma and anxiety among the citizens of the world. Even in this global pandemic, maths is one of the successful tools that has helped us bring down the rising rates of corona virus. As data analysts and mathematicians all over the world gathered information on the number of cases in different countries, they related the number of cases with various other aspects of the society to come to a conclusion on the rising levels of corona virus. With the help of various statistical tools, data scientists plotted various graphs which could relate number of cases with the population or climate of any country. Using the data, the global leaders and state representatives framed various policies to improve the dreadful situation in their constituencies.

In global pandemics or natural calamities, mathematics served as an important tool to find out the economic and cultural loss in the region. Accordingly, future policies were formulated to improve the scenario. Thus, mathematics can be used to measure the economic growth and find out ways to improve the falling economy. Thus, mathematics is not just limited to numbers and decimals, it is much more wider and magnificent. With time, the depth and scope of the subject has grown exponentially all because of the variety it offers in itself.

Mathematics is like the atmosphere surrounding us, always there. Just like air, we can feel its presence and not see it. The nature itself applies mathematics in all its happenings. From the golden ratio to the Fibonacci sequence to the amazing concentric circles which can be spotted in nature, they make nature and its components a beauty to behold.

Proclus, a famous Greek philosopher saw beauty in maths, 'Wherever there is number, there is beauty.' Maths is definitely endless and unconquered. With time as research in mathematics will increase, we will be witnessing some unimaginable discoveries and formulations in the field of science and mathematics. With time, we will be witnessing the increase of connection between nature and mathematics. As we are observing nature and getting various conclusions of correlation between nature and mathematics, it would not be incorrect to say that nature is mathematics and mathematics is nature in itself.

**Davleen Kaur, 1st Year,
Statistics (Hons)**

The Pandemic- A Time to Serve, to Give, to Love, and to Care

Let not the unkempt bed disturb your peace. Oh, let the unwashed dishes stay in the sink a little longer. Let not the dirty sofa covers distract your mind. Oh, let the mop rest for a day or more. This isn't the time to ponder over organising every corner of your house when someone at home needs your love. This isn't the time to be the best of everything to everyone in the world, when you know you need to excel in just one role. This isn't the time to stress over work remaining undone when a friend needs your attention. Let it be. Let some things be your priority. Choose emotion over routine. This is the time to unconditionally devote yourself to the service of the self, family and community. This is the time to come together and create bonds unfostered before. This is the time to serve, to give, to love, to care.

**Ms. Shweta Duseja, Assistant Professor,
Department of English**

Reclaiming a Piece of 'My Sky': Musings during the Lockdown

Many years ago, when life was simple, the days were long and the mind was silent, blissful, innocent, unknowing. On one of these indulgent, quiet mid-summer days, I formed a bond with a little piece of sky visible from my balcony. It was vast and boundless, yet seemed within reach, reflecting the peace that surrounded me. It used to be as blue as blue can be, with specks of white floating by quietly; calm and peaceful and beautiful beyond words, and I claimed that piece of sky as my own. It stayed with me too, always there, never intruding, always reassuring, and always patiently waiting. I claimed it as my own, a little piece of sky which belonged to me, which became a part of me.

Then, life became a whirlwind; I lost my sky; I lost myself. The days became really short, not enough hours to do all the things needed to be done. Mind was always abuzz with thinking and planning. Worries and uncertainties dominated over everything else. Trapped between high rise buildings, confined spaces and responsibilities, 'my sky' disappeared from sight and from mind. It ceased to exist in the consciousness, it vanished from my perception. With it, went my peace and calm, my time, my sanity and my 'self'. I would think about it from time to time, but these were fleeting thoughts because other more urgent, more crucial thought would push it away.

Then, one day the whirlwind stopped. The incessant noise, the urgency, the confinement, the endless tasks, the running around in circles, it all just stopped, all at once. Now, there were more pressing concerns, measures to be taken, existence depended on it. There was worry, and fear, and uncertainty...and there was time. The relentless churning in the mind stopped, the days grew longer again, there were no tasks to complete, no places to reach. I had time to stop, to think, to look up and again see the sky still there waiting for me, as blue as could be. In this time of fear, I reclaimed that little piece of me that was lost for some time; I reclaimed a little piece of 'MY SKY'.

**Dr. Simerpreet Kaur, Assistant Professor,
Dept. of Political Science**

COVID 19-Led Paradigm Shift

"It was the best of times, it was the worst of times... it was the season of light, it was the season of darkness, it was the spring of hope, it was the winter of despair."

-Charles Dickens

It is uncanny how Dickens' famous statement from *A Tale of Two Cities* applies to our times. On the one hand, we witnessed several deaths daily. On the other hand, we also witnessed people trying to keep themselves sane. They were, indeed, trying to find "a spring of hope" in the "winter of despair".

They started diverting their attention by learning new skills. The physical distance between people was no longer an obstacle. Learning became more enriched. However, for all of this to happen smoothly, there were several challenges that each one of us in the teaching fraternity faced.

Almost all the teachers had to undergo rigorous training to adapt themselves to the sudden shift in times and learn several new softwares. The teachers who were seen entering the class with their books, teaching with chalk and talk method, had to suddenly shift to the online mode where they would enter the virtual classroom by logging in the portal meant for taking classes (Gsuite, MS Teams et cetera).

The teachers knew that the distractions for the students in the online mode would be many more than the ones present in the physical classroom. More than half the times, the anxiety was about whether the students would be paying attention or not. Hence, the teachers had to device ways of making the classes more interactive to keep the students glued to their screens.

Some of the ways I used for teaching my students are: making them read the text in class and asking any random student to continue reading where one left, asking questions, holding group discussions, screening radio plays, movies, screenplays, holding discussions on the text and the adaptations, asking them to form groups to write an assignment or make presentations (specifically because the first years haven't really met each other and this exercise would encourage them to talk to each other and form new bonds). For assignments, students have often been seen to copy and paste from the internet. I tried to bring a change in that practice by giving them creativity based questions, the answers to which they wouldn't find online. I applied the same technique for both the hons as well as non hons students to keep them motivated.

They were encouraged to ask questions. In fact, in the online mode, there were more questions than in the physical mode of teaching because the students had several ways of doing so: using chat box, writing emails and sending whatsapp messages. They didn't have to stand out. Their partial anonymity added to their confidence in many cases.

Online teaching has added a new dimension to teaching-learning paradigm. For instance, previously, when we had to screen films, one had to follow a long procedure, writing a permission letter to book the auditorium and checking for available dates. It has become much easier in COVID times. Assignment submissions and grading have also become more convenient. Blended learning is here to stay even after the pandemic is over.

**Ms. Shweta Duseja, Assistant Professor,
Department of English**

An Ailing Bird

The poem 'An Ailing Bird' is about the agony and pain suffered by Shakuntala whilst she experienced the pangs of love. She was cursed that her lover will completely forget her as she failed to offer a warm welcome to the greatest sage, Durvasa. Thereafter, her life was all about dejection, darkness and despair. The poem revolves around the thoughts and feelings which rumbled inside the heart of Shakuntala. This poem is a depiction of a chain of emotions felt by her.

*Today, as I stand here to voice my
thoughts; those unspoken verses,
They ask me,
Who am I?
I take a breath of calm and say,
I am You.
Yes, I am you for I bury my
emotions and stitch my lips
whenever I ail to speak but tied the
tape of 'Not to' and 'why to',
But today, I will speak...
I will speak,
I will express and I will write about
the days of darkness,
The times which were imposed on
me.*

*Today, against the history of mankind,
I will speak about the mistake I never committed,
The curse I never won,
The darkness I never saw clouding,
The death I lived.*

*It was a day so beautiful when I sat beneath a tree,
Where fell the flowers of fondness and the spirit of love was set free.
A day showered with immense joy and daffodil- dreams,*

*The gentle wind touching my cheeks,
Amidst which I saw 'us' standing still as teak,
But, then there came a moment which quake me till my heart screamed.*

*So fond in love,
I lost myself living the future I desired,
Growing and cherishing our serene empire,
Sooner a little,
There came a sage so wise,
I didn't realise how my escape,
Turned out as his wisdom's demise.*

*So what if I was lost in love before?
Can't a person live her thoughts a little more?
Was I really a sinner in real?
That he cursed my life with that dreadful doom.*

*'Your lover shall never recognise you', he said
And with these words engraved in my head,
I could feel myself being a living dead.*

*My soul went astray in search of love as I suffered,
And I walked through hell without saying a word.
They announced me a sinner and vengeance came my way.
So here's my tale that stayed forever unheard,
Piece by piece the hurt that occurred,
What came down on me and how they made me pay.*

*I gave the world the power to hurt me.
I believed pain ran parallel with love.
I free fell hoping it will catch me.
I blinked once and the power was used but to un-love.*

*Linen of his charisma blindfolded me; didn't see it was all a theft.
Plucked all my roses and I bled with the thorns that he left.
So, I walked down the steps of our dalliance, realising I was disowned,
And the crowd clapped as the queen of his heart was dethroned.*

*I never gave up on love because I didn't want to give up on life.
I stopped complaining and carried my pain well,
I swear. I tried the world but it never made me smile.
For the world, I might be living on Earth but it felt like Hell.*

*Never thought love could cause such misery.
My eyes searched what was lost day and night.
Stone cold winds of his love have left me shivery.
Now I've lost all the hope but I swear; for the longest time I held it tight.*

*Today,
Yet again,
I dampen myself in the rain of his memories
Which pours seemingly unceasingly on my roofless heart.
It's dark and I can't see a thing,
But, I do see nostalgia flashing at me
As I subconsciously fall apart.*

*I rush to hallway hoping that he would be chasing me
All the way down while I giggled,
But everything that was left there
Were shadows dancing to the tunes of melancholy
In a barren lifeless town.*

*I behold him waving a goodbye,
And get torn apart looking at the uncertainty in his eyes,
As of when and if we're going to reunite in this lifetime.
I remember his hands slipping away from mine and oh,
How that one last inch of touch always made me smile.*

*Dipped in pain,
In hurt,
In damage,
My hair look dull,
For the flowers that adorned them,
Have now withered and are meek.
I can't move my limbs an inch to get fresh ones from the same place he
used to,
Without feeling homesick.*

*Faint whispers of his voice rule my head,
And I hear a million echoes calling my name in the room we sang songs
to each other; smiled and laughed and lived and loved.
The room in which we cherished our togetherness,
eternalised our bond,
Now stays desolate and unnerved.
Lately,
I sit here in the same room like a lone palm tree amidst the sands,
Waiting for this void to cradle me to sleep.*

*Today,
I stand here,
again...
I see him,
I see him slowly fade away,
Like vapour,
Into nothingness,
Veiled by shades of grey.*

**Saanya Kalra, Kavya Bansal,
Aaina Dahiya, Bipasha Rawat,
Bisma, 1st year, English (Hons)**

Bulbul (2020): The Saga of True Empowerment

If a simple cautious tale told by our grandmothers was blended with a dark feminist twist of modern reality, then the story would be more or less similar to the new Bollywood classic *Bulbul*. Started in 1881 and developed from 1901, this folktale of Bengal Presidency is a visual treat to its audience.

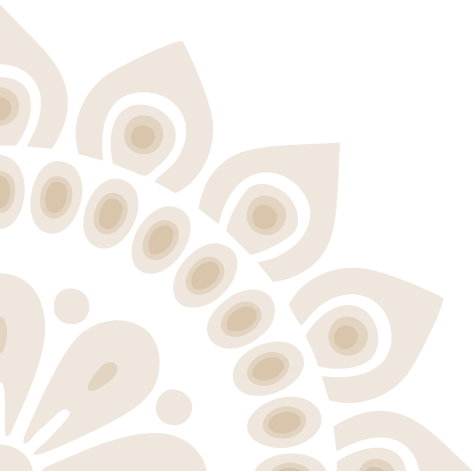
The story revolves around a girl named, Bulbul, who is married in her early childhood with a middle-aged man. Her innocence finds its escape from her harsh realities in a love called friendship. Bulbul is a saga of love, eternal pain, empowerment, revenge and 'dark secrets of badi haveli' as Paoli Dam puts it, who plays the character, Binodini. The entire plot is filled with symbolism. The colour scheme of the movie gives different sensations to the viewer while watching the entire film. Undoubtedly, Cinematographer Siddharth Diwan steals the show. His wonderful vision urges you to not only watch a simple movie, but also makes you live with each of its characters. Rahul Bose, who plays a double role, ascertains his best performance till date. Avinash Tiwary and Parambrata Chattopadhyay are charming in their respective roles. But, the women of the story, Tripti Dimri and Paoli Dam force you to stick to their story. Whether it's a sinless dialogue or a cunning move, both the actresses compel you to feel their frustration and pain in the story.

Bulbul depicts the horrific reality and irony of the lives of women. The most striking irony is when a woman was being assaulted in front of a painting that depicts 'Sita Haran' or when the message of a 'Trapped Bulbul' is conveyed or a young bride being called as the 'Badi bahu'. The only complaint I individually have from the film is its underdeveloped plot. The pain of Thakurain is developed but her empowerment is left incomplete which is a huge disappointment.

But, I would still say, it is a must watch because of its portrayal of feminist theme, the message, its beautiful cinematography and the mind blowing acting. The movie plants a seed of empowerment in the mind of every young female. I am glad that this Anushka Sharma production brought a new genre for the Indian audience apart from a typical rom-com or a thriller.

Aayushi Sharma, 1st year, English (Hons)

हिंदी विभाग

विषय सूची

संपादकीय	
1. मेरी अभिलाषा	कमलप्रीत कौर
2. सपने	सिमरन कौर
3. संतुलन	डॉ विजय देवी
4. आखिर हूं कौन मैं	प्रियांशी त्यागी
5. कुछ सपने अधूरे रहते हैं	शालू मौर्या
6. लक्ष्य	शालू मौर्या
7. नारी का स्वरूप	मानसी सिन्हा
8. मोहरा	दीपांशी जैन
9. जिंदगी में दोस्त का महत्व	उन्नति
10. हाँ मेरे पिता हो तुम	मान्या त्यागी
11. जीवन की परिभाषा	दीपिका बिष्ट
12. महिला सशक्तिकरण की बारी आई है	अंशिका चौहान
13. औरत की पहचान	संध्या शर्मा
14. कोरोना की जंग	शीतल झा
15. उम्मीद	आकांक्षा श्रीवास्तव
16. सत्ता शक्ति व सेवा	आकांक्षा श्रीवास्तव
17. मां सर्वस्व है	डॉक्टर सविता
18. विजयपथ	विशाखा पात्रा
19. चलते रहो	रियांशी दाधीच
20. कहां खो गया बचपन	रिया गुप्ता
21. आंखों देखा	युक्ता लोदवाल
22. शिक्षक और विद्यार्थी	रिन्सी
23. पूरी दुनिया में	हुस्ना
24. मां	सलोनी कुमारी
25. पर्यावरण	कृतिका रावत
26. शब्द	चाहत टंडन
27. स्कूल के वो दिन	दृष्टि अरोड़ा
28. समय का पहिया	वाणी कुमारी
29. सफलता की उड़ान	अमनदीप कौर
30. नारी शिक्षा का महत्व	अमनदीप कौर

संपादक की कलम से.....

जैसा कि कहा जाता है कि “कर्म ही पूजा है” उसी प्रकार “लेखन कार्य साधना है”। साहित्य एक सृजनात्मक कार्य है। यह कार्य कितना श्रेष्ठ हो इसका कोई मापदंड नहीं होता है। यह लिखने वालों पर निर्भर करता है कि वह कैसी संवेदनाओं के साथ लिखता है और पाठक वर्ग पर भी निर्भर करता है कि वह उस साहित्य लेखन से क्या अभिप्राय लेता है। बोला हुआ एक बार झुठलाया जा सकता है किन्तु लिखा हुआ अमिट होता है। इसलिए लेखन कार्य करने से पूर्व लेखक को बहुत सोच विचार कर ही लिखना चाहिए।

साहित्य सृजन का मार्ग सरल नहीं है। यह एक उपासना है इसलिए इस पथ पर वही चल सकता है जो कांटों पर चलना जानता हो। एक साहित्यकार अपने शब्दों से अपनी रचना को गढ़ता है। उसका लिखा गया एक एक शब्द उसकी साहित्यिक अनुभूति होती है। डॉ विश्वनाथ प्रसाद त्रिपाठी एक सच्चे साहित्यकार की व्याख्या करते हुए कहते हैं- “ हिंदी में प्रायः जब से यह प्रथा चली कि केवल साहित्य में रहकर साहित्यकार केवल शुद्ध साहित्यकार रह गया तब से साहित्य घटिया हो गया। जुलियस सीज़र बहुत बड़ा जर्नलिस्ट भी था और गद्यकार भी और सोलजर भी था। तो हमारे यहाँ ऐसा है कि जो जीवन में रमें रहते हैं वो साहित्य भी अच्छा लिखते हैं। प्रमाणिक भी लिखते हैं। जीवन से कटकर तो सिर्फ साहित्य के लिए साहित्य लिखते हैं वो बहुत अच्छा साहित्य नहीं लिख पाते हैं। जीवन और साहित्य अपने आप में ही एक-दूसरे के साथ हैं पूरक हैं”। इस प्रकार त्रिपाठी जी ने साहित्य को जीवन से जोड़ा है। और यह सही भी है क्योंकि जब तक हम जीवन का प्रयोजन नहीं समझेंगे, अच्छे इंसान नहीं होंगे, हमारे अंदर आत्मीयता और सहृदयता नहीं होगी। तब तक हमारी लेखनी से संवेदना प्रकट नहीं होगी और संवेदनहीन साहित्य ना तो समाज के लिए प्रासंगिक होगा न ही उद्देश्य पूर्ण। बालकृष्ण भट्ट साहित्य को जन समूह के हृदय का विकास कहते हैं उनकी यह बात तर्क संगत है।

आज इस वैश्विक महामारी से पूरी दुनिया जूझ रही है और अधिकांश लेखक समाज ऑनलाइन ही समाज से जुड़ा हुआ है। सोशल मीडिया के माध्यम से भी लेखक स्वयं को अभिव्यक्त कर रहा है। इस कोरोना नामक महामारी ने पूरी दुनिया को प्रभावित किया है। लेखक समाज भी इससे प्रभावित हुए बिना नहीं रह सका है। आज भी चारों तरफ तबाही का मंजर है और स्थिति भयावह बनी हुई है। लेकिन कहा गया है कि जहां चाह है वहाँ राह मिल ही जाती है। आज भी भारत में लेखक वर्ग ही समाज का प्रेरणा स्रोत बना हुआ है। क्योंकि लेखक या साहित्यकार एक संवेदनशील प्राणी होता है इसलिए वह मनुष्य की दुख तकलीफ को शब्दबद्ध कर देता है। कोरोना से जंग लड़ते हुए जो साहित्य लिखा जा रहा है उसके विषय भी उसी से प्रभावित हैं। इसलिए लेखक इस दौर में मजदूरों, किसानों, आर्थिक समस्याओं, पर्यावरण और प्रकृति का ही यथार्थ चित्रण करता नजर आ रहा है। वैसी ही लेखनी चलाने का प्रयास हमारी छात्राओं ने भी किया है। और उन्होंने अपनी कविताओं और लेखों में कुछ अधूरे सपने, लक्ष्य, पूरी दुनिया में, जीवन की परिभाषा, पर्यावरण, समय का पहिया, किसान आंदोलन, कोरोना की जंग, सत्ता- शक्ति व सेवा आदि विषयों का चुनाव किया है। जोकि कोरोना काल में छात्राओं का ये सराहनीय प्रयास है। मैं उम्मीद करती हूँ कि यह प्रयास आने वाले समय में और बेहतर होगा।

“बाणी” 2020-2021 का अंक आप सभी के समक्ष हार्दिक शुभकामनाओं के साथ प्रस्तुत है।

संपादिका
डॉ सविता
हिन्दी विभाग

छात्र संपादक की ओर से....

साहित्य की परिभाषा करते हुए कहा गया है "हितेन साहित्यम्" अर्थात् जो हित साधन करता है , वह साहित्य है । साहित्य उस रचना को कहते हैं , जो लोकमंगल का विधान करती है। किसी देश , जाति या समाज की पहचान उसके साहित्य से होती है। साहित्य हमारी संस्कृति की जलती हुई मशाल है और वही हमारे राष्ट्रीय गौरव व गर्व की वस्तु है। साहित्य व्यक्ति का संस्कार करता है। उसके छिपे देवता

को जगाता है तथा पाश्चिकता का शमन करता है। साहित्य और समाज दोनों एक दूसरे के पूरक माने जाते हैं। साहित्य समाज के मानसिक तथा सांस्कृतिक उन्नति और सभ्यता के विकास का साक्षी है। साहित्य एक ओर समाज को प्रभावित करता है वहीं दूसरी ओर वह समाज से प्रभावित होता है। साहित्यकार समाज का एक जागरूक प्राणी होता है। वह समाज के सभी पहलुओं को बड़ी गंभीरता के साथ देखता है और उस पर विचार करता है, फिर उसे अपने साहित्य में उतारता है। साहित्य समाज से भाव सामग्री और प्रेरणा ग्रहण करता है तो वह समाज को दिशाबोध देकर अपने दायित्व का भी पूर्णतः अनुभव करता है। अर्थात् साहित्य का समाज से वही संबंध है, जो संबंध शरीर का आत्मा से है, साहित्य अजर- अमर है, साहित्य नष्ट नहीं हो सकता है, राष्ट्र भी नष्ट हो सकता है किंतु साहित्य का नाश कभी भी नहीं हो सकता।

जैसे कि हम सब जानते हैं कि कृषक आंदोलन का इतिहास बहुत पुराना है और विश्व के सभी भागों में अलग-अलग समय पर किसानों ने कृषि नीति में परिवर्तन करने के लिए आंदोलन किए हैं ताकि उनकी दशा सुधर सके। मौजूदा दौर में भी हम देख सकते हैं कि भारत में कृषक आंदोलन तेज गति से बढ़ रहे हैं , कृषि में लागत बढ़ रही है और आमदनी घट रही है, जिस कारण से किसानों में आत्महत्या जैसी घटनाएं बढ़ रही हैं , ऐसी खबरें हमें विचलित कर देती हैं एवं झंकझोर कर रख देती हैं। अथवा साहित्य को हमारे सामने दोहरा देती हैं।

इस पत्रिका के अंतर्गत उन विषयों को लेकर लिखा गया है, जो हमें साहित्य व समाज दोनों से रूबरू करवाते हैं। इसमें छपे लेख - कहानियां , कविताएं , अधिकारों व आकांक्षाओं की एक ऊंची उड़ान भरती है।

बाणी पत्रिका के माध्यम से छात्राओं को अपनी काबिलियत दिखाने का अच्छा मंच दिया गया है व उन्होंने इस पत्रिका के लिए अपनी भागीदारी बखूबी निभाई है। पत्रिका में अनेक भाषाओं में लिखे हुए लेख - कहानियां सम्मिलित हैं, व मानव - मन को सजीव ढंग से व्यक्त किया गया है। पत्रिका के प्रकाशन के माध्यम से हमारा यही प्रयास है कि हम समाज के प्रत्येक अंग व मूल्यों को जान सकें और पाठक के अंतर्मन में समाज के प्रति एक उम्मीद जन्म ले सकें।

इसी शुभेच्छा के साथ सहृदय पाठक को समर्पित।

छात्र संपादिका

दीपांशी जैन

बी.ए (हिंदी) विशेष

द्वितीय वर्ष

छात्र संपादक की ओर से....

जैसा कि हम सभी जानते हैं कि- “साहित्य समाज का दर्पण है।” इसलिए साहित्य भी ऐसा ही देखने को मिलेगा जैसा समाज होगा क्योंकि कोई लेखक या कवि वही लेख या कविता लिखता है जो वह समाज में देखता है या सुनता है। समाज के क्रिया कलाप ही उसको लिखने के लिए प्रोत्साहित करते हैं। आज हम देख रहे हैं कि अपने देश में कोरोना के कारण काफी लोग विचलित हैं, परेशान हैं। एक रचनाकार संवेदनशील

होता है, जो भी मनुष्य की दुख-तकलीफ़ को देखता है तो वह उसको शब्द देता है। जो कुछ हमारे साहित्य में है, वो हमारे समाज में घटित हो रही घटनाएं ही हैं। साहित्य बताता है कि जिस समस्या या मुद्दे को आप देख रहे हैं उसे कहीं अलग गहराई में भी देख सकते हैं।

आज भी हमारे समाज में अथाह बुराईयाँ विद्यमान हैं जैसे भ्रष्टाचार, पुरुष प्रधानता, महिलाओं का दमन, वर्ण-व्यवस्था, अंधविश्वास, सामाजिक अव्यवस्था, सम्प्रदायवाद, भाषा-बोलीवाद, जातिवाद, दहेजप्रथा, बाल-विवाह, कन्या भ्रूण हत्या आदि। ये ऐसी बुराईयाँ हैं जिन्हें हम सब अपने आस पास देखते हैं लेकिन इनके खिलाफ आवाज कोई नहीं उठाता सिवाय कुछ गिने चुने लोगों के। परंतु समाज को सुधारने और खुशहाल बनाने में प्रत्येक व्यक्ति का साथ होना आवश्यक है, अकेला व्यक्ति समाज में उस सुधार की लौ मात्र जला सकता है। सुधार के लिए समाज का एक जुट होना आवश्यक है।

“बाणी पत्रिका” में भी आपको समाज का दर्पण पूर्णतः देखने को मिलेगा जो आप सभी में एक लौ प्रज्वलित करेगा, अब ये आप पर निर्भर करता है कि आप उस ज्वाला को कब तक जलाये रखना चाहते हो।

धन्यवाद

छात्र संपादिका
प्रियांशी त्यागी
बी.एल.एड तृतीय वर्ष

मेरी अभिलाषा

चाँद तक पहुँच गई हूँ, लेकिन चाँदनी से आज भी अछूती हूँ,
शाम ढलते ही उसी चार दीवारी में मुझे बंद होना पड़ता है,
कुछ सियाने लोग हैं बाहर जिनसे मुझे बचना पड़ता है।
आज मुझे पहले जैसे मारा-पीटा तो नहीं जाता,
हाँ मगर बिन मारे ज़ख्मी करने का हुनर सीख गए हो तुम।
पाँव में बंदिशों की बेड़ियाँ बाँधकर कहते हैं 'जाओ जीलो अपनी ज़िंदगी',
मानो मज़ाक बन गई हो मेरी आज़ादी।
जो पक्षी पिंजरे में बंद है वो क्या जाने कि उड़ान भरना क्या है,
जो खुले घूमते हैं आवारा वो क्या जाने कि,
हज़ारों की निगाहें होने पर बंदिशों में जीना क्या है?
जहाँ तक मैं पहुँचीं नहीं ऐसा कोई मुकाम नहीं,
बस कुछ लोगों के लिए अपनी सोच को बदलना आसान नहीं।
अपनी आज़ादी का तो खुलकर खूब जशन मनाते हो,
फिर क्यों मेरी आज़ादी से खार खाते हो?

कमलप्रीत कौर

बी.ए.प्रोग्राम

तृतीयवर्ष

««—»» सपने

- चल पड़े हैं कदम आज मंजिलों की राहों पर सूरज की रोशनी और बादलों की छाओ संग।
- आज सपना आया है कि कुछ खास कर दिखाना है, ना जाने ये जज़्बा किस मोड़ से आया है। होगी कई रुकावटें पर झुकना नहीं है, कई बदलेंगे मौसम पर रुकना नहीं है।।
- आज अपने सपनों को हकीकत से जोड़ना है, आज अपनी राहों को मंज़िलों की तरफ मोड़ना है। वक़्त आगे निकल गया सपने पीछे छूट गए, कुछ ठहर गए, कुछ रूठ गए, कुछ खुद ही खुद में टूट गए।।
- खुद को ऐसा बनाऊं मैं, कि दुनिया से आगे बढ़ जाऊं मैं, ज़िंदगी तो सब जीते हैं, पर कांटों की राहों पर फूल बनकर खिल जाऊं मैं।।
- पूछा मैंने खुदा से एक दिन, अंदर मेरे ये कैसा शोर है, हँसते हुए बोले वो मुझसे, तेरी चाहते ही कुछ और हैं।।
- है मुझी में कुछ सपने मेरे, कब तक उनको रोकोगे, गिर गिर कर खड़ी हुई हूँ, कब तक मुझको रोकोगे।।
- आज सपनों से मिलते हैं, कि वो क्या हमसे चाहते हैं, आज उनकी ही दुनिया में, खुद को मशहूर कराते हैं।।
- इतनी शिद्दत मुझमें होगी, नफरत को भी बदल दूंगी, सपने ऐसे पूरे होंगे, कि दुनिया को दिखा दूंगी।।
- किस्मत में ही लिखा हो ऐसा, कुछ हासिल होगा करने पर, पूरे होंगे सपने सारे, पर वो दिन नहीं आता बैठे रहने पर।
- हाथ बढ़ाकर देखा मैंने मंज़िल थी ही पास हमारे, साथ तब भी हम ही थे, और कुछ सपने थे हमारे।। कुछ सपने थे हमारे।।

सिमरन कौर
बी.ए. प्रोग्राम
तृतीय वर्ष

संतुलन ««—————»»

आकाश को, परिंदों की चाह है तो क्या?
परिंदो को भी चाह है आकाश की.....
भूल जाते हैं क्यों?
नियति का ये नियम, एक-दूसरे के, पूरक हैं हम।
मैं तुझको खाऊं.....

और, मुझको कोई और खा जाए।
फिर उसको भी, कोई और खा जाए.....
ये तय है।

जो जन्मी है उसे मरना भी है।
विचार आता है
आकाश किसी का, धरौंदा हो सकता है?
जवाब आया,
नहीं.....

वह तो गेस्ट हाउस है।
नियति चाहती है संतुलन।

डॉ विजय देवी
असिस्टेंट प्रोफेसर
हिंदी विभाग

आखिर हूँ कौन मैं ?

क्यों मैं खुलकर हँस नहीं सकती?
क्यों मैं खुलकर जी नहीं सकती ?
क्यों मैं खुलकर बोल नहीं सकती ?
क्यों मैं अपने लिए कुछ कर नहीं सकती ?
पर मैं खुलकर रो सकती हूँ।
मैं रोती हुई सबको अच्छी लगती हूँ।
पर हँसते हुए सबको खटकती हूँ।
रात को बाहर आ-जा नहीं सकती ?
पढ़-लिख कर भी नौकरी नहीं कर सकती?
कुछ कर गुजरने का हुनर नहीं रख सकती?
मैं क्यों नहीं सुकून से जी सकती?
पर मैं कोल्हू के बैल की तरह काम करती
हुई अच्छी लगती हूँ।

दूसरों पर निर्भर रहती हुई अच्छी लगती हूँ।
पर मैं घर के मसलों पर बोलने पर
खटकती हूँ।
मेरा अस्तित्व तो बस नाम का है।
मेरे अंदर का शोर गुमनाम सा है
मेरी अपनी क्या पहचान है?
माँ-बाप के घर की आदर्श बेटी हूँ।
ससुराल में आदर्श बहू हूँ, पत्नी हूँ, माँ हूँ।
बस मैं यही हूँ, बस मैं यही हूँ,
मैं जिंदा होते हुए भी, मृत हूँ।

प्रियांशी त्यागी
बी.एल.एड., तृतीय वर्ष

कुछ सपने अधूरे रहते हैं

मैं अबला हूँ, मैं बेचारी हूँ ,
सब यही कहते हैं।
शायद इसलिए मेरे कुछ सपने अधूरे रहते हैं।

लड़की है ज्यादा पढ़ाना-लिखाना मत वरना
बिगड़ जाएगी, सब यही कहते हैं।
शायद इसलिए मेरे कुछ सपने अधूरे रहते हैं।

पढ़ लिख गयी, अब कुछ करना चाहती हूँ,
कुछ बनना चाहती हूँ।
पर मेरे सामने कुछ शर्तें हैं ,
शायद इसलिए मेरे कुछ सपने अधूरे रहते हैं।

सजना संवरना शौक है मेरा,
पर माँ-पापा समाज से डरते हैं।
शायद इसलिए मेरे कुछ सपने अधूरे रहते हैं।
सबकी मर्जी से जीते-जीते,

मैं अपने शौक सपने भूल गई।
और लोग संस्कारी कहते हैं,
शायद इसलिए मेरे कुछ सपने अधूरे रहते हैं।

जीवन की अंतिम घड़ी आ गई,
कुछ अच्छा सुनना चाहा ।
"पर, "तुमने किया ही क्या है हमारे लिए" सब
यही कहते हैं,
शायद इसलिए मेरे कुछ सपने अधूरे रहते हैं।

शालू मौर्या
हिंदी ऑनर्स
द्वितीय वर्ष

लक्ष्य

ऐ इंसान मत हार तू अपनी जिंदगी
में इतना,
ये जिंदगी फिर तुझे बुलाती है।
ये जिंदगी है मेरे दोस्त,
ये तुझे नहीं सबको सताती है।

ऐ इंसान तू निशाना चाँद पर लगाना,
चाँद पर ना लगा तो क्या हुआ।
सितारों पर लग जाएगा,
तू क्या सोचता है तेरा सपना पूरा ना हुआ,
तो तू जीते जी मर जाएगा।

तू अपना लक्ष्य पूरा ना कर पाएगा,
ये सोच कर मत डर।
तुझे तेरे सपने को पाने की लड़ाई में,
तेरे साथ कोई ना होगा,
तुझे खुद ही बनना होगा अपना हमसफर।

ऐ इंसान तू अपनी नजर,
अर्जुन की भाँति मछली पर रखना।
तेरे आँसू पोंछने, तेरा दुख मिटाने,
कोई ना होगा तेरे पास इसलिए तू अपना
हौसला बुलंद रखना।
तू अपनी मंजिल को पाने के लिए,
रास्ते में होगा तो तेरे ऊपर घनघोर घटाएँ
छायेंगी।
एक ऐसा भी समय होगा,
जब तेरी इच्छाएँ मारी जायेंगी।

तू लाख बार गिरेगा, पर तुझे चलना होगा।
क्योंकि तुझे तेरी टाँग पकड़कर पीछे,
खींचने वाला भी कोई अवश्य होगा।

तेरे रास्ते में अनेक बाधाएँ आयेंगी,
तू उन्हें नष्ट करता जाइयो।
काँटे होंगे तेरे रास्ते में पर,
तू उन्हें फूल समझकर आगे बढ़ता जाइयो।

एक दिन ऐसा होगा,
जब तू अपने लक्ष्य को पा लेगा।
जो तेरे ऊपर हँसता था,
उस दिन तेरे ऊपर तालियाँ बजायेगा।

शालू माँय्या
हिंदी ऑनर्स
द्वितीय वर्ष

नारी का स्वरूप

आज फिर आँखों से आंसू निकलते हैं, जब दिल
यह देखता है की आज भी औरत को बोझ समझा
जाता है।

क्यों आज भी हम बेटियों को वो इज्जत और वो
प्यार नहीं दे पाते जिसकी वो हकदार हैं। क्यों हम
बार-बार उन्हें पुरुषों से नीचे समझते हैं? एक स्त्री
चाहे जितना भी पढ़-लिख ले, जितनी भी ऊँची

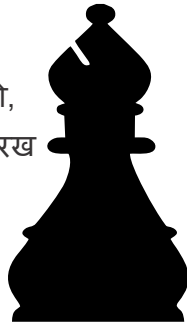
मुकाम तक पहुँच जाये, आखिर में उनकी शादियाँ करवा क्यों उनके सपनों को तवे पर जलाना पड़ जाता
है। इस प्रकृति की सबसे खूबसूरत चीज़ है औरत, फिर क्यों हर चौराहे से एक आवाज़ गूँजती है "बचा लो,
कोई तो बचा लो"।

क्यों इस खूबसूरती को तेज़ाब से बिगाड़ देते हैं। इतना सब हो जाने के बाद भी समाज गलती सिर्फ
लड़की की ही मानते हैं। स्त्री को हर वक़्त, हर पल ये याद दिलाते हैं कि वो लड़कियाँ हैं, अरे! मैं पूछती हूँ
कि क्या बुराई है एक लड़की होने में। ऐ! मानव सुन ज़रा जितने दर्द तू अपनी ज़िंदगी में सहता है उससे
कहीं ज्यादा दर्द एक औरत अपनी ज़िंदगी में सहती है। जिस औरत को तू अपने से नीचे समझता है पर
तू भूल मत की इस औरत ने ही तुझे जन्म दिया है। नारी पर जुल्म करने से पहले एक दफा सोच कर तो
देख कि जब-जब नारी का अपमान हुआ है तब-तब घमासान हुआ है। ऐ समाज ज़रा स्त्री के मन के अंदर
झाँक तो सही तू खुद उनके कदमों में सर झुका देगा कुछ ऐसा होता है नारी का स्वरूप।

मानसी सिन्हा
बी.ए.हिंदी ऑनर्स
द्वितीय वर्ष

मोहरा

मोहरा हूँ, मोहरे को आम ना समझो
सीयासती शतरंज का मोहरा नहीं,
इन्सानियत की चीख हूँ
खुदगर्ज पहरा नहीं ,
आंतकवादी हो या देशद्रोही नहीं
भ्रष्टाचार हो या अत्याचार
उसके खिलाफ आवाज हूँ,
छाती ठोक के बोलता हूँ
हां, देश का मोहरा हूँ
तोड़ के मजहब की दीवार
इंसानियत का पाठ सिखाएंगे,
राजनेताओं से उम्मीद मत रख
मतलब निकलते ही
मुंह फेर चले जाते हैं
चुनाव आने से

हाथ जोड़ जाते हैं,
याद रख सिर्फ मैं नहीं
हम सब देश के रखवाले हैं,
भारत को उम्मीद है
समझकर वोट देना है,
देशहित सर्वोपरि रख
सटीक निर्णय लेना
वतन इश्क से ऊंचा इश्क नहीं है
नस - नस में इसको बेहने दो
मैं देश का मोहरा हूँ
छाती ठोक के कहता हूँ

दीपांशी जैन
बी.ए. हिंदी विशेष
द्वितीय वर्ष

जिंदगी में दोस्त का महत्व

किसी ने सही ही कहा है, “दोस्त परिवार है जिन्हें हम चुनते हैं। जितना महत्वपूर्ण अपनी जिंदगी में परिवार का होना है उतना ही महत्वपूर्ण अपने पास मित्र का होना है। अच्छे दोस्त हर चरण में हमें सहायता, मार्गदर्शन और समर्थन देते हैं। दोस्त हमें भावनात्मक समर्थन देते हैं। वे मुश्किल घड़ी के दौरान हमारी मदद करते हैं और हमें विशेष महसूस कराते हैं। सच्चे दोस्त एक दूसरे के बेहद सहायक होते हैं। वह विभिन्न स्तरों पर एक दूसरे का समर्थन करते हैं वे पढ़ाई और अन्य गतिविधियों की बात करते समय सहायता प्रदान करते हुए एक दूसरे को सर्वोत्तम लाभ पहुंचाने में मदद करते हैं। जब भी मैं कक्षा में उपस्थित नहीं हो पाती तो मेरे मित्र हमेशा अपने नोट्स को मेरे साथ साझा करने के लिए तैयार रहते हैं। यह मेरे लिए बहुत बड़ी मदद है।

अच्छे दोस्त हमारे सर्वश्रेष्ठ मार्गदर्शक भी होते हैं। वह हमें हर कदम पर मार्गदर्शन करने के लिए हमारे साथ मौजूद रहते हैं। जब भी हम भावनात्मक रूप से टूट जाते हैं वह हमें मार्गदर्शन देने के लिए तैयार रहते हैं। दोस्त होने से जीवन और अधिक मजेदार और सुखद बन जाता है। दोस्तों का

आसपास होना बहुत ही मजेदार और रोमांचक है। दोस्त के साथ पार्टी करना, घंटों उनके साथ गपशप करना, खरीदारी करना और उनके साथ फिल्में देखने जाना, ऊटपटांग गतिविधियों में शामिल होना, जो केवल दोस्त समझ सकते हैं।

ऐसा देखा गया है कि जब घर में एक ही आयु के २ बच्चे होते हैं तो वह परिवार में अकेले बच्चों की तुलना में विभिन्न स्तरों पर विकसित होते हैं और तेजी से उनका विकास होता है। इसका कारण यह है कि वे समान रुचियां साझा करते हैं समान गतिविधियों में शामिल होते हैं एक दूसरे के साथ खेलते हैं आनंद लेते हैं और बहुत कुछ सीखते हैं। दुर्भाग्य से आज के समय में अधिकांश परिवारों में बच्चे अकेले होते हैं अधिकांश बच्चे अकेले नौकरानियों के भरोसे या अपनी मां के भरोसे छोड़ दिए जाते हैं जिन पर पहले से ही कई अन्य जिम्मेदारियां हैं और वह अपने बच्चों पर पर्याप्त ध्यान देने में असमर्थ है।

यह स्थिति उनकी शारीरिक और साथ ही मानसिक विकास को रोकती है जहां एकल परिवार प्रणाली समय की आवश्यकता बन गई है वही हम बच्चों के साथ दोस्ती बना कर उनकी उचित वृद्धि को सुनिश्चित कर सकते हैं माता-पिता को अपने बच्चों को पार्क में ले जाना चाहिए जहां वे अपनी उम्र के बच्चों से मिल सकते हैं अपनी उम्र के बच्चों के आसपास होना उनके लिए एक रमणीय अनुभव है जब वे दोस्तों के साथ घिरे होते हैं तो वे खेलते हैं सीखते हैं और उनका सही तरीके से विकास होता है आजकल इतने सारे स्कूलों की स्थापना के पीछे भी मुख्य कारण है कि बच्चे प्ले स्कूल जाते हैं वहाँ देखभाल करना और बेहतर तरीके से बढ़ना सिखाते हैं।

पहले संयुक्त परिवार प्रणाली थी लोग अपने विस्तारित परिवार के साथ रहते थे और उनके साथ हर अवसर का आनंद उठाते थे उन्होंने विभिन्न कार्यों में एक दूसरों की मदद और सहायता की दोस्त भी महत्वपूर्ण थे और उनकी उपस्थिति हर अवसर की समग्र मनोदशा में शामिल होती थी इसके अलावा ऐसी कई चीजें हैं जो एक व्यक्ति अपने परिवार के साथ साझा नहीं कर सकता लेकिन दोस्तों के साथ आसानी से साझा कर सकता है।

हालांकि बढ़ती अलग परिवार प्रणाली ने लोगों को अपने दोस्तों के महत्व को महसूस करवाया है ना सिर्फ युवा जोड़े और बच्चे वृद्ध पुरुष और महिलाएं भी अच्छी दोस्त मंडली की आवश्यकता को महसूस करते हैं बूढ़े लोग इन दिनों अकेले रह गए हैं क्योंकि उनके बच्चे पेशेवर और व्यक्तिगत कारणों से बाहर चले जाते हैं। जिनके पास एक अच्छी मित्र मंडली है वे अपने बच्चों को उनके जीवन में व्यस्त हो जाने के बाद भी अच्छी तरह से जीवित रह सकते हैं पर जिनके पास दोस्त नहीं होते हैं वे अक्सर अकेला महसूस करते हैं। और अवसाद से घिर जाते हैं या ऐसी अन्य बीमारियों का सामना करते हैं।

इसलिए पुरानी पीढ़ी के लोगों को इन दिनों गंभीरता से कुछ अच्छे दोस्तों की जरूरत है वृद्ध और बूढ़े लोगों को एक दूसरे के साथ जोड़ने में मदद करने के लिए कई क्लबों और सामाजिक समूह का गठन किया गया है।

मित्र हमारे जीवन का एक अनिवार्य हिस्सा हैं वह हमारे जीवन में जीवंतता जोड़ते हैं दोस्तों के बिना जीवन काफी सुस्त और उबाऊ हो जाता है। दोस्त हर किसी के लिए बेहद जरूरी होते हैं चाहे वह बच्चा, किशोर, मध्यम आयु या बूढ़ा सभी के जीवन जीने के लिए अच्छे दोस्त की जरूरत होती है मैं भाग्यशाली हूँ कि मेरे पास भी दोस्त हैं जिनका पागलपन का स्टाइल सभी तरह से मुझसे मेल खाता है वह मेरे जीवन को अद्भुत और खुशियों से भरा बनाते हैं।

उन्नति
हिंदी विशेष, द्वितीय वर्ष

हाँ मेरे पिता हो तुम !

मैं रोऊं तो चुप करवाते हो तुम
मुझे हर पोशाक में सुन्दर बताते हो तुम
मेरे लिए दुनिया से लड़ जाते हो तुम
हाँ मेरे पिता हो तुम!

मैं गिरूँ तो उठाते हो तुम
हर गलती की माफ़ी देते हो तुम
यूँ रुठ जाऊँ तुमसे तो हज़ार दफ़ा मनाते हो तुम
हाँ मेरे पिता हो तुम!

यूँ तो लाख कमियाँ हैं मुझमें पर हीरा बताते हो तुम
एक रोटी खा कर मुझे दो खिलाते हो तुम
इस जाल बुनती दुनिया में मेरे हमराही हो तुम
हाँ मेरे पिता हो तुम!

मान्या त्यागी
बी कॉम प्रोग्राम
द्वितीय वर्ष

««जीवन की परिभाषा»»

आज सोचा जिन्दगी बुन लूं,
रंग संजोकर खूबसूरत कर लूं,
पर कैसे बुनूं धागों के रंग,
एक एक धागा या सारे एक संग।

फिर सोचा चुन लूं बस अच्छे-अच्छे,
एक दो ही क्यूं ले लो रंग के गुच्छे।

ममता का पहला धागा कोमल और
मुलायम, शायद जीवन की चादर रहेगी
सदा ही कायम, दोस्ती के धागों की
चादर में भरे कुछ और पल, जिंदगी में
रंग आए पर कुछ कमी रही थी खल।

सुख आशा के धागे गए उसमें घुल
मिल, फिर भी न जाने क्यूं, कुछ ना

हुआ हासिल।
यश, कीर्ति के धागों से मिला जीवन
को नया अर्थ, विविध धागों की यह
चादर फिर भी लगी व्यर्थ, लिए धागे
निराशा दुःख व पराजय के तभी जाने
अर्थ जीवन के आशय के।

पराजय के बिना नहीं है जय,
निराशा के बिना आशा,
सुख-दुःख जैसे जीवन साथी
यही है जीवन की परिभाषा।

दीपिका बिष्ट
बी. एस. सी, सांख्यिकी विशेष,
द्वितीय वर्ष

««महिला सशक्तिकरण की बारी आई है»»

लोगों की बड़ी-बड़ी बातें और समाज के नियम हैं मेरी समझ के पार,
जितना ही समझूं उतना ही उलझूं, मुझे अब तक ना समझ आया आखिर क्या हैं इनका सार?
पुरुष-प्रधानता हैं इस ढोंगी समाज का मुख्य आधार,
बिना तुक की बातों का पता नहीं क्यों किया जाता है यहां प्रचार-प्रसार?

गली-गली में मिलेंगे आपको समाज के ठेकेदार, बड़े-बड़े दावें हैं जिनके और दिखलाते हैं खुद को
सबसे समझदार,
सिखलाते हैं मुझको मेरा तन ढकना, क्यों नहीं लगाते हैं ये अपनी गंदी नज़रों पर कोई लगाम,
कभी हँसकर तो कभी ताने कसकर मेरे मनोबल को तोड़ने की कोशिशें की जाती हैं सरेआम,
ना जाने क्यों हैं इनकी छोटी सी मानसिकता इतनी बीमार।

अपने मूल अधिकारों की मांग करने पर मुझे बताया जाता है बेशर्म और किया जाता है बदनाम,
अपनी सहूलियत के अनुसार नियमों को बदलने वाले इस बहुरूपिये समाज को ही आखिर क्यों तय
करना है मेरी उड़ान का आसमान,
कोई पूछो जाके इनसे क्यों नहीं हैं इनकी नज़रों में हम इंसान?

क्यों कम आंकते हैं मुझको और क्यों बनते हैं ये मेरे भगवान?

चाहे हो बस या ऑफिस या कोई भी स्थान बिना कुछ सोचे-समझे करते हैं ये मानवता को शर्मसार,
तब चुप्पी साधे बैठे रहते हैं समाज के प्रतिष्ठित ठेकेदार,
छल्ली कर मेरी आत्मा छीनते हैं मुझसे मेरी पहचान,
क्यों चुप रहूँ मैं, क्यों सहती रहूँ मैं अब नहीं करने दूंगी किसी को भी मेरे अस्तित्व पर सवाल।

चाहे कल हो या आज कम संसाधनों और अवसरों के होते हुए भी सब जगह हैं हमारी मौजूदगी का
एहसास,

एक लंबी काली रात के बाद अब आयी हैं सवेरा होने की आस,
ना रुकेंगे ना डरेंगे और लड़ते रहेंगे अधिकारों की इस जंग में जब तक हैं जिस्म में आखिरी साँस,
आओ चलो तुम भी एक कदम और बढ़ाओ एक-दूसरे की तरफ मदद का एक हाथ।।

अंशिका चौहान
बीकॉम प्रोग्राम
द्वितीय वर्ष।

औरत की पहचान

तू लेगा मेरी इज्जत,
तू लेगा मेरा नाम,
तू लेगा मेरी आजादी,
तू लेगा मेरी पहचान,

सुनूंगी मैं ताने,
फरमाएगा तू आराम,
घिनन खाऊंगी मैं खुद से,
तू खाएगा मीठा आम,
तू मारे मुझे थप्पड़,

मैं सह जाऊं सरे राह, दबाए तू मुझको,
दबू मैं हर बार,
जब निकलूं मैं घर से,
हो खौफ मेरे साथ,
हो शाम का अंधेरा,
और हवस तेरे पास,
छू जाए तू मुझको,
और मैं सहलू चुपचाप,

यही चाहता है ना तू....
ओ ढक्कन अब ये सुन...
एड़ी चोटी का तू लगा ले दम,
मैं ना हूं किसी से कम,
जो सह जाऊंगी तुझे हर दम,
शक्तिहीन ना मुझको समझ कर दूंगी मैं तेरा
अपहरण,

धमकी ना तू मुझको देना,
हराम कर दूंगी मैं तेरा जीना,
माना चूड़ियां है मैंने पहनी और छन्नी उन्हीं से
तुझे कर जाऊंगी,
देख ले बेटा शकल मेरी बाद में ना देख पाऊंगी,
क्योंकि तुझको तेरी औकात मैं दिखा कर
जाऊंगी,
अब ना रुकूंगी मैं, तुझसे ना डरूंगी मैं,
तेरी इन गीदड़ धमकियों को अपनी जूती से
कुचल दूंगी मैं,

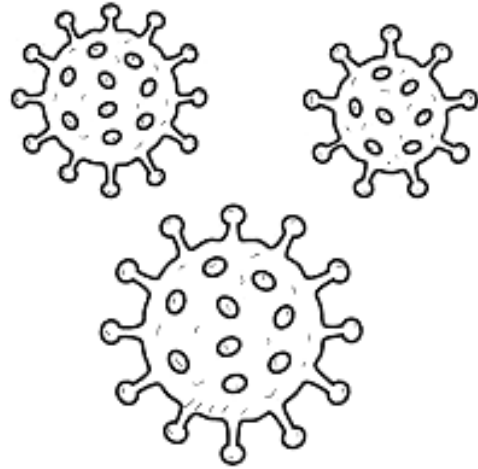
मां की परछाई बनूंगी पापा का सीना चौड़ा कर
जाऊंगी,
लेकिन तुझ जैसो को पहले मिट्टी में गाड़
जाऊंगी मैं....

संध्या शर्मा
हिंदी विशेष, द्वितीय वर्ष

«« कोरोना की जंग »»

पहुंच गई है गिनती हजारों में,
इसे लाख मत होने दो,,
घर में रहो यारों,,
देश को राख मत होने दो,,

ये लड़ाई हम सबकी है समझो,
और, और जरा सोचो हमारे भविष्य के लिए,,,
और इसे बरबाद मत होने दो,,
इस जंग में हमें चलना है साथ ,,
और इस जंग से किसी को नजरअंदाज मत होने दो
पहुंच गई है गिनती हजारों में,
इसे लाख मत होने दो,,

हम इस देश के नागरिक हैं
मिलकर साथ चलना है
एक ग़लत कदम से ,,
देश को सुनसान मत होने दो,,
घर में रहो यारों,,
देश को राख मत होने दो,,,,,

सोचो,,
सोचो जरा उनका भी जो इस मुश्किल घड़ी में भी अपना फर्ज निभा रहे हैं,,
कुछ ना सही यारों,,
कम से कम घर में रहकर देश को एक बार फिर सम्मानित होने दो,,
घर में रहो यारों,,
देश को राख मत होने दो,,

शीतल झा
बी ए. हिंदी विशेष, द्वितीय वर्ष

««« उम्मीद »»»

किसी और से उम्मीद क्या रखूं॥1॥

जिसने मुझे जन्म दिया

वो मुझे पराया समझने लगे

किसी ओर से उम्मीद क्या रखूं॥2॥

जिसने मुझे पाला अगर

उसे मुझमें बुराई दिखें तो

किसी ओर से उम्मीद क्या रखूं॥3॥

जिसने मुझे चलना सिखाया

उसे मेरे कदम गलत लगें

किसी ओर से उम्मीद क्या रखूं॥4॥

जिसने मुझे शब्द दिये

वो मुझे गलत समझे

किसी ओर से उम्मीद क्या रखूं॥5॥

जिसने मुझे सही/गलत में अंतर बताया

अगर वो मुझे गलत समझे

किसी ओर से उम्मीद क्या रखूं॥6॥

जिसने मुझे चरित्र दिया

वो मुझे चरित्रहीन समझें

किसी ओर से उम्मीद क्या रखूं॥7॥

आकांक्षा श्रीवास्तव
बी.ए हिन्दी विशेष
द्वितीय वर्ष

सत्ता: शक्ति या सेवा»»»

सत्ता जब हम सुनते हैं तो हमारे मन में सबसे पहले राजनीतिक सत्ता ध्यान में आकर रुक जाती है। हम जब सत्ता को सोचते हैं तो हम बस उसके नकारात्मक प्रभाव ही देख पाते हैं जैसे कि किसी भी राजनेता की गुजारिश पर किसी अयोग्य उम्मीदवार को पद मिल जाता है। परंतु काबिल व्यक्ति उस पद पर नहीं पहुंच पाता और अनेक कार्य जिनके कारण हमारे मन में सत्ता की एक नकारात्मक छवि बन गई है। परंतु सत्ता शब्द को सही से आज तक समझ ही नहीं पाए हैं। हम कुछ जानकारी

को साझा करते हैं सत्ता शब्द के सही और गलत अर्थ दोनों को जानते हैं।

सत्ता जब हम सुनते हैं तो हम बस उसके दुरुपयोग ही देख पाते हैं। और कुछ विचार हमारे मन में बार-बार आते हैं कि सत्ता क्या है? और सत्ता को पाने के लिए राजनेता इतने लुभावने भाषण क्यों देते हैं? जबकि उसका उनको 10 परसेंट भी नहीं करना होता है। जैसे बेरोजगारी की समस्या को करेंगे दूर, महिलाओं के लिए रात में घर से बाहर जाना होगा आसान, गरीब लोगों को गरीबी रेखा से ऊपर करेंगे, और किसानों के लिए बेहतर कृषि स्तर आदि लुभावने भाषण। सत्तारूढ़ होने के बाद कोई कार्य नहीं होता क्यों? और सत्ता शक्ति है या सेवा है।

सत्ता का सही अर्थ सेवा है क्योंकि कोई भी पद जिस व्यक्ति को मिलता है वह उस पद के अंतर्गत आने वाले कार्य को करने के लिए बाधित होता है इसलिए सत्ता सेवा है परंतु कुछ विशेष वर्ग, जाति, व्यक्ति के कारण सत्ता शब्द का अर्थ ही बदल गया है। अब सभी लोगों की चित्तवृत्ति में सत्ता नकारात्मक रूप में सामने आती है। सत्ता का सही अर्थ स्पष्ट करने वाले व्यक्तित्व भी हमारे सामने हैं हम कुछ नेताओं के नाम लेकर सत्ता का सही और सकारात्मक पहलू देखते हैं।

"लाल बहादुर शास्त्री जी" को जानते हैं जो कि हमारे भारत देश के दूसरे प्रधानमंत्री थे लाल बहादुर शास्त्री जिनके द्वारा बहुत सारे ऐसे कार्य किए गए जिनके कारण आज भी लोग उनका नाम मान सम्मान से लेते हैं। हम उनके कुछ कार्य को चिन्हित करते हैं जैसे:-इनके द्वारा दिया गया नारा "जय जवान जय किसान" यह सदा सर्वदा मान्य रहेगा 1964- 1966 तक इनका कार्यकाल रहा। जिसके बीच 1965 में उन्होंने पाकिस्तान से अचानक हुए हवाई हमले का सामना करना पड़ा। परंतु और उनकी समस्या यहां ही खत्म नहीं हुई। उस समय भारत देश को अकाल भुखमरी का सामना भी करना पड़ा।

उस समय माननीय प्रधानमंत्री जी ने दो चीज विशेष रूप से की पहला उन्होंने -जय जवान जय किसान" का नारा दिया दूसरा सभी देशवासियों से अनुरोध किया कि हर व्यक्ति सप्ताह में 1 दिन का उपवास रखे" जिससे हमारे किसान भाइयों पर अन्न उत्पादन का दबाव कम पड़ेगा। जिससे हमारे देश ने पाकिस्तान से युद्ध और अकाल भुखमरी से युद्ध। दोनों के साथ ही युद्ध जीत लिया। और हमारे सामने सत्ता का सकारात्मक रूप दिखाया।

हम दूसरे राजनेता के बारे में चर्चा करते हैं।

हमारे पूर्व राष्ट्रपति डॉ ए.पी.जे अब्दुल कलाम जिन्हें हम मिसाइल मैन के नाम से भी जानते हैं। इनके बारे में एक चीज बहुत मशहूर है वह है इनका साधारण व सादा जीवन। अब्दुल कलाम जी के बारे में कहा जाता है कि जब वह राष्ट्रपति पद पर थे। अर्थात् सत्ता के चरम पर थे तब भी माननीय राष्ट्रपति अब्दुल कलाम जी ने अपने राष्ट्रपति भवन का एक कमरे से अधिक किसी अन्य कमरे का उपयोग नहीं किया और तो और वह अपने वेतन का अधिकांश भाग दान कर देते थे और जब उन्होंने पद का त्याग किया उसके साथ ही उन्होंने सारी सुविधाओं का भी त्याग कर दिया।

उनका मानना था कि जो सुविधाएं उन्हें मिल रही हैं वह भारत की आम जनता के खून पसीने की कमाई है वह इस कमाई को व्यर्थ में व्यय नहीं करेंगे। और वह जो भी कार्य करेंगे वह जनता के हित में होगा। जनता के खून पसीने की कमाई का उपयोग जनता के लिए कल्याणकारी कार्य में लगाना चाहिए। डॉक्टर ए.पी.जे अब्दुल कलाम की ऐसी सोच के कारण ही हमारे सामने सत्ता का सकारात्मक रूप स्पष्ट हो सका।

सत्ता का नकारात्मक रूप:-

हम सत्ता के नकारात्मक रूप को देखते हैं जैसे हमारे पूर्व प्रधानमंत्री राजीव गांधी पर आरोप लगाया जाता है। कि उन्होंने 1986 में स्वीडन से भारतीय सेना के लिए तोप का आयात किया। वह बोफोर्स नाम की कंपनी से परंतु इस आयात में बड़े स्तर पर घोटाला हुआ था। जिसके दौरान जो हथियार भारत की सेना को दिए गए वह सभी हथियार नकली थे। और इन हथियारों के साथ गोला और बारूद भी नकली था। जिसमें 8000000 डॉलर की दलाली की गई थी। और यह घोटाला 1987 में सामने आया जिसमें आरोप था कि राजीव गांधी जी ने अपने नजदीकी के साथ मिलकर घोटाला किया है जिसमें कुल 400 बोफोर्स तोपों की खरीद का सौदा हुआ था 1.3 अरब डॉलर का था। और वह बोफोर्स और भारत के बीच इस सौदे में 1.42 करोड़ डॉलर की रिश्वत बांटी गई थी। इस बोफोर्स कांड में भारतीय सेना की सुरक्षा पर प्रश्न खड़ा कर दिया था।

और सत्ता शक्ति का दुरुपयोग, सत्ता की शक्ति के नकारात्मक रूप और प्रभाव दिखाई पड़ते हैं। ऐसे अनेक घोटाले हमारी राजनीति में प्रत्येक वर्ष उठते रहते हैं जिससे हमें सत्ता के नकारात्मक रूप स्पष्ट रूप से दिखाई देते हैं।

आकांक्षा श्रीवास्तव
बी ए हिंदी विशेष
द्वितीय वर्ष

«« माँ सर्वस्व है »»»

माँ नहीं है मात्र एक शब्द,
माँ के बिना हर मानव होता निःशब्द!
माँ दिन की उजली धूप है

रात को सुलाने वाली लोरी भी माँ ही है
बच्चे के मुँह का निवाला भी है
सारी विपदाओं का संरक्षण भी
सह लेती है दुःख सारे
संतान को देती है सुख सारे
माँ का कोई विकल्प नहीं होता
माँ बिना बच्चे का कायाकल्प नहीं होता

सहेज कर रखो माँ को अपने पास
जब तक है वो नहीं होने देगी तुमको उदास
जब नहीं होगी माँ अपने पास
तब समझ आएगी उसकी अहमियत खास

माँ के रहते हुए ही
समझो कीमत उसकी
जाने के बाद समझो तो क्या समझो
उनसे पूछो जिनकी माँ नहीं होती
दुनिया उनकी कभी माशा अल्लाह नहीं होती

पूजा करो उस जननी की
जिसने तुमको जन्म दिया
अपनी माँ को यदि खुश किया
मंदिर वाली माँ स्वयं खुश हो जाएगी

डॉ सविता
हिन्दी विभाग

«« विजय पथ »»»

दौड़ रही थी सरपट सपाट सड़क पर
विश्वास था कदमों पर और स्वयं पर
किसी अवरोध की मुझे न थी खबर
लक्ष्य को मैं साधते जा रही थी।

थी टिकी सबकी निगाहें मेरी दौड़ पर
भाग्य मेरा शत्रुता निभा रहा था
काटते चली मैं हर तूफानों को
मेरा रथ यूँ ही दौड़ता जा रहा था
सहसा मैं गिरी सपाट सड़क पर
उठ न सकी, मेरी शक्ति क्षीण होती गई।

संभली जब खड़े होने की चेष्टा की

विजय पथ मेरा धुंधला नज़र आ रहा
था।
यहीं खत्म नहीं कहानी मेरी दौड़ की
अथक दौड़ती चली जा रही हूँ।
पाकर ही रहूँगी अपने विजय पथ को मैं
इस जमीन पर विजय पताका गाड़ कर
रहूँगी

मैं अपने विजय पथ को पाकर रहूँगी।
मैं अपने विजय पथ को पाकर रहूँगी।

विशाखा पात्रा
बीए प्रोग्राम प्रथम वर्ष

«« चलते रहो »»»

चलना है बस चलना है
यह जीवन है यारों
हार भी यहीं और जीत भी यहीं
अब देखना तुम्हें है
डर कर यहीं रहना है या
मुश्किलों का सामना कर आगे बढ़ना है
यह जीवन है यारों
यहाँ डरकर आगे बढ़ना है

जीवन के उस लक्ष्य को आगे सच करना है
जो लोग तुम्हें कमजोर समझते हैं
उनसे आगे बढ़ना है और बढ़ना है
यह जीवन है यारों
यहाँ आगे बढ़ना है बस बढ़ना है

हम अपने खाने के लिए किसी के मोहताज
नहीं
हम जानते कब और कहाँ कैसे शिकार
करना है
यह जीवन है यारों
यहाँ डटकर आगे बढ़ना है और बढ़ना है

जीवन का तो अर्थ ही यही है चलते रहो बस
चलते रहो
यहाँ बस चलना है और चलना है
लोगों से आगे बढ़ना है और बढ़ना है!

रियांशी दाधीच
बी.ए हिंदी विशेष, प्रथम वर्ष

««कहाँ खो गया बचपन?»»

माँ की सुहानी कहानी,
परियों की नादानी थी।
बूढ़ी माँ की जीवनी,
हमारी संकल्पना थी।
खेलते थे आंगन में सब, रह गए फोन में अब।
मासूमियत झलकती थी चेहरे पर,
शिकन न आती थी माथे पर,
जिस मस्ती भरे इतवार का करते थे इंतज़ार,
माँ की गोद और पिता के काँधे पर,
और दादा-दादी की दुआओं का होता था असर,
जिनके सहारे कटा हमारा सारा बचपन।
नाव बनाना, बारिश में भीगना, एक दूसरे के पीछे भागना।
मुस्कराहट और मिट्टी में खेलना यह था हमारा बचपन। बताओ न कहाँ गया हमारा
शरारतीपन?
कुछ बड़ा बनने का था अरमान और अपनी चीजों को लेकर था अभिमान,
कहाँ खो गया वो बचपन वाला जमाना?
मानो बचपन तो था एक सफर सुहाना।

रिया गुप्ता
बी.ए. हिन्दी विशेष
प्रथम वर्ष

««आँखों देखा»»

वो आँखों देखा जो मैंने बोला
दुनिया का राज जो मैंने खोला

झूठा साबित कर दिया मुझे ज़माने में
क्या कसूर है मेरा यह बताने में

क्यों सोते जागते करते हैं मुझे तंग
यह जागती उम्मीदों को क्यों
करते हैं बंद

फसाने तो सबके अलग हैं
पर कहीं तो मिलना हकीकत है

रोज़ रोज़ यह दरमियान मुझसे कुछ कहती हैं
पूछती हैं
अपने ख्वाबों को पूरा करने का हौसला देती हैं
खुद को जवाब देने से कतराता है
कुछ कर जाने को जी करता है

पूछती हूँ आज अपनी परछाई से, की क्या चीज़ तुम्हें सताती हैं
के खुद के लिखे रास्ते पर ही चल नहीं पाती हैं

पर ठानना है अब कुछ ऐसा कर जाना है
लोगो को नहीं खुद को साबित कर दिखाना है

युक्ता लोढ़वाल
बी.ए प्रोग्राम
प्रथम वर्ष

शिक्षक और विद्यार्थी

शि-शिविर तक ले जाने वाला
क्ष-क्षमा की भावना रखने वाला
क-कमजोरी दूर करने वाला
अर्थात्

जो विद्यार्थी की हर गलती को क्षमा कर दें और उसकी हर कमजोरी को दूर कर उसे सही शिखर तक ले जाते हैं। समाज के सम्पूर्ण व्यक्तित्व विकास का उत्तरदायित्व शिक्षक पर होता है शिक्षा में दोहरी क्षमता होती है वह विद्यार्थी को गढ़ने के अलावा शिक्षक को भी गढ़ती है यदि हम इतिहास को उठा कर देखें हर एक महान हस्ती की तराशी की है किसी महान शिक्षक ने। शिक्षा एक ऐसा किसान है दिमाग में ज्ञान का बीज बोते हैं। यदि शिक्षक न हो तो संसार मात्र एक शब्द ही रह जाता है। यूँ तो ज्ञान से बड़ा कोई दान नहीं होता और इसको दान में देने वाले शिक्षक से बड़ा दानी कोई नहीं हो सकता। शिक्षक बच्चों के अंदर ज्ञान का प्रकाश फैलाते हैं। एवं उनके अंदर से अज्ञान रूपी अंधकार को दूर कर देते हैं। कहा गया है कि "श्रद्धावान लभते ज्ञानम्"।

अर्थात् श्रद्धावान को ज्ञान प्राप्त होता है। यदि विद्यार्थी के अंदर श्रद्धा होती है तो शिक्षक उसे समस्त ज्ञान देते हैं। शिक्षक का दायित्व बहुत बड़ा है। वह मानव समाज को सही दिशा दे सकता है। शिक्षा से समाज का निर्माण कर सकता है। कबीर जी कहते हैं

गुरु कुम्हार शिष कुंभ है।

गढ़ि-गढ़ि कोई खोट

अंतर हाथ सहारि दे, बाहर मार चोट।

अर्थात् गुरु कुम्हार और शिष्य घड़ा होता है। जिस प्रकार कुम्हार यतन से घड़े सुदृढ़ बनाता है। उसी तरह गुरु भी विद्यार्थी के दोषों का परिमार्जन करता है। गुरु की कठोरता बाहरी होती है। अंदर से वह दयावान होता है। शिक्षक विद्यार्थी कि उलझन मिटाते हैं। उनमें साहस, धैर्य, सहिष्णुता, ईमानदारी जैसे गुणों का संचार करता है। जैसे सांस लेना आवश्यक है उसी प्रकार अध्यापक के बिना विद्यार्थी अधूरा है। शिक्षक नहीं तो देश की प्रगति नहीं होती। शिक्षक अपना सारा जीवन बच्चों के विकास में समर्पित कर देते हैं। शिक्षक वह ज्ञान का प्रकाश है जो अंधकार की राह को चीरकर ज्ञान की रोशनी भर देते हैं। हमारा मार्ग दर्शक बनने, हमें प्रेरित करने और हमें वो बनाने के लिए जो हम आज हैं,

हे शिक्षक! आपका धन्यवाद!

गुरु तेरी महिमा का वर्णन करूँ मैं कैसे, वर्णन लिखा तो कागज छोटा हो गया।

क्या दूँ तुम्हें गुरु दक्षिणा, मन ही मन ये सोचूँ, चुका ना सकूँ कर्ज तुम्हारा, जीवन सारा दे दूँ।

रिन्सी चौधरी
बि.ए प्रोग्राम
प्रथम वर्ष

पूरी दुनिया में ««—————»»

पूरी दुनिया में लोग महामारी से लड़ रहे हैं लेकिन भारत,
भारत में तो हिन्दू-मुसलमान कर रहे हैं!

अरे धर्म और मज़हब को गढ़े में फेंको और,
सबसे पहले अपने आप में इंसानियत को देखो साथ मिलकर,
नापाक इरादों के रुख को मोड़ो
धर्म को इंसानियत से ऊपर रखने वालों
को पीछे छोड़ो!

हाथ जोड़ों, दुआ करो या माथा टेको,
लेकिन सबसे पहले अपने आप में एक हिंदुस्तानी को देखो!
आपस में लड़ते हो,
इतने ही बहादुर हो तो,
धर्म के नाम पर राजनीति खेलने वालों को
एक थप्पड़ क्यों नहीं जड़ते हो?

पूरी दुनिया में लोग मलकियत कमा रहे हैं लेकिन भारत,
भारत में तो लोग धर्म की जड़े जमा रहे हैं!

हुस्ना
बी.ए.प्रोग्राम, प्रथम वर्ष

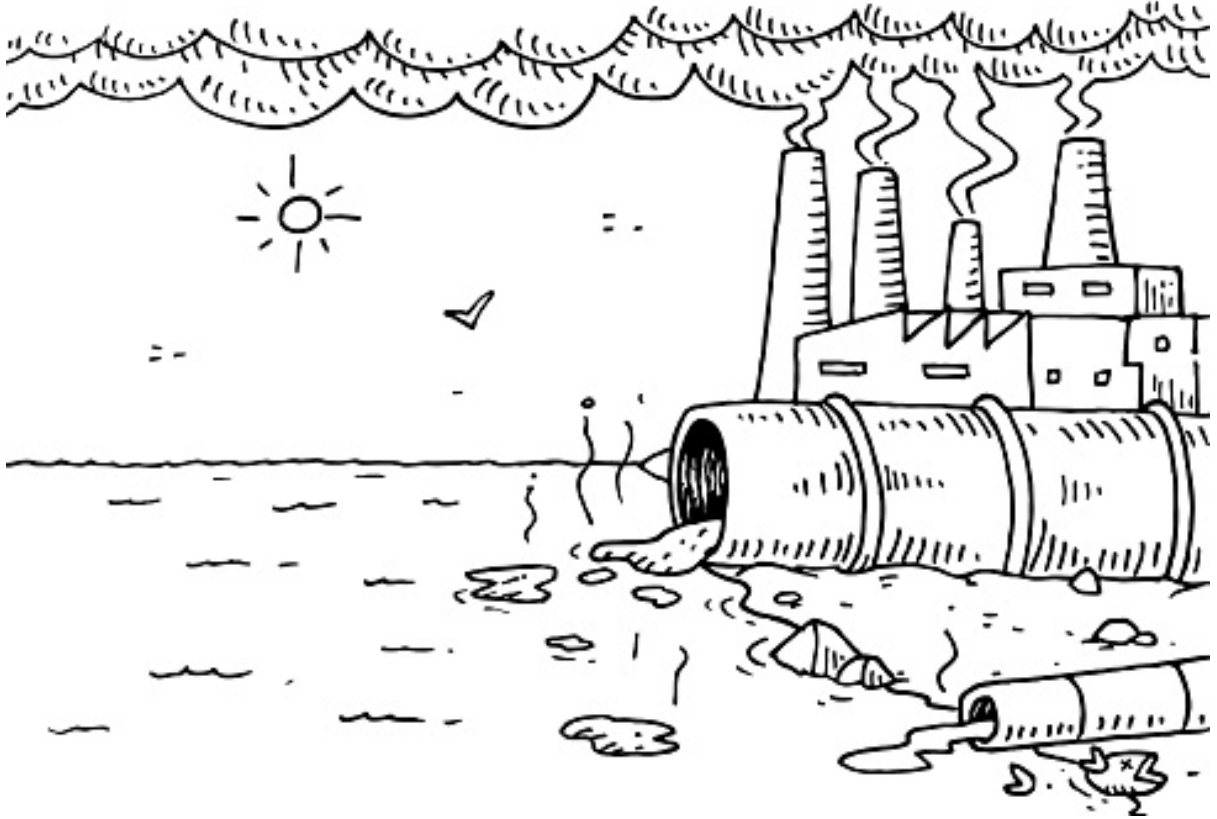
माँ

तू मेरी जिंदगी की सबसे प्यारी,
 अहसास है रब से मिले,
 सौगातों में सबसे खास है,
 तेरे होने पे मैं खुद को,
 मुकम्मल मानती तुझे मैं
 अपना हर कुछ जानती
 जब तू प्यार से मुझे
 सहलाती हर गम फीकी पड़ जाती
 जिन्दगी आसान लगने लगती... आज भी,
 जब वो पल याद आता है, जब तू
 मेरी गलतियों पर डाँटा करती तू
 और, मेरे उदास चेहरे
 देखते ही पल में पिघल जाती,
 फिर प्यार से समझाती
 थी... माँ मुझे परेशान,
 देखकर कितना घबरा जाती थी,
 फिर मुझे खुद पर तू यकीन दिलाती थी...
 याद है, मैं जब कभी तुझसे रूठ
 जाती थी, तू आकर कहती खाना खाले,
 फिर रूठ जाना आज ये
 सब सोचकर आँखें भर
 जाती कि कहाँ से लाती तू इतना,
 स्नेह और ममता?
 तेरी अहमियत बयां कर पाना,
 मुमकिन नहीं, बस यही दुआ है इस,
 लायक बनूँ कि तेरे हर सपने,
 को मुकम्मल करूँ, तेरी आँखें
 कभी नम न हो तू हर पल
 मुस्कुराती रहे...!

सलौनी कुमारी
 हिंदी विशेष प्रथम वर्ष

पर्यावरण

पर्यावरण हमारे जीवन का एक महत्वपूर्ण अंग है। हम जिस वातावरण में रह रहे हैं, वह सभी जीवन का स्थान है। पर्यावरण एवं प्रकृति एक ही सिक्के के दो पहलू हैं। 'परी+आवरण' यानी हमारे चारों ओर जो भी वस्तुएं हैं, जो हमारे जीवन को प्रभावित करती हैं, वे सभी पर्यावरण बनाती हैं। हम अपने दैनिक जीवन में पर्यावरणीय संसाधनों का प्रयोग करते हैं। इन संसाधनों में कुछ का नवीनीकरण हो सकता है और कुछ का नहीं। पर्यावरण की रक्षा करने में लापरवाही बरतने का अर्थ अपना विनाश करना है। प्रकृति जो हमें जीने के लिए स्वच्छ वायु, पीने के लिए साफ शीतल जल और खाने के लिए कंद-मूल-फल उपलब्ध कराती रही है, वह अब संकट में है। आज उसकी सुरक्षा पर सवाल उठ खड़ा है। पर्यावरण की समस्याएँ दिन प्रतिदिन बढ़ती जा रही हैं। तेजी से बढ़ती हुई जनसंख्या व आर्थिक विकास और शहरीकरण व औद्योगीकरण में अनियंत्रित वृद्धि, बड़े पैमाने पर कृषि का विस्तार तथा तीव्रीकरण, तथा जंगलों का नष्ट होना इत्यादि पर्यावरण संबंधी समस्याओं के प्रमुख कारण हैं। कारखानों, बिजलीघरों और मोटर वाहनों में खनिज ईंधनों का अंधाधुंध प्रयोग होता है। इनको जलाने पर कार्बनडाइआक्साइड, मीथेन, नाइट्रसआक्साइड आदि गैसों निकलती हैं। इन गैसों के उत्सर्जन से

पृथ्वी के वायुमंडल का तापमान लगातार बढ़ रहा है। साथ ही समुद्र का तापमान भी बढ़ने लगा है जिससे दोनों ध्रुवों पर बर्फ गलने लगेगा और अगर समुद्र का जल स्तर दो मीटर बढ़ गया तो मालद्वीप और बंगलादेश जैसे निचाई वाले देश डूब जाएंगे। इसके अलावा मौसम में बदलाव आ सकता है। कुछ क्षेत्रों में सूखा पड़ेगा तो कुछ जगहों पर तूफान आएगा और कहीं भारी वर्षा होगी। प्रदूषक गैसों जीवधारियों में अनेक जानलेवा बीमारियों एवं मृत्यु का कारण बन सकती हैं। वनों की कटाई से क्षेत्रफल में लगातार होती कमी के कारण भूमि का कटाव और रेगिस्तान का फैलाव बढ़े पैमाने पर होने लगा है। धीरे-धीरे सारे साधन उपलब्ध नहीं हो सकेंगे। पर्यावरण की सुरक्षा और मानव अस्तित्व के लिए उसकी प्रासंगिकता को देखते हुए हमें कुछ कदम उठाने चाहिए एवं काफी सम्मेलन आयोजित भी हो रहे हैं। हमें अपने स्तर पर भी कुछ उपाय अपनाने चाहिए, जैसे-पेड़ पौधों को उगाना एवं बड़ी-बड़ी मल्टियों का निर्माण करते समय एक बगीचे का निर्माण करना। पर्यावरण को बचाने में काफी हद तक पशु-पक्षियों का भी काफी महत्व है। अनावश्यक पेड़ कटने से पक्षियों का बसेरा खत्म हो गया है, इस वजह से उनकी बहुत-सी प्रजातियां विलुप्ति की कगार पर हैं अतः पशु-पक्षियों के जीवन की रक्षा करना मनुष्य का पहला कर्तव्य है इसलिए पौधारोपण करने की पहल करना, क्योंकि पौधे ही हमारे वातावरण को शुद्ध रख सकते हैं। घर-घर जाकर लोगों को पर्यावरण बचाने के प्रति जागरूक करना जिससे कि लोगों में पर्यावरण के प्रति जागरूकता बढ़ने से हमें प्रकृति की रक्षा करने में मदद मिलेगी। हमें पॉलिथीन का उपयोग न करते हुए रद्दी-पेपर से बनी थैलियों और कपड़े से बनी थैली और बैग्स का उपयोग ज्यादा से ज्यादा करना है क्योंकि पॉलिथीन से प्रदूषण फैलता है। कृषि में रसायनिक कीटनाशकों के उपयोग को कम कर सकते हैं। कारखानों से हवा में मिलने वाले, जल में और भूमि के अन्दर फँके जाने वाले अपशिष्ट पदार्थों का उचित निस्तारण करना। सरकार को पर्यावरण संरक्षण के लिए जागरूकता फैलाने, नए अभियान रखने एवं कड़े कानूनों का प्रावधान करना चाहिये। जब तक पर्यावरण सुरक्षित है तब तक हम हैं।

कृतिका रावत
बी.ए प्रोग्राम, प्रथम वर्ष

««शब्द»»

शब्द
तकदीर बदल देते हैं
तस्वीर बदल देते हैं
रिश्तों की तासीर बदल देते हैं
शब्द

बोलने का लहजा बताते हैं
कौन अपनेपन का एहसास जगाते हैं
पराए होने का एहसास दिलाते हैं
शब्द

खुशी में भी आंसू ले आते हैं
दुख में भी मुस्कान दे जाते हैं
हर हालात में कुछ नया कह जाते हैं
शब्द

मायनों के मायने बदल जाते हैं
जिंदगी के अंदाज बदल जाते हैं
आपके होने का एहसास बदल देते हैं
शब्द

नए अर्थ दे जाते हैं
कुछ खास ज़ज्बात दे जाते हैं
दिलों में एक आस दे जाते हैं
वक़्त कैसा भी हो
जीने का अंदाज दे जाते हैं
शब्द

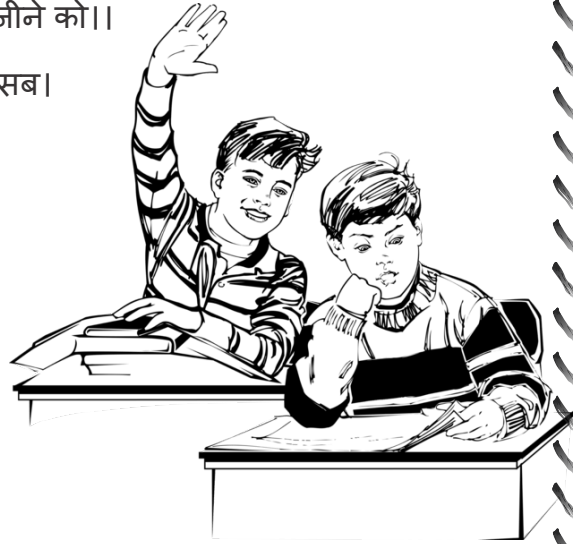
बस शब्द होते हैं
हम कैसे लेते हैं इन्हें
इसी से जीने के अंदाज बदल जाते हैं
शब्द

कुछ ना होकर भी सब कुछ हो जाते हैं
शब्द ही हैं
किसी अंत को नयी शुरुआत दे जाते हैं

चाहत टण्डन
बी कॉम विशेष
प्रथम वर्ष

स्कूल के वो दिन

आज फिर करता है मन, जीने को बचपन।
पर हमें रोक दिया है इस ज़माने ने, उसी तरह जीने को।।
Be mature, नहीं हो बच्चे अब, यही सुनते हैं सब।
न जाने बड़े हो गए हम कब।।

आज भी याद आता है दोस्तों को सताना,
पता नहीं कहाँ छूट गया वो रूठना मनाना।
देखते-देखते न जाने कब खत्म हुआ सफर,
छोड़ गया तो बस कुछ यादें।।

निकल पड़े हैं सभी यादों को मन में समेटे,
बोलते-बोलते अलविदा ही रो पड़े।
निकले हैं सब पूरे करने सपने,
यही दुआ है बस दुबारा मिलेंगे अब।।

पर न जाने वो दिन आएगा कब
जब मिलेंगे दोबारा हम सब।
यहीं तक का शायद सफर था साथ
बढ़ने के लिए आगे छूट गया यह साथ।।

दृष्टि अरोड़ा
बी.एस.सी सांख्यिकी विशेष
प्रथम वर्ष

समय का पहिया

समय का पहिया है, चलता जाएगा।

समय अच्छा हो या बुरा सबका आएगा।।

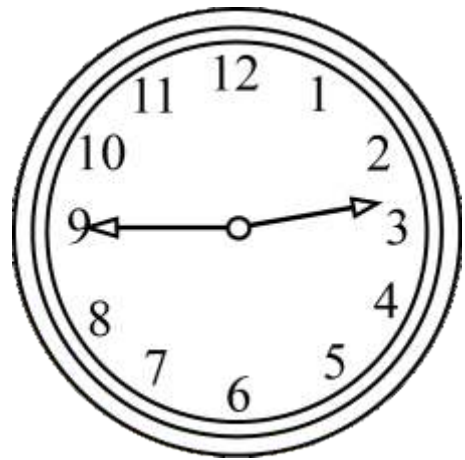
समय का पहिया चलता रहता है, यह कई युगों से बिना रुके चलता आ रहा है समय का पहिया चलता है। इसे रोकना किसी के बस में नहीं है, यह अपनी गति से चलता ही रहता है, ना ही दौड़ता है, ना ही ठहरता है बस चलता ही रहता है। हम सभी इस पहिए के हिस्से हैं इसलिए हमें समय को अधिक महत्व देना चाहिए क्योंकि जीवन में समय का बहुत अधिक महत्व है। ये सभी को आगे बढ़ने में मदद करता है। प्रत्येक मनुष्य का जीवन में कोई न कोई लक्ष्य होता है और समय हमें उस लक्ष्य तक पहुंचने में हमारी मदद करता है। इसलिए हमें समय को समझना चाहिए और इसका सही उपयोग करना चाहिए।

जो समय के महत्व को समझता है उसकी राह तो सीधी हो जाती है पर जो इसे नहीं समझता है, वह समय के पहिए के नीचे कुचला जाता है। जिस भी किसी मनुष्य ने इसे समझा है वह बीच समुंद्र से वापस लौट आया है, जिसने इसे नहीं समझा वह समुंद्र में ही विलीन हो गया। तब उसे पछताने का भी अवसर नहीं मिल पाता है।

इसलिए जिसने समय के मूल्य को समझ लिया है उसने ही समय का सही-सही उपयोग किया है। जिस समय को हम बिता चुके हैं वह वापस नहीं प्राप्त होगा पर जो समय आने वाला है अगर हम उसे अच्छे से उपयोग में नहीं लाते हैं तो वह भी हमारे हाथों से रेत की तरह निकल जाएगा और हम कुछ भी नहीं कर सकेंगे बस हाथ पर हाथ रख कर पछतावा करना होगा।

क्योंकि समय किसी का दास नहीं होता है बल्कि हम सभी समय के दास होते हैं और इस समय पर ही निर्भर होते हैं समय अपनी गति से चलता जाता है (रात से दिन और दिन से रात) इसलिए जो व्यक्ति समय का सही उपयोग करना नहीं समझता है वह अपने जीवन में कभी सफल नहीं हो सकता है। उसका अस्तित्व समुंद्र में नदी के समान रहता है।

“समय है सबसे महान
इसका करते सब गुणगान
इसके आगे शीश नवाते
दुनिया के सारे विद्वान
समय है सबसे महान”

समय को धन से ज्यादा ऊंचा दर्जा प्राप्त है या इस प्रकार कह सकते हैं, कि समय ही धन है। क्योंकि समय की कीमत धन से भी अधिक है, इसलिए समय को ही अमूल्य धन कहते हैं।

धन को भविष्य में पाया जा सकता है परंतु यदि समय बीत गया तो उसे वापस नहीं लाया जा सकता है। इसीलिए समय का उपयोग सभी के लिए अति आवश्यक है आप इससे समझ सकते हैं।:-

“परीक्षा के समय आपके लिए ३ घंटे कितने महत्वपूर्ण होते हैं ३ घंटे बीत जाने के बाद आपसे आप की कॉपी ले ली जाती है और आप कुछ भी नहीं कर सकते उतना ही समय आपको मेहनत का फल देता है”

जब सही समय पर सही काम किया जाता है तो उसे समय का सदुपयोग कहते हैं।
कबीरदास जी कहते हैं,

**काल करे सो आज कर आज करे सो अब।
पल में परलय होगी बहुरि करेगा कब।।**

जो व्यक्ति आज का काम कल पर टालता है, उसे कभी सफलता हाथ नहीं लगती। वह कभी भी सफलता के बीज का पौधा नहीं बन सकता। हरा भरा पौधा तो उन लोगों का हुआ है जिसने समय को समझा है और उसका सही उपयोग किया है।

***विद्यार्थियों के जीवन में समय का महत्व**

हालांकि मनुष्यों का सारा जीवन ही विद्यार्थी जीवन होता है क्योंकि मनुष्य अपने जीवन में हर पल कुछ ना कुछ सीखते ही रहते हैं यह सिलसिला जन्म से लेकर मृत्यु तक चलता ही रहता है। परंतु

बाल्यावस्था का समय विद्यार्थियों के लिए बहुत ही महत्वपूर्ण होता है। क्योंकि इस समय हर एक विद्यार्थी अपने आने वाले जीवन के लिए तैयार होते हैं, विद्यार्थी इस समय जिस तरह का बीज बोते हैं आगे चलकर वही बीज एक विशाल वृक्ष बनकर तैयार होता है, इस वृक्ष में किस तरह का फल (खट्टा या मीठा) लगता है, इसका पता विद्यार्थी जीवन में लगाए गए बीज से होता है। इसलिए विद्यार्थी जीवन को सारे जीवन से ज्यादा ही बहुमूल्य माना गया है।

विद्यार्थी जीवन में ही मनुष्यों की नींव पड़ती है परंतु जो विद्यार्थी अपने इस बहुमूल्य समय को गंवाते हैं या समय को नहीं समझते हैं उन्हें प्रकृति से शिक्षा लेनी चाहिए। जैसा कि सूर्य अपने समय पर उदय होता है और अस्त होता है चंद्रमा अपने समय पर निकलता है मौसम समय-समय पर बदलते हैं वर्षा ऋतु समय पर होती है। अगर प्रकृति ने अपना समय बदल लिया तो क्या होगा? जब प्रकृति अपना काम समय पर करती है तो हम सब क्यों नहीं कर सकते हैं।

“समय-समय पर सब मिले समय से परे ना कोई ।

समय सभी को राह दिखाएं समय से बड़ा ना कोई ।।”

अतः हम सभी को समय को ध्यान में रखकर सब कार्य करने चाहिए। और समय की बर्बादी नहीं करनी चाहिए। ताकि हम समय की सहायता से अपने लक्ष्य की ओर जाएं। और अपने लक्ष्य को उच्च शिखर तक पहुंचा सके।

किसी ने ठीक ही कहा है,.....

“समय उड़ रहा है, पर अच्छी बात यह है

की इसके पायलट हम हैं।”

वाणी कुमारी
बी. ए. प्रोग्राम,
प्रथम वर्ष

«« सफलता की उड़ान »»

कुछ करना है तो डटकर चल
थोड़ा दुनिया से हट कर चल।
समझेंगे पागल लोग तुम्हें
पर तू अपने मन से चल।
कभी इतिहास को पलट कर चल
बिना काम के मुकाम कैसा।
बिना मेहनत के दाम कैसा
जब तक हासिल नहीं मंजिल
आराम अपना हराम कर।
अर्जुन सा निशाना रख
मन में न कोई बहाना रख।
सोच मत साकार कर।
अपने सपनों से प्यार कर
मिलेगा तेरी मेहनत का फल।
किसी ओर का न इंतजार कर
जो चलते हैं अकेले, उनके जीवन में खुशियों के मेले।
जो करते रहते इंतजार उनके जीवन में सदा झमेले।
भर ले सफलता की उड़ान, छूले न अपना आसमान।

अमनदीप कौर
बी कॉम. ऑनर्स
प्रथम वर्ष

नारी शिक्षा का महत्व

नारी शिक्षा समय की मांग, पहले भी स्त्रियाँ पुरुषों के समान शिक्षा प्राप्त करती थी। इसके बहुत प्रमाण हैं जैसे सावित्री बाईफुले जिन्हें पहली महिला अध्यापिका का श्रेय भी मिला है। स्त्रियाँ अपनी विद्वता और संस्कृतियों के लिए बहुत प्रसिद्धि और यश प्राप्त करती थी। लेकिन समय के साथ साथ समाज में पुरुषवादी मानसिकता अपनी जड़े जमाती चली गई और स्त्रियों को दबाया जाने लगा हाल के वर्षों में समाज में एक जागृति आई है हालांकि अभी भी कुछ हैं जो मानते हैं कि स्त्रियों का कार्यक्षेत्र घर के परिवार के लिये घर के भीतर होना चाहिए और स्त्री शिक्षा लाभ से अधिक हानि देती है। फिर भी इस नकारात्मक सोच को नजरअंदाज कर स्त्री शिक्षा दिनों दिन बढ़ती जा रही है। सहशिक्षा के साथ साथ देश में लड़कियों की शिक्षा के लिए सैंकड़ों अलग विद्यालय और महाविद्यालय भी खुले हैं। जिनमें हजारों की संख्या में लड़कियां पढ़ती हैं। कहते हैं कि एक पुरुष को पढ़ाने से समाज में एक व्यक्ति शिक्षित होता है जबकि एक स्त्री पढ़ जाए तो पूरा परिवार शिक्षित हो जाता है। शिक्षित स्त्री परिवार की धुरी होती है वह एक मां होती है, एक शिक्षित माँ अपने बच्चों में शिक्षा और संस्कार तो देती ही है उनके स्वास्थ्य का भी बेहतर ध्यान रखती हैं शिक्षित स्त्री घर परिवार का प्रबंधन अधिक कुशलता पूर्वक कर सकती है, आय अर्जित करने और अन्य कामों में समाज में हाथ बंटा सकती है। अपने अधिकारों और दायित्व को बेहतर रूप से समझती है और समाज में फैली कई बुराइयों का विरोध कर सकती है। अब सवाल यह है कि उनके लिए सहशिक्षा का वातावरण बेहतर है कि अलग शिक्षा का। कई अभिभावक सह शिक्षा का विरोध करते वे कहते हैं कि लड़कियों को लडकों से इतना घुलना मिलना सही नहीं है। वह अपनी जगह सही हो सकते हैं लेकिन अब वह समय नहीं है जब लड़कियों को घर के भीतर ही रहना होता था पर अब लड़कियां हर क्षेत्र में अग्रसर हैं। अगर बचपन से ही उन्हें लडकों से दूर रखा जाए तो वह अव्यावहारिक तथा अति संवेदनशील होने के साथ साथ समाज में विश्वासहीन हो जाएगी। सहशिक्षा उन्हें सामाज से परिचित कराती है, जो उनके जीवन के लिए जरूरी है। लडकों की तरह लड़कियों को भी समग्र शिक्षा मिलनी चाहिए, जो उन्हें मानवता की रक्षा करने का नैतिक साहस दे। आज की नारी न केवल शिक्षा अथवा सभी कार्यों में कंधे से कंधा मिलाकर चलना चाहती है। आज आवश्यकता है कि भारत की प्रत्येक नारी शिक्षित हो। अंत में मैं अपनी वाणी को विराम देना चाहूंगी जब कुदरत स्त्री-पुरुष में भेदभाव नहीं करती, नर-नारी को एक समान समझती है तो समाज क्यों नहीं।

“एक नहीं दो - दो मात्राएँ नर से बढ़कर हैं नारी हर क्षेत्र में काम करने की क्षमता रखती हैं।

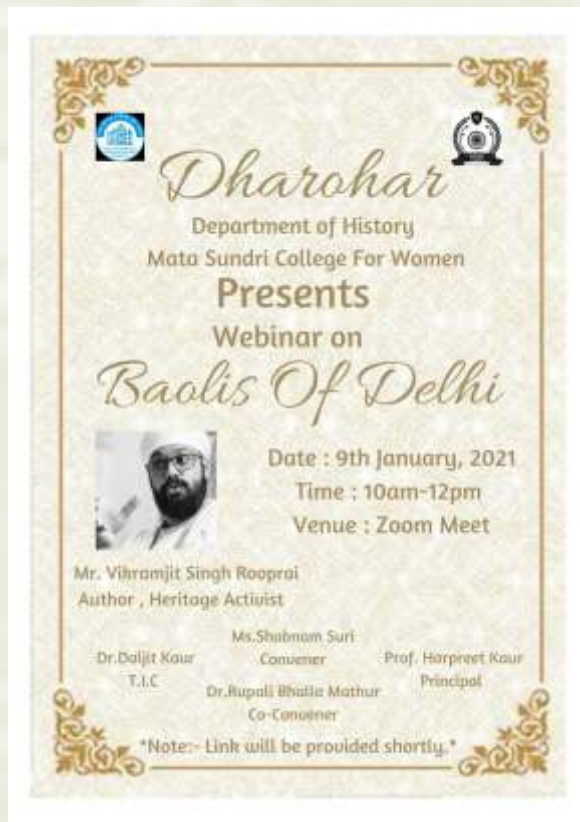

अमनदीप कौर
बी.कॉम. ऑनर्स
प्रथम वर्ष

FAREWELL 2021

HISTORY PFA

ਗਾਤਰਾ ਆਂ ਨੇ ਹਰ ਖ਼ਾਤਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ
ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਕਾਲਜ ਨੇ ਮਨਾਯਾ ਅਲੂਮਨਾਈ ਗੀਟ
ਪਾਂਚ ਸੌ ਸੇ ਜ਼ਯਾਦ ਪੂਰਵ ਖ਼ਾਤਰ ਹੁਏ ਥਾਮਿਲ

ਪੂਰਵ ਖ਼ਾਤਰ ਆਏ
ਖ਼ਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ

ਕਾਲਜ
ਸੇਮਿਨਾਰ

ਜੀ ਵਿਸ਼ਵਵਿਦਿਆਲਯ ਦੇ
ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਵ
ਲਯ ਅਕਾਦਮੀ ਦੀ ਆਰ
ਯਵਹਾਰਿਕ ਸਮਸਯਾਓਂ
ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ
ਰੂਪ ਸੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕੇ
ਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ
ਵਿਸ਼ਾਯਾਵਹਾਰਿਕ ਵਿਸ਼ਾਯੋਂ
ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਾਲਜ ਦੀ
ਸ਼ੀਤ ਧੌਰ ਨੇ ਕਹਾ ਕਿ
ਜੀ ਪੁਲ ਹੈ। ਇਸਕੇ
ਸਮੇਤ ਅਨਯ ਭਾਸ਼ਾਓਂ
ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ
ਕਹਾ ਕਿ ਇਸ ਅਨੁਵਾਦ

ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਕਾਲਜ ਨੇ ਮਨਾਯਾ ਵਾਰਿਸ਼ਿਕ ਫੇਸਟ 'ਸਾਰੰਗ'

ਨਰਦਿਲਵੈ, 25 ਫਰਵਰੀ
(ਨਰਿੰਦਰ ਟਾਊਸ): ਦਿਲੀ
ਵਿਸ਼ਵਵਿਦਿਆਲਯ ਦੇ ਮਾਤਾ
ਸੁੰਦਰੀ ਕਾਲਜ ਮੇਂ ਦੋ
ਦਿਵਸੀਯ ਵਾਰਿਸ਼ਿਕ ਫੇਸਟ
'ਸਾਰੰਗ' ਕਾ ਬਡੀ ਪ੍ਰਸਥਾਪਨਾ
ਸੇ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਯਾ।

ਵਿਸ਼ਵਵਿਦਿਆਲਯ ਦੇ ਵਿਭਿਨ ਕਾਲਜੋਂ ਸੇ
ਇਸ ਸੰਨੇ ਪਰ ਕਾਲਜ ਕੀ ਪ੍ਰਾਚਾਰਯ
ਡਾ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕਹਾ ਕਿ ਵਰ੍ਹਾ ਪਰ
ਡਾ. ਇਸਲਿਓਂ ਏਸੇ ਕਾਰਯਕ੍ਰਮ ਹੋਰੇ ਰਹੇ
ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈਂ ਤਾਕਿ ਉਨਮੇਂ ਰਹਿਤਗੀ
ਬਨੀ ਰਹੇ। ਇਸ ਅਵਸਰ ਪਰ ਮੁਖਯ ਅਧਿਥਿ
ਦਿਲੀ ਵਿਸ਼ਵਵਿਦਿਆਲਯ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ
ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰੋ. ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਹਾ ਕਿ
ਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਕਾਰਯਕ੍ਰਮ
ਭਾਸ਼ਿਯੋਂ ਦੇ ਲਿਓਂ ਬਹੁਤ ਸਾਧਨੇ ਰਖਤੇ

ਹੈਂ, ਕਯੌਂਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਯ
ਵਿਭਾਸ਼ੀ ਕਰੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿ
ਹਿਸਸਾ ਲੇਰੇ ਹੈਂ। ਇਸਸੇ ਕੇ
ਪ੍ਰਤਿਸਪਥਾ ਕੀ ਭਾਸ਼ਨਾ ਜਨਮ
ਜਿਸਸੇ ਕੇ ਚੁਨੀਥੀਯੋਂ ਸੇ ਲਭਨਾ ਸਾਧ
ਜਿਸਸੇ ਕੇ ਚੁਨੀਥੀਯੋਂ ਸੇ ਲਭਨਾ ਸਾਧ
ਜਿਸਸੇ ਕੇ ਚੁਨੀਥੀਯੋਂ ਸੇ ਲਭਨਾ ਸਾਧ
ਜਿਸਸੇ ਕੇ ਚੁਨੀਥੀਯੋਂ ਸੇ ਲਭਨਾ ਸਾਧ

ਇਕ

ਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ;

ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਕਾਲਜ ਮੇਂ ਪਹਲਾ ਫ਼ਟਰਨੇਸ਼ਨਲ ਸੇਮੀਨਾਰ ਕਾ ਆਯੋਜਨ

ਦਿਲੀ ਵਿਸ਼ਵਵਿਦਿਆਲਯ ਦੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਕਾਲਜ ਮੇਂ ਦੋ ਦਿਵਸੀਯ ਸੇਮੀਨਾਰ ਕਾ ਆਯੋਜਨ
ਅਵ ਸੇ ਹੋਯਾ। ਕਲੇਰੇ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਮੇਂ ਹੀ ਆਯੋਜਿਤ ਯਾਹ ਦੋ ਦਿਵਸੀਯ ਸੇਮੀਨਾਰ ਕਲੇਰੇ
ਵਿਸਰ ਸੇ ਪਹਲਾ ਫ਼ਟਰਨੇਸ਼ਨਲ ਸੇਮੀਨਾਰ ਹੈ। ਸੇਮੀਨਾਰ ਕ੍ਰਮਿਕ ਕਾ ਸਾਮਾਜਿਕ-ਵਿਸ਼ਵਕ੍ਰਿਤਿਕ
ਅਧਯਯਨ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰੀ ਪਰ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਯਾ। ਜਿਸਨੇ ਪੰਜਾਬ ਕੇਜਰੀ ਲਿਲੀ ਪਰੀ
ਸੰਗਿਯਾ ਪਾਏਨਰ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਥਿਕਾ ਅਤਾ ਕਰ ਰਹਾ ਹੈ। ਭਾਨੋਂ ਦਿ ਦੋ ਦਿਵੀ ਦੇ ਇਸ ਸੇਮੀਨਾਰ
ਮੇਂ ਕੁਲ 12 ਸੇਸ਼ਨ ਹੋਯੇ, ਜਿਸਨੇ ਸੇ ਪਾਂਚ ਸੇਸ਼ਨ ਆਯ ਅਤਾ ਸਾਰ ਸੇਸ਼ਨ ਕਲ ਧਰੀ 16
ਸਾਂਚ ਕੀ ਆਯੋਜਿਤ ਹੋਯੇ।

ਡਾ. ਸੇਵੀਨਰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਾਲਜ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਤੇ
ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਲਜ
ਕੌਰ ਨੇ ਆਏ ਵਿਦਵਾਨਾਂ
ਤਾਤ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ

ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਤ ਲਾਇਆ

ਸਲੀ ਰਿਲੀ: 29 ਫ਼ਰਵਰੀ (ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ): ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਹੋਏ
ਸਲਤਸ ਮੇਂ ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ 2020 ਵਿਚ
ਪੰਜਾਬੀ ਸੁਭੀ ਕਾਰਿਕਾ ਨੇ ਸੰਤਿਸਰ ਨੂੰ
ਸੰਤਿਸਰ ਦੇ ਰੋਜ ਵਿਚ ਹੀ ਲਾਇਆ।

ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ
ਕੰਗ ਲਿਆ ਮੇਲਾ 'ਸਾਰੰਗ'
ਮੇਂ ਸੁਭਰੀਯੋਂ ਦਾ ਰੰਗ ਪੈਂਟਿੰਗ
ਮੇਂ ਸੁਭਰੀਯੋਂ ਦਾ ਰੰਗ ਪੈਂਟਿੰਗ
ਮੇਂ ਸੁਭਰੀਯੋਂ ਦਾ ਰੰਗ ਪੈਂਟਿੰਗ
ਮੇਂ ਸੁਭਰੀਯੋਂ ਦਾ ਰੰਗ ਪੈਂਟਿੰਗ

ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਤ ਲਾਇਆ
ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਤ ਲਾਇਆ
ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਤ ਲਾਇਆ
ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਤ ਲਾਇਆ

ਡਾ. ਮੋਹਨਜੀਤ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ 'ਚ ਹੋਏ ਦੂਜੇ ਸੈਸ਼ਨ
'ਚ ਮੰਗਲੇਸ਼ ਡਬਰਾਲ ਅਤੇ ਕੇ.ਐਲ. ਗਰਗ ਨੇ
ਅਨੁਵਾਦ: ਭਾਸ਼ਾਈ ਮਸਲੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤਹਿਤ ਭਾਰਤੀ

ਗੀਤ ਪਰ ਪੂਰਵ ਖ਼ਾਤਰ
ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਸੰ
ਧਾਗਨਾ ਪ੍ਰਿਯ
ਰਹੀ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਿੰਘ ਸਾਧਨੀ ਦੇ ਡਾ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਦਾ
ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਤ ਲਾਇਆ
ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਤ ਲਾਇਆ
ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਤ ਲਾਇਆ
ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਤ ਲਾਇਆ

ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਤ ਲਾਇਆ
ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਤ ਲਾਇਆ
ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਤ ਲਾਇਆ
ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਤ ਲਾਇਆ

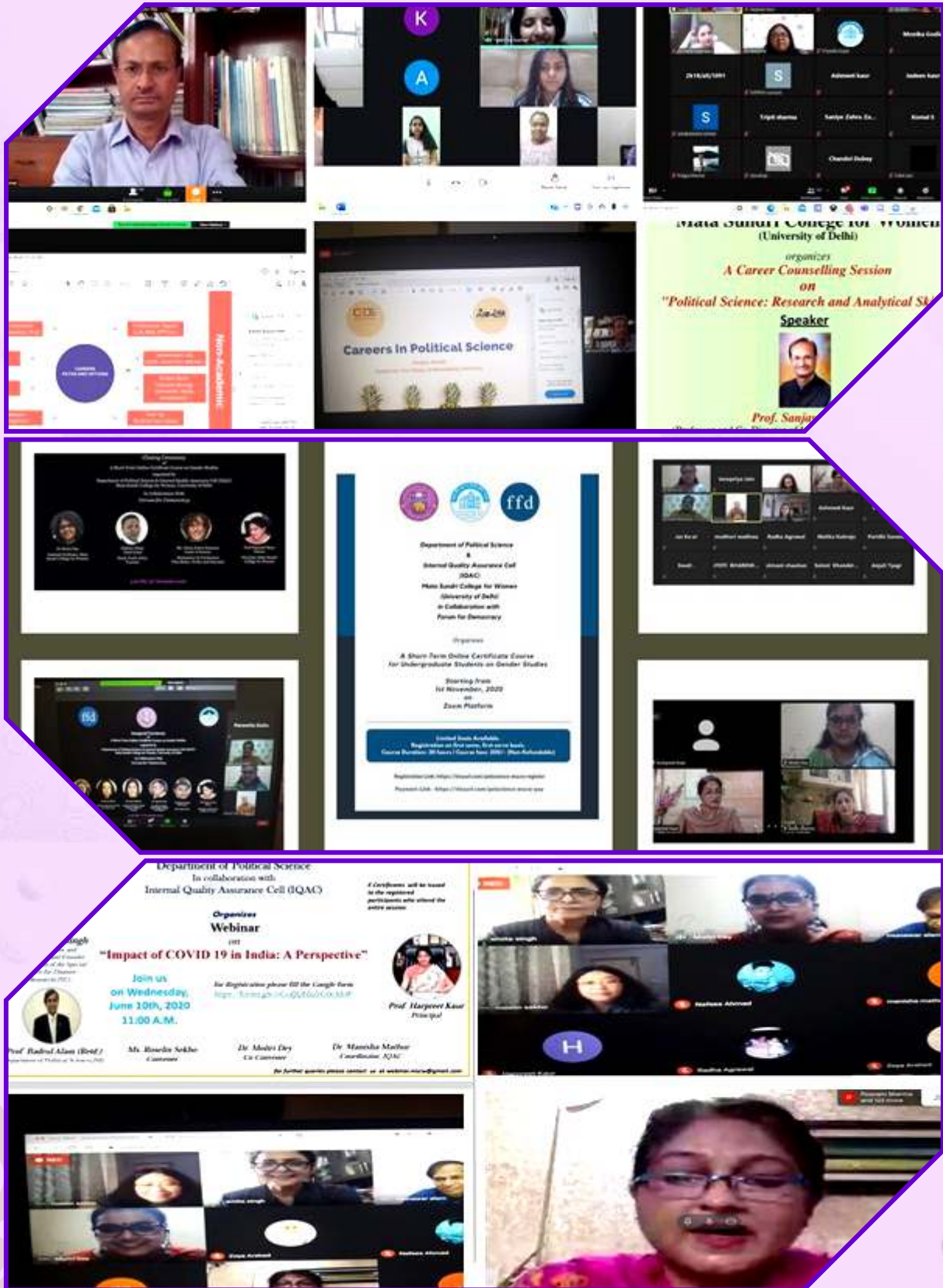
ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਤ ਲਾਇਆ
ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਤ ਲਾਇਆ
ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਤ ਲਾਇਆ
ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਤ ਲਾਇਆ

ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਤ ਲਾਇਆ
ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਤ ਲਾਇਆ
ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਤ ਲਾਇਆ
ਸੰਤਿਸਰ ਸਲਤਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਤ ਲਾਇਆ

PHYSICAL EDUCATION

POLITICAL SCIENCE

PSYCHOLOGY

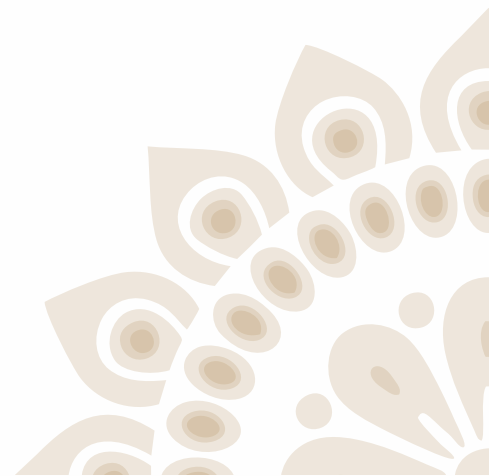
FRESHERS' PARTY

WORKSHOP WOMEN ACHIEVERS

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ

ਤਤਕਰਾ

1. ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ
2. ਇਸਤਰੀ..ਕੁੜੀ..ਧੀ
3. ਧੀਆਂ
4. ਕੁੜੀ ਕੀ ਹੈ?
5. ਇਕ ਰਾਤ ਦਾ ਸਫਰ
6. ਗੀਤ
7. ਤੋਬਾ ਤੋਬਾ
8. ਪਰਦੇਸੀ
9. ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ
10. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ
11. ਹੱਕਾਂ ਖਾਤਰ
12. ਮੈਨੂੰ ਜਾਣ ਦੇ
13. ਫੈਸ਼ਨ
14. ਇਕ ਖਿਆਲ
15. ਮੁਕੰਮਲ ਇਸ਼ਕ
16. ਗਹਿਣੇ
17. ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਹਾਦਤ

««—ਸੰਪਾਦਕੀ—»»

ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਬਾਣੀ' ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ ਜੀ। ਇਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਤੇ ਕਬੂਲ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਕੁੱਝ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵੀ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ, ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮੈਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਮਾਫੀ ਮੰਗਦੀ ਹਾਂ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਛਾਪ ਸਕੇ ਅਸੀਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਹੋਰ ਮੋਹਨਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਾ ਛੱਡਦੇ ਹੋਏ ਵਧੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਗੇ।

ਇਸ ਵਾਰ ਦੈ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੋਵਿਡ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸਾਡੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਕਟ ਵੀ ਆਏ ਪਰ ਸਾਡੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਸ ਸੰਕਟ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਇਕ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 'ਕਰੋਨਾ' ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾਵਾਦੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਤਸਾਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਿਆ ਰਹੇ ਤੇ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਮੰਜਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ।

ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਪੁਸਤਕ ਰਿਗਵੇਦ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਅਤਿ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗ੍ਰੰਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹੋਈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ ਵਾਪਰਨ ਸਥਾਨ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਬੜੇ ਨੇੜੇ ਹਾਂ।

ਮੈਂ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸੰਪਾਦਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸੌਂਪਿਆ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਮਾਣ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਇਹ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰਨਗੇ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਫਿਰ ਵੀ ਗਲਤੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮੈਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਮਝਾਂਗੀ।

ਡਾ. ਸਵਰਨ ਜੀਤ ਕੌਰ

ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬੀ

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਪਾਦਕ

ਕਾਲਜ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਬਾਣੀ' ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬਹੁਤ ਲੰਬਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੜੀ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਪਾਦਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਿਆ ਗਿਆ।

ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਅਪਣਾ ਟੈਲੇਂਟ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਸਾਥਣਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਉਤਸਾਹ ਨਾਲ ਭਾਗ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਉਤਸਾਹ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜੀਆਂ। ਇਹ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਮੌਲਿਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਜੋਕੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਝਲਕ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਜੋਕੇ ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਬਦਲ ਰਹੇ ਸਮਾਜ ਬਾਰੇ ਵੀ ਹਨ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਕਾਬਲ ਸਮਝਦਿਆਂ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਪਸੰਦੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਲਿਟਰੇਚਰ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਲਗਾਵ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਥਣਾਂ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹਾਂ।

ਮੇਘਾ ਭਾਟੀਆ
ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ਼
ਦੂਜਾ ਸਾਲ

ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ

ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਕ ਤਿਉਹਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੇ ਝੰਡੇ ਝੁਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਰੰਗ ਬਰੰਗੇ ਪਤੰਗ ਵੀ ਚੜ੍ਹਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਗੁਬਾਰੇ ਛੱਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਿਨ 26 ਜਨਵਰੀ 1950 ਵਿਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਾਲ 2021 ਵਿਚ ਇਹ ਦਿਨ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕੁੱਝ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਹੋਣਾ ਇਕ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਸੀ, ਦੂਸਰਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਕਿਸਾਨੀ ਅੰਦੋਲਨ ਸੀ।

26 ਜਨਵਰੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਟੀ. ਵੀ. ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਲਾਲ ਕਿਲੇ ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਬੈਠ ਗਈ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਹਿਮਾਨ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਦੀ ਪਰੇਡ ਲਾਲ ਕਿਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਰੇਡ ਦੇ ਹਰ ਦਸਤੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ 144 ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਸਿਰਫ 96 ਜਵਾਨ ਹੀ ਸਨ। ਕਰੋਨਾ ਕਰਕੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਮਾਸਕ ਨਾਲ ਢੱਕਣਾ ਤੇ ਦੋ ਗਜ਼ ਦੀ ਦੂਰੀ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰੇਡ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 8.2 ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ 3.3 ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਵੀਰ ਭੂਮੀ ਅਮਰ ਜਵਾਨ ਜੋਤੀ' ਦੇ ਨੇੜੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਜਲ, ਥਲ ਅਤੇ ਵਾਯੂ ਸੈਨਾ ਨੇ 9 ਵੱਜ ਕੇ 40 ਮਿੰਟ ਦਾ ਮੋਨ ਰੱਖਿਆ। ਫਿਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਤੇ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਰਾਜਪਥ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਏ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਪਣੇ 46 ਘੋੜਸਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅੰਗ ਰੱਖਿਅਕਾਂ ਸਮੇਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਵਿਚੋਂ ਚੱਲੇ, ਇਸ ਵਾਰ ਉਹ ਬੱਗੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਰਾਜਪਥ ਵੱਲ ਨੂੰ ਗਏ।

ਫਿਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੀਤ ਗਾਇਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤਿਰੰਗੇ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਮੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। 10 ਵਜੇ ਪਰੇਡ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਪੰਜ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਉਡ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਟੈਂਕਾਂ ਦਾ ਦਸਤਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਫਿਰ 68 ਬੈਂਡ ਦਸਤਿਆਂ ਨੇ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਸਨ।

ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਝਾਕੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਭ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਸੰਗੀਤ, ਨਾਚ, ਕਿੱਤੇ, ਖਾਣ ਪੀਣ, ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਸਨ। ਕੁੱਲ 32 ਝਾਕੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਝਾਕੀ ਗੁਜਰਾਤ, ਅਸਾਮ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਉਤਰਾਖੰਡ, ਪੰਜਾਬ, ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ, ਸਿੱਕਮ, ਉੱਤਰ ਪਰਦੇਸ਼, ਦਿੱਲੀ, ਕਰਨਾਟਕ, ਕੇਰਲ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਆਦਿ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਝਾਕੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ 400 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਬਰਦਸਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਏ ਸਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, 'ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿਉ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇਕਰ (ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ) ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਬਦਲ ਲਿਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਬਦਲ ਲਵਾਂਗੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਤ ਕਰਵਾਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰਵਾਉ'। ਜਿੱਥੇ ਆਪ

ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤੇ ਸੀ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਥੇ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਵਿਚ ਸੀਸ ਗੰਜ ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਸਥਿਤ ਹੈ।

ਝਾਕੀਆਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਚਾਰ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਨਾਚ ਦਿਖਾਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ 'ਰਾਫ਼ੈਲ' ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਾਯੂ ਸੈਨਾ ਨੇ 'ਜਸ' ਜਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਿਚ 21 ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ 15 ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕਰਤੱਵ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਖੀਰ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੀਤ ਨਾਲ ਪਰੇਡ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਪਰੇਡ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਿਸਾਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਟਰੈਕਟਰ ਮਾਰਚ ਕੱਢ ਕੇ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ। ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਬਾਡਰਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁੱਝ ਏਰੀਏ ਤੱਕ ਆਏ। ਇਸ ਪਰੇਡ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਟਰੈਕਟਰਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਲੰਗਰ ਲਗਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪਰ ਇਹ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਟੀ. ਵੀ. ਤੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕੇ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਰੈਲੀ ਲਈ ਜੋ ਰਸਤਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਤੈਅ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕੁੱਝ ਵਿਰੋਧੀ ਅਨਸਰ ਉਸ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲਾਲ ਕਿਲੇ ਤੱਕ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੈਟਰੋ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਲਾਲ ਕਿਲੇ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਝੁਲਾਉਣ ਕਰਕੇ ਪੁਲਸ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਝੜਪਾਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਹਰ ਪਾਸੇ ਖਤਰੇ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣ ਗਿਆ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਆਕੇ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਮਨਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਜਵਾਨ ਦੋਵੇਂ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ।

ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ
ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ਼
ਤੀਜਾ ਸਾਲ

«« ਇਸਤਰੀ...ਕੁੜੀ...ਧੀ »»

ਮੈਂ ਜਨਮੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ,
ਮੈਂ ਕਹਿਲਾਈ ਧੀ।
ਮੈਂ ਕੁੜੀ ਬਣ ਕੇ ਆ ਗਈ,
ਦੋਸ਼ ਇਸ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਕੀ?
ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਆਖਦੇ,
ਦੱਸ ਜੰਮਿਆ ਇਹ ਤੂੰ ਕੀ?
ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਘੂਰਦੇ,
ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਕੀ?

ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਇਹੀ ਸੋਚਦੀ,
ਮੈਂ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕੀ?
ਮੈਨੂੰ ਜੱਗ ਜਣਨੀ ਨੇ ਆਖਦੇ,
ਪਰ ਇੱਜਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਪਰ ਇੱਕ ਦਿਨ,
ਆਪੇ ਹੀ ਸਭ ਰੁਕ ਜਾਣਗੇ,
ਸੋਚਣਗੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਕੀ?
ਇਹ ਤਾਂ ਹੈ ਜੱਗ ਜਣਨੀ,
ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸਤਿਕਾਰ ਅਸੀਂ ਕੀ?
ਇਹ ਤਾਂ ਰੱਬ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ,
ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਤੇ ਰੱਖਦੀ ਸਾਂਭ ਕੇ,
ਅਸੀਂ ਸੋਚੀ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਕੀ?
ਮੈਂ ਹਾਂ ਇਸਤਰੀ..ਕੁੜੀ..ਧੀ।

ਜਸਲੀਨ ਕੌਰ
ਬੀ. ਏ. ਆਨਰਜ਼
ਪਹਿਲਾ ਸਾਲ

«« ਧੀਆਂ »»

ਧੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਧੀਆਂ ਦੀ ਕਦਰ ਹੁੰਦੀ,
ਉਹੀ ਜਾਣਦੇ ਧੀਆਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਕੀ ਹੈ।
ਭੈਣ ਬਿਨਾਂ ਭਰਾ ਅਧੂਰਾ ਹੈ,
ਤੇ ਭੈਣਾਂ ਅਧੂਰੀਆਂ ਬਿਨਾ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ।
ਜਿੱਥੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ,
ਭੈਣਾ ਉਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ,
ਜੇਕਰ ਭਰਾ ਨੂੰ ਕਦੇ ਲੋੜ ਪੈ ਜਾਏ,
ਉਹਦੇ ਲਈ ਉਹ ਲੜ ਵੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ।
ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਲੋੜ ਪੈ ਜਾਏ,
ਧੀਆਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹਦੀਆਂ ਨੇ।
ਧੀਆਂ ਹਰ ਇਕ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਵਿਚ ਕਿੱਥੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ,
ਜਿਹੜਾ ਘਰ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਹੋਵੇ ਧੀਆਂ ਉਥੇ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ।

ਝਾਂਸੀ ਜੈਸਵਾਲ
ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ਼
ਪਹਿਲਾ ਸਾਲ

ਕੁੜੀ ਕੀ ਹੈ?

ਕੁੜੀ ਇਕ ਤਮਗਾ ਹੈ,
ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਦੀ ਇੱਜਤ ਦਾ।
ਕੁੜੀ ਇਕ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ,
ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ।
ਕੁੜੀ ਇਕ ਨੌਕਰਾਣੀ ਹੈ,
ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਦੀ,
ਕੁੜੀ ਇਕ ਮਸ਼ੀਨ ਹੈ,
ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ।
ਕੁੜੀ ਇਕ ਤਲਾ ਹੈ,
ਆਦਮੀ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਦਾ।
ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਹੈ।
ਕੁੜੀ ਇਕ ਪਰੀ ਹੈ,

ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ।
ਕੁੜੀ ਇਕ ਮਾਂ ਹੈ,
ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ।
ਕੁੜੀ ਕਰਤਾ ਹੈ,
ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ।
ਕੁੜੀ ਇਕ ਮਾਂ ਹੈ,
ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਿਰਹਣਹਾਰ।

ਨੀਤਿਕਾ ਚੌਧਰੀ
ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ
ਦੂਜਾ ਸਾਲ

ਇਕ ਰਾਤ ਦਾ ਸਫਰ

ਇਕ ਰਾਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਆਵੇਗੀ,
ਜੋ ਸਭ ਕੁੱਝ ਹੀ ਬਦਲਾ ਜਾਵੇਗੀ।
ਤਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ,
ਕਿਸੇ ਜਬਰਦਸਤੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਉਣਾ
ਪਵੇਗਾ।
ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।
ਉਹ ਰਾਤ ਕੁੱਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਵੇਗੀ,
ਤਦ ਸਾਰੇ ਕੁੱਝ ਪਲਾਂ ਲਈ ਪੁਕਰਾਨਗੇ ਮੈਨੂੰ
ਮੇਰੇ ਲਈ ਅੱਥਰੂ ਵੀ ਬਹਾਵਣਗੇ।
ਮੇਰੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੀ ਫਰਿਆਦ ਵੀ ਕਰਨਗੇ,
ਪਰੰਤੂ.....

ਉਸ ਦਿਨ ਸਭ ਕੁੱਝ ਬਦਲੇਗਾ।

ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਚਲੀ ਜਾਵਾਂਗੀ।
ਜਿਥੋਂ ਕਦੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਵਾਂਗੀ।
ਇਸ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਵਿਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੀ।
ਵੇਖ ਲੈਣਾ.....

ਉਹ ਰਾਤ ਚੁੱਪਚਾਪ ਆਵੇਗੀ,
ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਗੀ।
ਮੈਨੂੰ ਨਵੇਂ ਚਾਨਣ ਵੱਲ ਲਿਜਾਵੇਗੀ।
ਉਹ ਰਾਤ ਕੁੱਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਵੇਗੀ।

ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ
ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ
ਦੂਜਾ ਸਾਲ

ਗੀਤ

ਮੇਰੇ ਸਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ਬੂ ਤੇਰੀ,
ਘੁਲੀ ਸੀ ਜਦ ਯਾਰਾ ਵੇ।
ਉਸਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ,
ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਵਕਤ ਪਿਆਰਾ ਵੇ।

ਤੂੰ ਆਇਆ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ,
ਲੱਖਾਂ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਵੇ।
ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਮੈਨੂੰ,
ਹੀਰ ਵਾਂਗ ਲਿਸ਼ਕਾਇਆ ਵੇ।

ਤੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਭ ਨਾਤੇ ਆਪਣੇ,
ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸੀ ਆਇਆ ਵੇ।
ਕੁਰਬਾਨੀ ਆਪਣੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਤੂੰ,

ਇਕ ਵਾਰ ਵੀ ਨਾ ਜਿਤਾਇਆ ਵੇ।

ਤੂੰ ਚੰਨ ਬਣ ਕੇ ਜਦ ਰਾਹ ਮੈਨੂੰ,
ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਦਿਖਾਇਆ ਵੇ।
ਉਦੋਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮੈਂ,
ਤੇਰੇ ਰੂਪ ਵਿਚੋਂ ਪਾਇਆ ਵੇ।

ਰਸ਼ਿਕਾ ਸ਼ਰਮਾ
ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ
ਤੀਜਾ ਸਾਲ

ਤੋਬਾ ਤੋਬਾ

ਤੋਬਾ ਤੋਬਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਇਸ ਕਰੋਨਾ ਦੀ
ਬਿਮਾਰੀ ਨੇ,
ਸਾਬਣ ਲਾ ਲਾ ਹੱਥ ਘਸਾ ਲਏ।
ਖਲਕਤ ਸਾਰੀ ਨੇ।
ਕਹਿੰਦੇ ਹੱਥ ਧੋਵੋ,
ਤੇ ਮਾਸਕ ਪਹਿਨੋ।
ਬਚਾਉਣਾ ਇਸੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨੇ।
ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ,
ਥਾਹ ਪਾ ਨਾ ਸਕੇ ਕਰੋਨਾ ਦੀ।
ਹਰ ਰੋਜ਼ ਟੀ. ਵੀ. ਤੇ ਦੱਸਦੇ ਜਿਹੜੇ,
ਰਾਹੂ ਕੇਤੂ ਭਾਰੀ ਨੇ।
ਸਮਾਂ ਬਦਲ ਗਿਆ, ਲੋਕ ਬਦਲ ਗਏ।
ਬਦਲ ਗਈ ਬਿਮਾਰੀ ਵੀ,

ਵਾਇਰਸ ਵੀ ਹੋ ਹੁਸਿਆਰ ਗਿਆ ਹੈ,
ਕੀ ਕਰਨਾ ਬੰਦੇ ਦੀ ਹੁਸਿਆਰੀ ਨੇ।
ਕਹਿੰਦੇ ਹੱਥ ਧੋਵੋ, ਮਾਸਕ ਪਹਿਨੋ,
ਦੂਰੀ ਹੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਹੈ।
ਬਚਾਉਣਾ ਏਸੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨੇ।
ਤੋਬਾ ਤੋਬਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ,
ਇਸ ਕਰੋਨਾ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨੇ।

ਸਿਮਰਨ ਕੌਰ
ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ
ਤੀਜਾ ਸਾਲ

ਪਰਦੇਸੀ

ਪੁੱਤਾਂ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਸਣ ਮਾਵਾਂ,
ਰੁੱਸ ਗਈਆਂ ਲੋਰੀਆਂ ਤੇ ਨਿਕਲਣ ਹਾਵਾਂ।
ਹਰ ਵੇਲੇ ਬੂਹੇ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨੇ ਲੱਗੀਆਂ,
ਉਮਰਾਂ ਦੀ ਤੰਦ ਛੋਟੀ ਉਡੀਕਾਂ ਨੇ ਲੰਮੀਆਂ।
ਹੰਝੂ ਖਾਰੇ ਪੀ -ਪੀ ਕੇ ਖੁਰਦੀ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ।
ਪੁੱਤਾਂ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਸਣ ਮਾਵਾਂ।

ਖੋਰੇ ਕਿਹੜੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾ ਵੱਸਿਉਂ,
ਖੋਰੇ ਕਿਹੜੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰਚਿਉਂ।
ਰਾਸ ਨਹੀਂ ਆਈਆਂ ਤੈਨੂੰ ਪੁੱਤਾ,
ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਰਾਹਵਾਂ ਅਤੇ ਛਾਵਾਂ।
ਪੁੱਤਾਂ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਸਣ ਮਾਵਾਂ।

ਕਾਹਨੂੰ ਰੱਬਾ ਪੁੱਤ ਦਿੱਤੇ ਨਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਨੂੰ,

ਫਿਰ ਕਾਹਤੋਂ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਦਿਲ ਤਰਸਾਉਣ ਨੂੰ।
ਕਿਹੜੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਜਾਵਾਂ,
ਪੁੱਤਾਂ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਸਣ ਮਾਵਾਂ।

ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਸਜਾ ਕੇ,
ਨੈਣਾਂ 'ਚ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਦੇ ਕੱਜਲੇ ਪਾ ਕੇ।
ਨੂੰਹਾਂ, ਪੁੱਤਾਂ, ਪੋਤਿਆਂ ਲਈ ਕਰਨ ਦੁਆਵਾਂ।
ਪੁੱਤਾਂ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਸਣ ਮਾਵਾਂ।

ਹਰਕੀਰਤ ਕੌਰ
ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ
ਤੀਜਾ ਸਾਲ

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਵਾਰੇ

ਦਿੱਲੀ ਇਕ ਮਹਾਂਨਗਰ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਜੋ ਗੁਰਦੁਵਾਰੇ ਸਥਿਤ ਹਨ ਉਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਗੁਰਦੁਵਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ - ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਗੋਲ ਡਾਕਖਾਨੇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਸੰਨ 1721 ਈ. ਵਿਚ ਜਦ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਬੁਲਾਇਆ ਤਾਂ ਆਪ ਮਿਰਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਆਏ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੰਗਲਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਚੇਚਕ ਅਤੇ ਹੈਜ਼ੇ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਲੋਕਾਈ ਦਾ ਦੁੱਖ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈ ਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਚੁਬੱਚੇ ਵਿਚ ਚਰਣਾਮਿਤ ਭਰਵਾ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਵੀ ਇਸ ਚੁਬੱਚੇ ਵਿਚੋਂ ਜਲ ਛੱਕਦਾ ਉਹ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਚੁਬੱਚੇ ਦਾ ਅਮ੍ਰਿਤ ਅੱਜ ਵੀ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਸੀਸ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ - ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਸੀਸ ਗੰਜ ਪੁਰਾਣੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ 1783 ਈ. ਵਿਚ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਹੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿਰ ਕਲਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਅੱਜ ਸੀਸ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ - ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਭਾਈ ਲੱਖੀ ਸ਼ਾਹ ਵਣਜਾਰਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਜੀ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿਰ ਰਹਿਤ ਦੇਹ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਘਰ ਸਾੜਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਬਾਲਾ ਸਾਹਿਬ - ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਬਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਰਿੰਗ ਰੋਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਇਹ ਪਵਨ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰੂ ਹਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਯਾਦਗਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੈਜ਼ਾ ਅਤੇ ਚੇਚਕ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਲੋਕਾਈ ਦਾ ਦੁੱਖ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਲੈ ਲਿਆ, ਸੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਲੈ ਜਾਣ'। ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਯਮੁਨਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਤੰਬੂ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਖਰੀ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਅੰਗੀਠੇ ਵੀ ਇਸੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਬਣੇ ਗੁਰਦੁਵਾਰੇ ਦਾ ਨਾਂ ਸ੍ਰੀ ਬਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ - ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਦੀਨ ਦਿਅਲ ਉਪਾਧਿਆਏ ਮਾਰਗ ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਫਾਰ ਵੂਮੈਨ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਲਜ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਛੋੜਾ ਹੋ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਆ ਕੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਭਾਈ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਮਾਤਾਵਾਂ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਅਪਣਾ ਆਖਰੀ ਸਮਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬਿਤਾਇਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ ਇਸੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਬਿਤਾਇਆ। ਇੱਥੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਸੁਆਸ ਲਏ।

ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਨਾਨਕ ਪਿਆਉ ਸਾਹਿਬ - ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਨਾਨਕ ਪਿਆਉ ਸਾਹਿਬ ਜੀ. ਟੀ. ਰੋਡ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਸਬਜੀ ਮੰਡੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਲ ਇਕ ਬਾਗ ਵਿਚ ਰੁਕੇ ਸਨ। ਬਾਗ ਜੀ. ਟੀ. ਰੋਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਸਾਫਰ ਉਥੇ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਲਈ ਇੱਥੇ ਇਕ ਖੂਹ ਬਣਵਾਇਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੁਸਾਫਰ ਜਲ ਛਕਦੇ ਤੇ ਅਰਾਮ ਕਰਦੇ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਦਿੱਲੀ ਨਿਵਾਸੀ ਵੀ ਇਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਫਿਰ ਇੱਥੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਲਈ ਲੰਗਰ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਅਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਏ। ਸੋ ਇਸ ਗੁਰਦੁਵਾਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾਨਕ ਪਿਆਉ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਬਣਿਆ ਹੈ।

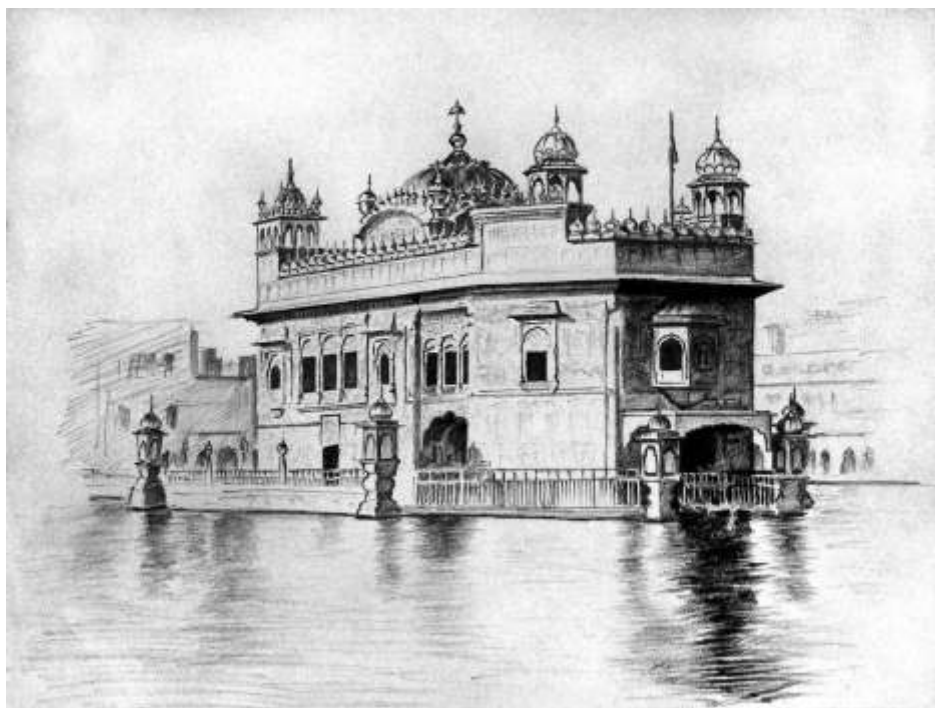
ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਮੋਤੀ ਬਾਗ - ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਮੋਤੀ ਬਾਗ ਉਹ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਵਿਸਰਾਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਉਹ ਖਿੜਕੀ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤੀਰ ਚਲਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਤੀਰ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਲੱਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਤੀਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸੋਨਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੂਜਾ ਤੀਰ ਚਲਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਇਕ ਖਤ ਵੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, 'ਇਹ ਕੋਈ ਚਮਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਤੀਰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਕਲਾ ਹੈ'। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲਣੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ - ਇਹ ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। 1707 ਈ. ਵਿਚ ਇੱਥੇ ਸਿੱਖ ਮਾਰਸ਼ਲਆਰਟ ਭਾਵ ਗੱਤਕਾ ਵੀ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾਏ ਸਨ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਲ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਵਾਰੇ ਵਿਚ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਸਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲਾਡਲੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗੱਤਕਾ ਵੀ ਖੇਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਮਜਨੂੰ ਕਾ ਟਿੱਲਾ ਸਾਹਿਬ - ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਮਜਨੂੰ ਕਾ ਟਿੱਲਾ ਉਹ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦਿੱਲੀ ਸਲਤਨਤ ਵਿਚ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਇਕ ਇਰਾਨੀ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ ਅਬਦੁਲ ਛੋਟਾ ਨਾਮ 'ਮਜਨੂੰ' ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। 20 ਜੁਲਾਈ 1505 ਈ. ਵਿਚ ਇਸ ਫਕੀਰ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਮਜਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਵਿਚ ਜਮਨਾ ਨਦੀ ਪਾਰ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇੱਥੇ ਹੀ ਜੁਲਾਈ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਰਹੇ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ 1733 ਈ. ਵਿਚ ਬਖ਼ਸ਼ੇਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਮਜਨੂੰ ਕਾ ਟਿੱਲਾ ਬਣਵਾਇਆ।

ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ - ਇਹ ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਕੁਤਬ ਮਿਨਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਚਰਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ
ਬੀ.ਏ. ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
ਪਹਿਲਾ ਸਾਲ

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ

ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਉਹ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਜਿਸ ਵੱਲ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਅਧਿਆਪਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਲੈਕਚਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵੀ ਦੇਵੇ।

ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਾਲ ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਜੁੜਨਾ, ਇਸ ਜੁੜਨ ਦੀ ਕੜੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਨਾਲੋਂ ਕਰਨ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਆਉਣਾ ਆਪਣੇ ਕਰਤੱਵ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕ ਖੁਦ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਏਨਾ ਲੇਟ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਡੀਕ ਕੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪਾਬੰਦ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਜੇਕਰ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲੈਕਚਰ ਵਿਚ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦਾ ਤਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਦੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨਗੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਅਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਅਪਣਾ ਲੈਕਚਰ ਦੇ ਕੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਜਾਣਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ? ਸਭ ਕੁੱਝ ਸਮਝ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਜੇਕਰ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਲੈਕਚਰ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੁੱਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੱਛਦਾ ਤਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ।

ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਤੋਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕ ਕੰਨਟੀਨ ਵਿਚ ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ ਜਾਂ ਚਾਹ ਪੀ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੱਪ ਜਾਂ ਨੈਪਕਿਨ ਕੂੜੇਦਾਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ। ਕੰਨਟੀਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਬਾਕੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਹ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਦੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਫਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਚੇਤਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ।

ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜਾਂ ਫੋਨ ਉਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਬੁਲੰਦ ਜੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਖੇਡ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਛਾਂ ਵਿਚ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਦੇ ਵੀ ਅਪਣੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਦਾ।

ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਧਿਆਪਕ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਥਾਨ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਇਸ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕਹਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ।

ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗੁਰੂਕੁਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂਕੁਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਿਸ਼ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੱਕ ਦਿਨ ਰਾਤ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਦਿਆ ਪੂਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾ ਆਉ, ਤੁਹਾਡੀ ਵਿੱਦਿਆ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੋਵੇਗਾ”। ਸ਼ਿਸ਼ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ। ਗੁਰੂਕੁਲ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਜਾਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਤ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ਼ਿਸ਼ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਉਬੜੇ ਖੁਬੜੇ ਰਾਹਾਂ ਉਤੋਂ ਦੀ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕੰਡੇ, ਰੋੜ੍ਹੇ, ਟੋਏ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੰਢਿਆਂ, ਰੋੜ੍ਹਿਆਂ, ਟੋਇਆਂ ਤੋਂ ਦੀ ਬਚ- ਬਚ ਕੇ ਤੁਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਸ਼ਿਸ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਕੰਡਿਆਂ, ਰੋੜ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੋਇਆ ਰਸਤੇ ਦੀ ਡੰਡੀ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਜੰਗਲ ਦਾ ਰਸਤਾ ਲੰਘ ਕੇ ਅੱਗੋਂ ਕੱਚੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਖੜਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਉਥੇ ਰੁਕ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪਿੱਛੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਸ਼ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੇਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਡੰਡੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ”। ਗੁਰੂ ਨੇ ਡੰਡੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, “ਕੋਈ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਲੰਘੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾ ਆਵੇ ਇਸ ਲਈ”। ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਫੇਲ ਹੋ ਸਿਰਫ ਇਹ ਇਕ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਾਸ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਘਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਾਕੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਜੇ ਅਧੂਰੀ ਹੈ, ਵਾਪਸ ਗੁਰੂਕੁਲ ਚੱਲੋ। ਤੁਸੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਤੁਰਨਾ ਹੈ ਉਹ ਰਾਹ ਹੋਰਾਂ ਲਈ ਵੀ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ ਬਣੇ ਤਾਂ ਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ”।

ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਤੇ ਤੌਰਨ ਲਈ ਅਧਿਅਤਪਕ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੰਡੀ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਵੇ, ਡੰਡੀਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਰਸਤੇ ਬਣਨਗੇ।

ਡਾ. ਸਵਰਨ ਜੀਤ ਕੌਰ

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ

ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬੀ

ਹੱਕਾਂ ਖਾਤਰ

ਨਾ ਰੋਕ ਸਕੀਆਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੋਪਾਂ,
ਨਾ ਅੱਥਰੂ ਗੈਸ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਚੱਲਿਆ।
ਨਾ ਪੱਟੇ ਟੋਏ ਹੀ ਕੰਮ ਆਏ,
ਨਾ ਬੈਰੀਕੇਡ ਦਾ ਕੋਈ ਰੋਅਬ ਚੱਲਿਆ।
ਜਦ ਹੱਕ ਆਪਣੇ ਲੈਣ ਖਾਤਰ,
ਕੱਢਣ ਸਿਰ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕਿਸਾਨ ਚੱਲਿਆ।

ਬੁਰਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ,
ਪਰ ਹਾਕਮ ਤੋਂ ਵੀ ਡਰਦਾ ਨਹੀਂ।
ਬੈਠਾ ਹੈ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਹਿੱਕ ਤੇ,
ਜਿਗਰਾ ਫੌਲਾਦੀ ਤਾਣ ਕੇ।
ਧਰਤੀ ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਵਰਗੀ,
ਉਸੇ ਲਈ ਉਹਨੇ ਪਿੜ ਮੱਲਿਆ।

ਜਦ ਹੱਕ ਆਪਣੇ ਲੈਣ ਖਾਤਰ,
ਕੱਢਣ ਸਿਰ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕਿਸਾਨ ਚੱਲਿਆ।
ਇਹ ਮੋੜਾ ਉਸ ਦਿਨ ਹੋਣਾ ਹੈ,
ਜਦ ਹੱਕ ਆਪਣਾ ਲੈ ਲੈਣਾ ਹੈ।
ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਤੂੰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਦਿੱਲੀਏ,
ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਉਹ ਜਰਦਾ ਥੱਕ ਗਿਆ,
ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਠੱਲਿਆ।
ਜਦ ਹੱਕ ਆਪਣਾ ਲੈਣ ਖਾਤਰ,
ਕੱਢਣ ਸਿਰ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕਿਸਾਨ ਚੱਲਿਆ।

ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਬੀ.ਏ. ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
ਦੂਜਾ ਸਾਲ

ਮੈਨੂੰ ਜਾਣ ਦੇ

ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਨੂੰ,
ਜਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਤੱਕਿਆ,
ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਚੱਕਿਆ ਸੀ।
ਹੰਝੂ ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ,
ਸਾਫ-ਸਾਫ ਛਲਕੇ ਸੀ।
ਰੋਂਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ,
ਝੱਟ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੇ ਸੀ।
ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ,
ਚੁੱਪ ਕਰਾਉਂਦੇ ਸੀ।
ਆ-ਆ ਕਰਦੀ ਨੂੰ,
ਬੋਲਣਾ ਸਿਖਾਇਆ ਸੀ।
ਟੱਟੇ ਫੁੱਟੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨੂੰ,
ਸਹੀ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ।
ਉਂਗਲ ਫੜ ਮੇਰੀ,
ਤੁਰਨਾ ਸਿਖਾਇਆ ਸੀ।
ਸੱਟਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਤੇ ਉਤੇ,
ਮਰਹਮ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਸੀ।
ਹੱਥ ਫੜ ਮੇਰਾ,
ਲਿਖਣਾ ਸਿਖਾਇਆ ਸੀ।
ਸਕੂਲ ਭੇਜਣ ਵੇਲੇ,

ਰੁਸੀ ਨੂੰ ਮਨਾਉਂਦੇ ਸੀ।
ਹੱਸਦੀ ਹੋਈ ਵਾਪਸ ਆਈਂ,
ਇਹੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਸੀ।
ਫਿਰ ਇਕ ਸਮਾਂ,
ਕਾਲਜ ਦਾ ਵੀ ਆਇਆ ਸੀ,
ਘੁੰਮਣ ਫਿਰਨ ਤੇ ਮੇਰੇ,
ਰੋਕ ਨਾ ਤੂੰ ਕੋਈ ਲਾਇਆ ਸੀ।
ਤੇਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹਰ ਸਿੱਖਿਆ,
ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਹੈ।
ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਾਂ,
ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ।
ਪੱਗ ਤੇਰੀ ਨਾ ਰੁਲਣ ਦੇਵਾਂ,
ਇਹ ਮੇਰਾ ਅਭਿਮਾਨ ਹੈ।
ਚੱਲੀ ਹਾਂ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਘਰ।
ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਜਾਣ ਦੇ,
ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਜਾਣ ਦੇ।

ਅਵਲੀਨ ਕੌਰ
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਆਨਰਜ਼
ਸਾਲ ਦੂਜਾ

ਫੈਸ਼ਨ

ਫੈਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਪਹਿਨਣ ਦੇ ਵੱਖਰਿਆਂ-ਵੱਖਰਿਆਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਕੌਮ ਦਾ ਆਪਣਾ ਫੈਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਸਾਡੀ ਪਹਿਚਾਣ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੈਰਿਸ ਅਤੇ ਮਿਲਾਨੋ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਫੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ।

ਡਿਨਾ ਵਰਲੈਡ ਅਨੁਸਾਰ, “ਫੈਸ਼ਨ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਹਵਾ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹਰ ਸਮੇਂ, ਸਮਾਗਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਅਉਂਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਅਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ”।

ਫੈਸ਼ਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸੁਹਜਾਤਮਕ ਭਾਵ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਕ ਖਾਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਕੱਪੜਿਆਂ, ਜੁੱਤੀਆਂ, ਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਨੂੰ ਫੈਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। 2021 ਦੌਰਾਨ ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਫੈਸ਼ਨ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੂੰਹ ਤੇ ਪਹਿਨਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮਾਸਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ। ਇਹ ਲੋੜ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਫੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਲੜਕੀਆਂ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੇ ਮਾਸਕ ਪਹਿਨਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਮਹਿੰਗੇ ਅਤੇ ਸਸਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਲਈ ਕਢਾਈ ਵਾਲੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਸਕ ਅਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਆਹ ਵਾਲੀ ਦੁਲਹਨ ਲਈ ਲਹਿੰਗੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਮਾਸਕ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਬੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਲਈ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਮਾਸਕ ਨੇ ਸੁਰਖੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਘੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਹਿੰਗੇ ਬਰੈਂਡ ਸਸਤੇ ਵਿਚ ਵਿਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਹੁਣ ਸੁਰਖੀ ਦੀ ਥਾਂ ਮਹਿੰਗਾ ਮਾਸਕ ਖਰੀਦਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਈਸੇਡ ਲਗਾ ਕੇ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ।

ਸ਼ੋ ਜਿਵੇਂ ਲੋੜ ਵਿਚੋਂ ਮਾਸਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਫੈਸ਼ਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਪਹਿਰਾਵਾ ਵੀ ਲੋੜ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਫੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਡੀਂ ਹੰਢਾਇਆ ਤੇ ਅੱਖੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਲੇਖ ਲਿਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋਈ ਹਾਂ।

ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਬੀ. ਏ. ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਦੂਜਾ ਸਾਲ

ਇਕ ਖਿਆਲ

ਮੈਂ ਚੜ੍ਹੀ ਚੁਬਾਰੇ,
ਅੱਜ ਇਕ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।
ਸੂਹ ਮਿਲ ਗਈ ਹਵਾ ਤੋਂ,
ਤੇਰੇ ਆਉਣ ਦੀ।
ਮੇਰੇ ਖਿੜ ਗਏ ਜਜ਼ਬਾਤ।
ਮੈਨੂੰ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ,
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।
ਜਿਵੇਂ ਧੁੱਪ ਪਿਛੋਂ,
ਆ ਗਈ ਛਾਂ।

ਰਹੀ ਸੀ ਮੇਰੇ ਸਾਹ ਸੁਕਾ।
ਮੈਂ ਬਣੀ ਸੀ ਹੀਰ ਮਜਾਜ਼ਣ,
ਤੈਨੂੰ ਰਾਝਣ ਲਿਆ ਬਣਾ।
ਤੇਰੇ ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਆਹਟ ਨੇ,
ਮੇਰੇ ਨੂੰਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੇ ਪੰਜ ਦਰਿਆ।
ਏਨਾ ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਵੀ,
ਮੈਨੂੰ ਪਛਾਣੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।
ਇਹ ਖਿਆਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਡਰਾ।

ਤੈਨੂੰ ਛੂਹ ਕੇ ਅਉਂਦੀ ਪੌਣ ਵਿਚ,
ਸੀ ਇਕ ਸਰੂਰ ਜਿਹਾ।
ਤੇਰੇ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਸਰਸਰਾਹਟ,

ਰਮਨਦੀਪ ਕੌਰ
ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ
ਦੂਜਾ ਸਾਲ

ਮੁਕੰਮਲ ਇਸ਼ਕ

ਉਹ ਉਨੀਂ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ,
ਪਰ ਮੈਂ...
ਮੈਂ ਸਤਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਈ ਸੀ,
ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਇਸ਼ਕ ਸੀ,
ਮੈਨੂੰ ਕਾਫੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮੁਹੱਬਤ ਸੀ।
ਉਹ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦੇ ਤੂਫਾਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲਾ,
ਪਰ
ਮੈਂ.....
ਮੈਂ ਵਹਿੰਦੀ ਨਦੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਤ,
ਉਸਦਾ ਜਹਾਨ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ,
ਪਰ ਮੇਰਾ.....
ਮੇਰਾ ਮੇਰੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ,
ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ,
ਉਝ ਹੀ.....
ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ,

ਅੱਖਾਂ ਚਾਰ ਹੋਈਆਂ,
ਦੋ ਚਾਰ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ,
ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ।
ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ..
ਕੋਈ ਹੋਵੇ,
ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਨਿਹਾਰੇ,
ਮੇਰੀਆਂ ਜੁਲਫਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡੇ,
ਧੁਰ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰੇ,
ਤੇ ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਜਹਾਨ ਬਣ ਜਾਵਾਂ।

ਜਸਲੀਨ ਕੌਰ
ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ
ਦੂਜਾ ਸਾਲ

ਗਹਿਣੇ ««—————»»

ਗਹਿਣਿਆਂ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਰੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੌਂਕ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਰਦ ਵੀ ਗਹਿਣੇ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ ਪਰ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਇਸ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਿਚ ਕੜਾ, ਚੈਨ, ਕੈਂਠਾ, ਅੰਗੂਠੀ, ਨੱਤੀਆਂ, ਤਬੀਤੀ ਆਦਿ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਜਾਉਣ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣਾ ਵੀ ਹੈ। ਘਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਤੋਂ ਪਛਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੋਨੇ ਅਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਵਧੇਰੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਗ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਗਹਿਣੇ ਨਾ ਬਣੇ ਹੋਣ। ਜੇਕਰ ਇਕੱਲੇ ਸਿਰ ਦਿਆਂ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਿਚ ਸੱਗੀ ਫੁੱਲ, ਕਲਿੱਪ, ਝੰਬਰ ਸੂਈ, ਜੂੜੇ ਵਾਲੀਆਂ ਸੂਈਆਂ, ਸਿੰਗਾਰ ਪੱਟੀ, ਝੂਮਰ, ਚੌਂਕ ਚੰਨੂ ਪਹਿਨਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਿੰਗਾਰ ਦਾ ਅਹਿਮ ਅੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਿੰਗਾਰਨਾ ਜਿਵੇਂ ਮੇਡੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ, ਡਾਕ ਬੰਗਲਾ ਪਾਉਣਾ, ਵਾਲ ਚੱਕ ਕੇ ਸੂਈਆਂ ਲਗਾਉਣੀਆਂ, ਫੁੱਲਝੜੀਆਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਆਦਿ ਵਿਚੋਂ ਕੁੱਝ ਤਰੀਕੇ ਹਾਲੇ ਵੀ ਅਪਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਘੁੰਗਰਾਲੇ ਕਰਨ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਵੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਹਨ;

“ ਸਿਰ ਗੁੰਦ ਦੇ ਕਪੜੀਏ ਨੈਣੇ,
ਉਤੇ ਪਾ ਦੇ ਡਾਕ ਬੰਗਲਾ”।

ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਟੇ, ਮੁਰਕੀਆਂ, ਬੂੰਦੇ, ਲੋਟਣ, ਪਿੱਪਲ ਪੱਤੀਆਂ, ਕੋਕਰੂ, ਵਾਲੀਆਂ, ਤੁੰਗਲ ਅਦਿ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕ ਬੋਲੀਆਂ ਹਨ;

ਬੋਤਾ ਲਿਆਈ ਉਹ ਮਿੱਤਰਾ ,
ਜਿਹੜਾ ਡੰਡੀਆਂ ਹਿਲਣ ਨਾ ਦੇਵੇ।

ਨੱਕ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਔਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਨੇ ਜਾਂਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਿਚ ਤੀਲੀ, ਲੌਂਗ, ਕੋਕਾ, ਨੱਥ, ਰੇਖ, ਮੱਛਲੀ ਨੱਥ ਆਦਿ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਹਨ;

ਤੀਲੀ ਤੋਂ ਬਣ ਗਿਆ ਲੌਂਗ
ਲੌਂਗ ਤੋਂ ਕੋਕਾ ਬਣ ਗਿਆ ਨੀ।

ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਚੂੜੀਆਂ, ਗਜ਼ਰੇ, ਬਾਜੂਬੰਦ, ਆਰਸੀ, ਮੁੰਦੀਆਂ, ਛੱਲੇ ਪਹਿਨੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਗਲੇ ਵਿਚ ਪਹਿਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਿਚ ਤਾਬੀਜ਼, ਸਿੰਘ ਤਬੀਤ, ਹਾਰ, ਹਮੇਲ, ਰਾਣੀ ਹਾਰ, ਚੈਨੀ ਆਦਿ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਹਨ, 'ਤੇਰੇ ਗਲੇ ਦਾ ਤਾਬੀਤ ਬਣ ਜਾਵਾਂ ਨੀ ਕੁੜੀਏ ਬਦਾਮੀ ਰੰਗੀਏ'।

ਪਰ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਘੱਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਵਧੇਰੇ ਖਰਚਾ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹਨ ਭਾਂਵੇਂ ਇਹ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਤੱਕ ਹੀ ਹੈ।

ਮੇਘਾ ਭਾਟੀਆ
ਪੰਜਾਬੀ ਅਨਰਜ
ਦੂਜਾ ਸਾਲ

ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਹਾਦਤ

ਹੱਥ ਧਰ ਦੇ ਦਾਤਿਆ ਸਿਰ ਉਤੇ,
ਕਰ ਸਕਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਉਪਕਾਰ ਦੀ ਗੱਲ।
ਸੀਸ ਗੰਜ ਵਿਚ ਸਿਰ ਨਿਵਾਂ ਕੇ ਤੇ,
ਤੇਰੇ ਸਿਰੜ ਤੇ ਤੇਰੇ ਸਚਿਆਰ ਦੀ ਗੱਲ।
ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਲਈ ਸਿਰ ਤੂੰ ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ,
ਐਮੇ ਤਾਂ ਨੀ ਮਹਾਂਦਾਨੀ ਦਾਤਾਰ ਦੀ ਗੱਲ।
ਲੋਕਾਂ ਫੋਲ -ਫੋਲ ਵੇਖ ਇਤਿਹਾਸ ਡਿੱਠਾ,
ਤੇਰੇ ਜਿਹਾ ਨਾ ਕੋਈ ਮਹਾਨ ਹੋਇਆ।
ਧਰਮ ਆਪਣੇ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਸਭ ਕਰਦੇ,
ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਲਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਇਆ।
ਜ਼ਾਲਮਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਹੌਸਲਾ ਤੋੜ ਕੇ ਤੇ,
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਇਸਲਾਮ ਵੱਲ ਮੋੜ ਦੇਈਏ।
ਪਿਆਰੇ ਮਤੀਦਾਸ ਅਤੇ ਸਤੀਦਾਸ ਦੇ ਨਾਲ,
ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਦਾ ਅੰਗ ਅੰਗ ਤੋੜ ਦੇਈਏ।
ਜੇਕਰ ਧਰਮ ਉਹ ਆਪਣਾ ਛੋੜ ਦੇਵਣ,
ਜ਼ੁਲਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕਰਨਾ ਛੋੜ ਦੇਈਏ।
ਐਸੀ ਪਾਣ ਲਗਾਈ ਸੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ,
ਸਿੱਖੀ ਆਨ ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਭੀ।
ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੇਰੀ ਲਾਸਾਨੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ,
ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਨੁਹਾਰ ਦਿੱਤੀ।
ਅਨੂਠੇ ਲਾਲ ਤੇਰੇ ਖਾਲਸਾ ਸਿਰਜ ਕੇ ਤੇ,
ਦੱਬੇ ਕੁਚਲਿਆਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਸਵਾਰ ਦਿੱਤੀ।
ਜੁੱਗਾਂ -ਜੁੱਗਾਂ ਤੱਕ ਰਹਾਂਗੇ ਰਿਣੀ ਤੇਰੇ,
ਕੋਈ ਸ਼ੈ ਨਹੀਂ ਐਸੀ ਸੁਲਤਾਨੀ ਦੇ ਤੁਲ।
ਅੱਜ ਵੀ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਜਗਦੀ ਜੋਤ ਆਖੇ,
ਖੁਦ ਪਾਵਾਂਗੇ ਤੇਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਮੁੱਲ।

ਐਸੋਸੀਏਟ ਪ੍ਰੋ. ਕੰਵਲ ਜੀਤ ਕੌਰ
ਵਿਭਾਗ ਕਾਮਰਸ

ACADEMIC TOPPERS

Dolly Jain
(Dept. of Sanskrit)

Kavita
B.Sc. (H) Computer Science

Shraddha Sharma
(Dept. of Political Science)

Rashmeet Kaur
Dept. of B.A

Pragati Mishra
Dept. of Philosophy

Kanishka Gupta
B.Sc (H) Mathematics

Mansi Jaiswal
Dept. of Statistics

Prabhjot Kaur
Dept. of Punjabi

Muskan Oberoi
B.Com (P)

Simranjeet Kaur
B.Com (H)

Nisha
Dept. of History

Krati Garg
Dept. of English

← ACADEMIC TOPPERS →

Nidhi Jain
(Dept. of Hindi)

Simran Kalra
B.El.ED

Amanpreet Kaur
(Tour & Travel Management)

COMMERCE

EVS

**Energy Conservation
for
Sustainable Living**

@
**Mata Sundri College for Women
University of Delhi, Delhi**

Sanjeev Kumar Verma
Additional Director, PCRA-C

PCRA-An Integrated Energy Solution Provider

Green And Clean Energy

Ministry of Petroleum & Natural Gas

Electricity
Gas
Coal
Nuclear
Renewable Energy
Hydrogen

PCRA

Participants:

- You
- Sanjeev Verma
- Kamlesh Kaur
- Uzma Nadeem
- Lokesh Kumar g...
- Harpreet Kaur
- Mariisha Mathur
- VANSITA ARORA
- ANSHIKA JAIN
- ASHISH KUMAR
- Rooopa Belkar
- nilgreet kaur

Dr. Rakesh Khatri

sanya gupta has left the meeting

Participants:

- You
- Dr. Uzma Nadeem
- Harpreet Kaur
- Deepak Jain
- Abhishek Kishan
- Jaspreet Kaur
- Bhoomika Rathoud
- SIMPI TIWARI

Sanya Gupta

Kamlesh Kaur

Rajendra Singh

Dr. Uzma Nadeem

**Indigenous knowledge and local action experience of Tarun Bharat Sangh is a solution.
Adaption and mitigation Today for a Water War free better world .**

आज का जलवायु परिवर्तन संकट विश्व को लाचार, बेकार, बीमार बनाकर उजाड़ रहा है। विश्व जल युद्ध मुक्त, वैश्विक शांति, जल साक्षरता व भारतीय समुदायिक ज्ञान से ही संभव है। जलवायु परिवर्तन अनुकूलन एवं उन्मूलन तरुण भारत संघ का अनुभव एक समाधान है।

Dr. Rajendra Singh | jalpurushtbs@gmail.com

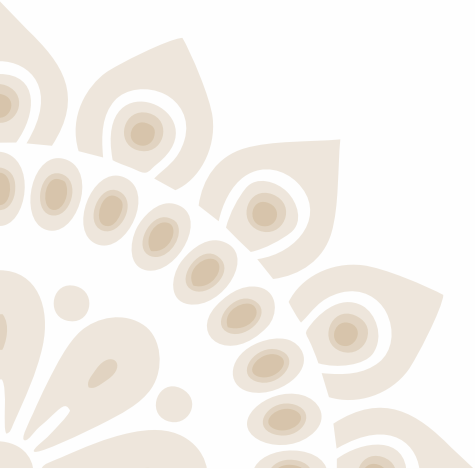
I

tarun bharat sangh

संस्कृत विभाग

अनुक्रमणिका

1. सम्पादकीयम्	डॉ कल्पना शर्मा
2. डिजीभारतम्	लक्ष्मी राजपूत
3. अमृतवचनम्	प्रीति भट्ट
4. सम्माननीया मातृशक्तिः	गुलशन प्रवीन
5. दृष्टान्तम्	लक्ष्मी राजपूत
6. ज्ञानवर्धकश्लोकः	सोनम पाण्डेय
7. सरस्वतीवन्दना	सुस्मिता नंदी
8. कोरोनाविषाणुः	प्रियंका मान
9. सुभाषितानि	सुस्मिता नंदी
10. अहं नदी अस्मि	प्रिया झा
11. आधुनिकीशिक्षा	निधि कुमारी
12. आयुर्वेदः	ज्योति शर्मा
13. पर्यावरणसंरक्षणोपायः	जीतू पांचाल
14. देशभक्तिः	प्रियंका मान
15. श्रीभद्रग्वद्गीतायाः श्लोकाः	अदितिअरोड़ा
16. आधुनिकजीवने संस्कृतस्य आवश्यकता	निधि कुमारी
17. धन्यवादः चिकित्सायैः	प्रियंका मान

सम्पादकीयम् «««—————»»»

भारतस्य आधारशिला विद्यते-संस्कृतभाषा। संस्कृत भाषायाः वैज्ञानिकता एव अस्या लोकप्रियतायाः कारणमस्ति। ध्वनिः उच्चारणेश्च एकरूपताएव अस्ति अस्या वैज्ञानिकाधारः। हर्षस्य विषयोस्ति यत् अस्माकं महाविद्यालयस्य “बानी” पत्रिकायाः प्रकाशनों प्रतिवर्षं मेलं भवति। संस्कृतखण्डोऽयमस्याः संस्कृतानुरागिणं समक्षे प्रस्तुयते। संस्कृत नामदेववाणी। समग्रं वैदिकं लौकिकं च साहित्यं यत् संस्कृतमाध्यमेन अभिव्यञ्जयते। भारतस्य शिक्षणपाठ्यक्रमेषु संस्कृतभाषायाः साहित्यश्च सततम् अध्यापनम् कार्यते। छात्राणां रुचिं संवर्धनाय निरन्तरं प्रयत्नं क्रियते। पाठ्यसहगामिनीषु क्रियासु पद्यावृत्तिं प्रतिस्पर्धायाः भाषणस्य वाद-विवादस्य च प्रश्नमञ्चश्च प्रतिस्पर्धा याः अतिरिक्तं संस्कृतलघुचलचित्रस्य प्रतिस्पर्धापि समायोज्यते। संस्कृत विषये आजीविकाविमर्शस्य इति समायोजनम् अपि सहगामिनी गतिविधिषु प्रतिवर्षं न क्रियते। महाविद्यालयस्य “बानी” इति पत्रिकायां संस्कृतविभागपक्षतः येऽपि निबन्धः लेखाः च निबद्धा ते छात्राणां संस्कृत लेखनक्षमताम् भावाभिव्यक्तिः कौशलं च अनुदिनम् परिष्करिष्यन्ति बहिर् निसारचिष्यन्ति इति अस्माकं दृढविश्वासः।

डॉ० कल्पना शर्मा

संस्कृत-विभाग

«« डिजीभारतम् »»»

अद्य सम्पूर्णविश्वे "डिजिटलइण्डिया" इत्यस्य चर्चा श्रूयते। अस्य पदस्य कः भावः इति मनसि जिज्ञासा उत्पद्यते। कालपरिवर्तनेन सह मानवस्य आवश्यकताऽपि परिवर्तते। प्राचीनकाले ज्ञानस्य आदान-प्रदानं मौखिकं आसीत्, विद्या च श्रुतिपरम्परया गृह्यते स्म। अनन्तरं तालपत्रोपरि भोजपत्रोपरि च लेखनकार्यम् आरब्धम्। परिवर्तिनि काले कर्गदस्य लेखन्याः च आविष्कारेण सर्वेषामेव

मनोगतानां भावानां कर्गदोपरि लेखनं प्रारब्धम्। टङ्कणयन्त्रस्य आविष्कारेण तु लिखिता सामग्री टङ्किता सती बहुकालाय सुरक्षिता अतिष्ठत्। वैज्ञानिक प्रविधेः प्रगतियात्रा पुनरपि अग्रे गता। अद्य सर्वाणि कार्याणि सङ्गणकनामकेन यन्त्रेण साधितानि भवन्ति। समाचार- पत्राणि , पुस्तकानि च कंप्यूटर माध्यमेन पठ्यन्ते लिख्यन्ते च। कर्गदोद्योगे वृक्षाणाम् उपयोगेन वृक्षाः कर्त्यन्ते स्म, परं सङ्गणकस्य अधिकाधिक- प्रयोगेण वृक्षाणां कर्तने न्यूनता भविष्यति इति विश्वासः।

अनेन पर्यावरणसुरक्षायाः दिशि महान् उपकारो भविष्यति। अधुना आपणे वस्तुक्रयार्थम् रूप्यकाणाम् अनिवार्यता नास्ति। "डेबिट कार्ड" , " क्रेडिट कार्ड" इत्यादयः सर्वत्र रूप्यकाणाम् स्थानं गृहीतवन्तः। वित्तकोशस्य चापि सर्वाणि कार्याणि सङ्गणकयन्त्रेण सम्पाद्यन्ते। बहुविधाः अनुप्रयोगाः (App) मुद्राहीनाय विनिमयाय (cashless transaction) सहायकाः सन्ति।

कुत्रापि यात्रा करणीया भवेत् रेलयात्रापत्रस्य, वायुयानयात्रापत्रस्य अनिवार्यता अद्य नास्ति। सर्वाणि पत्राणि अस्माकं चलदूरभाषयन्त्रे ' ई- मेल' इति स्थाने सुरक्षितानि भवन्ति यानि सन्दर्श्य वयं सौकर्येण यात्रायाः आनन्दं गृहणीमः। चिकित्सालयेऽपि उपचारार्थं रूप्यकाणाम् आवश्यकताद्य नानुभूयते। सर्वत्र कार्डमाध्यमेन , ई- बैंकमाध्यमेन शुल्कं प्रदातुं शक्यते।

तद्धिनं नातिदूरं यदा वयं हस्ते एकमात्रं चलदूरभाषयन्त्रमादाय सर्वाणि कार्याणि साधयितुं समर्थाः भविष्यामः। वस्त्रपुटके रूप्यकाणाम् आवश्यकता न भविष्यति। 'पासबुक', 'चेकबुक' इत्यन्योः आवश्यकता न भविष्यति। पठनार्थं पुस्तकानां समाचारपत्राणाम् अनिवार्यता समाप्तप्राया भविष्यति। लेखनार्थम् , अभ्यासपुस्तिकायाः कर्गदस्य वा, नूतनज्ञानान्वेषणार्थं शब्दकोशस्याऽपि आवश्यकता न भविष्यति। अपरिचित- मार्गस्य ज्ञानार्थं मार्गदर्शकस्य मानचित्रस्य आवश्यकतायाः अनुभूतिः अपि न भविष्यति। एतत् सर्वं एकमेव यन्त्रेण कर्तुं शक्यते। शाकादिक्रयार्थं, फलक्रयार्थं , विश्रामगृहेषु कक्षं सुनिश्चितं कर्तुं, चिकित्सालये शुल्कं प्रदातुं किं बहुना दानमपि दातुं चलदूरभाषयन्त्रमेव अलम्। डिजीभारतम् इति अस्यां दिशि वयं भारतीयाः द्रुतगत्या अग्रेसरामः।

लक्ष्मी राजपूतः
संस्कृत (विशेष)
तृतीय वर्ष

अमृतवचनम्

- अज्ञः सुखमाराध्यः सुखतरमराध्यते विशेषज्ञः।
ज्ञानलवदुर्विदग्धं ब्रह्मापि तं नरं न रञ्जयति॥
- येषां न विद्या न तपो न दानं, ज्ञानं न शीलः गुणो न धर्मः।
ते मर्त्यलोके भुवि भरभूता मनुष्यरूपेण मृगाश्चरन्ति॥
- कामधेनुगुणा विद्या ह्यकाले फलदायिनी।
प्रवासे मातृ सदृशी विद्या गुप्तं धनं स्मृतम्॥
- विद्या नाम नरस्य रूपमधिकं प्रच्छन्नगुप्तं
धनं विद्या भोगकरी यशः सुखकरी विद्या गुरुणां गुरुः।
विद्या बन्धुजनो विदेशगमने विद्या परं दैवतं
विद्या राजसु पूज्यते न तु धनं विद्यविहीनः पशुः॥
- अम्भोजिनी वनविहार विलासमेव, हंसस्य हन्ति नितरां कुपितो विधाता।
न त्वस्य दुग्धजलभेदविधौ प्रसिद्धां, वैदग्ध्यकीर्तिमपहर्तुमसौ समर्थः॥
- *व्रजन्ति ते मूढधियः पराभवं भवन्ति मायाविषु ये न मायिनः।
प्रविश्य ही ध्वनन्ति शठास्तथविधानसंवृतांगान् निशिता इवेषवः ॥
- यो धुवाणि परित्यज्य ह्यध्रुवं परिषेवते।
धुवाणि तस्य नश्यन्ति ह्यध्रुवं नष्टमेवतत्॥
- नास्ति कामसमो व्याधिर्नास्ति मोहसमो रिपुः।
नास्ति कोपसमो विघ्नर्नास्ति ज्ञानात् परं सुखम् ॥

प्रीतिः भट्ट
संस्कृत(विशेष)
तृतीय वर्षस्य छात्रा

सम्माननीयामातृशक्तिः

कश्चन पुरुषः काञ्चित् महिलां पृष्टवान्
- भवत्याः जातिः का? इति।
महिला तदा प्रत्युत्तरं वदति-महिलानां
जातिः न भवति।
सः पुरुषः आश्चर्येण पुनः पृष्टवान् तत्
कथम्? इति।

सा माता तं पाठयित्वा ब्राह्मणत्वम्
अधिगच्छति।
यदा सः युवावस्थां प्राप्य वाणिज्यं कर्तुम्
आरभते तदा सा तस्य पुत्रस्य
उचितमार्गदर्शनं कारयित्वा वैश्यधर्मं
पालयति।

तदा सा वदति- यदा काचिद् महिला माता
भवति तदा सा शिशोः लालनपालनं करोति।
तदानीं सा शूद्रा भूत्वा शिशोः मलमूत्रादिकं
मार्जयति।
शिशुः यदा किञ्चिद् वर्धते तदा क्षत्रिया
भूत्वा तस्य रक्षणं करोति।

महिलायाः मुखात् एतदुत्तरं श्रुत्वा सः पुरुषः
स्तम्भितः अभवत्।
तदानीं तस्य पुरुषस्य हृदये महिलानां प्रति
सम्मानः, आदरभावः च अवर्धताम्।

गुलशनप्रवीन
संस्कृत (विशेष) प्रथमवर्ष

शिशुः यदा विद्यार्जनाय समर्थः भवति तदा

दृष्टान्तम्

स्वामिविवेकानन्दस्य प्राक्तनन्नाम “ नरेन्द्रः” आसीत्। बालो नरेन्द्रः स्वीयया मात्रा कथां
शृणोति स्म। माता कथां श्रावयन्ती सन्ती कथयति - यदा द्रौपदी भगवन्तं कृष्णम्
आह्वयत्। तदा सः प्रगटीभूय ताम् अरक्षत्।
नरेन्द्रः यदेत्थं श्रुतवान् तदैव अपृच्छत् -
मातः! किं सत्यमेव भगवान् प्रगटी-बभूव?
माता अवादीः यत् आम् तात! भगवान् सत्यमेव प्रगटी-बभूव।
तदा नरेन्द्रः कथयति - अम्ब! किङ्कदापि भवत्या नहि आहूतः वा भगवान् ? भवती अपि तु
बहु-पूजां करोति। तदा माता वदति - आं मयापि आहूतः।
तदा नरेन्द्रः पृच्छति - तर्हि किं भगवान् आगतः? किन्दर्शनम् अददत् ?
माता वदति - पुत्र! सः कथम् अगमिष्यत् अहं तु तं प्राप्तुं नहि , भवन्तम् अवाप्तुम्
आह्वानं तस्य कृतवती। अहन्तु तस्मात् भवन्तमेव अयाचम्। इदम् आकर्ण्य नरेन्द्रः
अवदत् - मातः! भवती कियती स्वार्थलिप्ता वर्तते। भवती भगवतः कियत् लघुं वस्तु
याचितवती। यदि भवती तमेव अयाचिष्यत् तर्हि न जाने मादृशान् कति नरेन्द्रान्
अदास्यत्।

अनन्तरकाले अयमेव स्वामिविवेकानन्दः अवादीः यत् - भगवते स्वप्रीतिं प्रयच्छन्तु परं
तदर्थं किमपि सांसारिकं वस्तुनः याचना नहि करणीया।

लक्ष्मी राजपूतः
संस्कृत (विशेष)
तृतीय वर्ष

ज्ञानवर्धक श्लोक

- आलस्यं हि मनुष्याणां शरीरस्थो महान् रिपुः।
नास्त्युद्यमसमो बन्धुः कृत्वा यं नावसीदति॥
- षड् दोषाः पुरुषेणैह हातव्या भूतिमिच्छिता।
निद्रा तन्द्रा भयं क्रोध आलस्यं दीर्घसूत्रता॥
- येषां न विद्या न तपो न दानं, ज्ञानं न शीलं न गुणो न धर्मः ।
ते मृत्युलोके भुवि भारभूता, मनुष्यरूपेण मृगाश्चरन्ति॥
- प्रलये भिन्नमर्यादा भवन्ति किल सागराः।
सागरा भेदमिच्छन्ति प्रलयेऽपि न साधवः॥
- विद्या विवादाय धनं मदाय शक्तिः परेषां परिपीडनाय।
खलस्य साधोः विपरीतमेतद् ज्ञानाय दानाय च रक्षणाय॥

सोनम पाण्डेय
सांस्कृत ववशेष
तृतीय वर्ष

सरस्वती वंदना

जय जय देवी चरा चर सारे
कुचजुग शोभित मुक्ता हारे
वीणा रंजित पुस्तक हस्ते
भगवती भारती देवी नमोस्तुते

ओम सरस्वती महाभागे
विद्ये कमल लोचने
विश्व रूपी विशालक्ष्मी
विद्यम देहि नमोस्तुते

जय जय देवी चरा चर सारे
कुचजुग शोभित मुक्ता हारे
वीणा रंजित पुस्तक हस्ते

भगवती भारती विद्या दे माँ
सरस्वती।.....

सुस्मिता नंदी
सांस्कृत विशेष
प्रथम वर्ष

कोरोना विषाणु

- १) कोरोना वायरसः एक वीपुरुपी महामारी अस्ति।
- २) ऐतत् श्रुते अश्ये उत्पत्ति चीन देशेश्ये ' वुहान नामक पर्देशात् अभवत्।
- ३) अधुना विश्वेश्ये समस्त राष्ट्रः अने ग्रसितः संति।
- ४) प्रतिदिन सहस्तम जनाः संकृमिन् भवन्ती मृत्युपन्ती नः ।
- ५) ऐतत् काले रुग्णः प्रतिरोधकः अक्षमताः करते पोस्टिक आहराम (भोजनम) आवश्यकः अस्ति।
- ६) ऐतत् कालेः शरीरिक अभ्यासः (व्यायाम) प्रयाणाम च शरीरराम उत्तम अस्ति।
- ७) व्यम कोरोना युद्धअसीये समानअम कुर्मः।.....

प्रियंका मान
संस्कृत विशेष
प्रथम वर्ष

सुभाषितानि

गुणा गुणजेषु गुणा भवन्ति
तेनिर्गुणं प्राप्यभवन्ति।
सुस्वादतायाः प्रभवन्ति नद्यः
समुद्रमासाद्य भवन्त्यपेथाः॥

*साहित्यसंगीतकलाविहीनः साजात्पशुः
पुच्छविषाणहीनः
तृणं न खादन्नपि जीवमानः
तद्भागधेयं परमं पशूनाम्॥

*लुब्धस्य नश्यति यशः पिशुनता मैत्री।
नष्टक्रियस्य कुलमर्थपरस्य धर्मः
विद्याफलं व्यसनिनः कृष्णस्य सौख्यं
राज्यं प्रमत्तसचिवस्य नराधिपस्य॥

*विद्या पौरुषं योहि दैवमेवालम्बते।
प्रासादसिंहवत्तस्य मूर्ध्नि तिष्ठन्ति

वायसाः॥

*पीत्वा रसंतुकटुकं मधुरं
माधुर्यमेव जनयेन्मधुमक्षिकासौ।
सन्तस्तथैव समसज्जनदुर्जनानां
श्रुत्वा वचः मधुरसूक्तरसं सृजन्ति॥

*पुष्पापत्रफलच्छाया मूलवल्कलदारुभिः।
धन्यामहीरुदयः येषां विमुखा यान्ति
नार्थिनः॥

*चिन्तनीया हिविपदान् आदावेव प्रतिक्रियाः।
न कूपखनेन युक्तं प्रदीप्ते वहिना गृहे॥

सुस्मिता नंदी
संस्कृत विशेष
प्रथम वर्ष

«« अहं नदी अस्मि »»»

अहं नदी अस्मि। अहम् अस्याः वसुन्धरायाः सौन्दर्यम् अस्मि। मम् साम्राज्यं सम्पूर्णं विश्वे अस्ति। अहं माता इव सम्पूर्णं विश्वं पालयामि। पर्वतानाम् उच्चैर्भ्यः स्थलेभ्यः निः सृत्य अहं सागरं प्रविशामि। अहं सर्वदा गतिशीला अस्मि। गतिः एवं मम् स्वभावः मम् सन्देशः च। मम् तटेषु एव महानगराणां विकासः भवति। 'एतेषां महानगराणां समृद्धेः अहम् एव कारणम्' इति जनाः वदन्ति। कस्यापि राष्ट्रस्य विकासे मम् महती भूमिका भवति। जनाः कथयन्ति-'अहम् एव राष्ट्रस्य जीवनम्' इति। भवन्तः जानन्ति यत् जलं विना जीवनम् न। मम् जलं पीत्वा एव सर्वे जीवन्ति। मम् जलेन एव कृष्काः क्षेत्राणि सिञ्चन्ति। अतः अहं भोजनने अपि जनान् पालयामि।

भारते मम अनेकानि रूपाणि सन्ति। उत्तरस्यां दिशि अहं *सिन्धु* नाम्ना विख्याता। अत्र एव ' *झेलम् - चनाब- रावी-व्यास-सतलुज* ' इति पञ्चधाराः मयि मिलन्ति। एताभिः पञ्चधाराभिः एव अयं प्रदेशः ' *पञ्जाब* ' इति कथ्यते। उत्तरप्रदेशे अहं मातृरूपे 'गङ्गा' इति नाम्ना पूज्या अस्मि। मम तटेषु ऋषयः मुनयः अपि तपस्याम् अकुर्वन्। ते स्व-आश्रमाणां स्थापनाम् अपि अकुर्वन्। स्वामि-श्रद्धानन्दमहोदयन स्थापितः गुरुकुल-कांगड़ी-विश्वविद्यालयः अपि मम तटे एव विराजते। दक्षिणादिशायाम् अहं 'कावेरी-गोदावरी-कृष्णा' इति नामभिः प्रवहामि। 'तमिलनाडु' इति क्षेत्रे अहं 'पेन्नार-पोनेरु-वाङ्गेई' इति नामाभिः केरलप्रदेशे च 'पेरियार' इति नाम्ना प्रसिद्धा अस्मि।

पूर्वस्यां दिशि अहं महानदी, कोसी, दामोदर, ब्रह्मपुत्र अस्ति। 'ब्रह्मपुत्र' इति मम विशालतमं रूपम् अस्ति। पश्चिमदिशायाम् अहं नर्मदा, वापी, माही, साबरमती, लूनी इति नामभिः वहामि। विश्वे मम विशालतमं रूपं 'नाइल नदी' इति अस्ति।

मम जलं पोषकशक्त्या परिपूर्णम् अस्ति। एतस्मात् कारणात् एव मम तटेषु वृक्षाणां पादपानां वनौषधीनां च दुर्लभाः प्रजातयः उद्भवन्ति। प्राणिजीवनाय स्वच्छं जलं विशुद्धं च पर्यावरणम् आवश्यकम् एव अस्ति। परन्तु अनेके जनाः यन्त्रालयानां विषमिश्रितरसायन-पदार्थान् मम जले क्षिपन्ति मम जलं च प्रदूषितं कुर्वन्ति। एवं न करणीयम्। मम विशुद्धं जलम् एव प्राणिनां जीवनम्। जलं प्रदूषितम् न करणीयम्।

मम ध्येयवाक्यम् अस्ति 'सर्वे भवन्तु सुखिनः सर्वे सन्तु निरामयाः'

*प्रिया झा *

*तृतीये वर्ष *

*संस्कृत विषेश *

आयुर्वेदः

आयुर्वेदस्य इतिहासः वैदिक काल आरभ्यते। अतः पक्षात्सहस्रवर्षेभ्योऽपि प्राचीनोऽय इतिहासः। विशेषतः क्रिस्तपूर्वचतुर्थशतकादारभ्य क्रिस्तशकस्य २२ शतकपर्यन्तम् आयुर्वेदस्य उत्कृष्टपरम्पराः न केवलं प्रचारे आसन् अपि तु तत्कालिनेषु प्रख्यातेषु नालन्दा, विक्रमशीला, वलभी इत्यादिषु विश्वविद्यालयेषु प्रमुखविषयत्वेन पाठ्यन्ते स्म। भारतीयेः सह विदेशीयच्छात्रा अपि अस्य प्रयोजनं प्राप्तवन्त आसन्। चरकाचार्यविरचिता चरकसंहिता, सुश्रुताचार्यप्रणिता, सुश्रुतसंहिता, वाग्भटग्रथितम्, अष्टाङ्गहृदयम्, माधवकस्य, माधवनिदानम्, शाङ्कधरस्य, शारङ्गधरपद्धति, इत्यादयः आयुर्वेदस्य प्रमुखग्रन्थाः। चरकसंहितायां ३४१ सस्यजन्यद्रव्यणां १७७ प्राणिजन्यद्रव्याणां ६४ खनिजद्रव्याणां च उल्लेखः कृतोऽस्ति। ग्रन्थस्यास्य महत्त्वमभिलक्ष्य अस्य नैकानि व्याख्यानानि रचितानि। चरकसंहितायां ८ स्थानानि सन्ति। मूलतः एषा अग्निवेशेन रचिता संहिता। तत्र चरकमहर्षिणा प्रतिसंस्कारः कृतः। ततः दृढबलनाम्ना अपरेण वैद्येन संपूरणं कृतम्। एवम् अद्य उपलब्धायां चरकसंहितायाम् एषां त्रयाणां कर्तृत्वं विद्यते कृत्स्नोऽपि आयुर्वेदः अष्टधा विभक्तः। शल्य - शालक्य- कायचिकित्सा- कौमारभृत्य- अगदतन्त्र - रसायनतन्त्र - वाजीकरणानीति।

ज्योति शर्मा
संस्कृत विशेष
तृतीया वर्ष

आधुनिकी शिक्षा

मानवस्यान्तर्निहित पूर्णतायाः अभिव्यक्तिरेव शिक्षा। शिक्षया न केवलं मानवस्य अपितु देशस्य, समाजस्य, राष्ट्रस्य वापि सर्वतोमुखी विकासो भवति समयोऽवर्तत् यदा भारतं राष्ट्र स्वशिक्षायाः संस्कृतेश्च हेतो प्रसिद्धम् आसीत्। ग्रीक - चीन - सीलोन - इण्डोनेशियादि छात्राः अत्र आगत्य शिक्षां गृह्णन्तिस्म। शिक्षा एका आदर्श शिक्षा आसीत्। नैतिकगुणानां विकासः एव शिक्षायाः आदर्शो मन्यतेस्म। उक्तमपि -

शीलं परहितासक्तिरनुत्सेकः क्षमा धृतिः।

अलोभश्चेति विद्यायाः परिपाकोज्ज्वलं फलम् ॥

किन्तु अद्य यद् ज्ञानं विद्यालयस्य भवने दीयते, प्राप्यते वा तद् संकीर्णज्ञानमेव शिक्षा कथ्यते।

अद्य ज्ञानार्जने छात्रवर्गः सोत्साहः न दरीदृश्यते, क्रियाशीलो न प्रतीयते। यतो हि आधुनिकी शिक्षा एव दोषपूर्णा विद्यते।

सर्वप्रथमं तु शिक्षा उद्देश्यविहीना अस्ति। छात्रवर्गस्य समक्षं किमपि मुख्यं लक्ष्यं न वर्तते।

उद्देश्यमन्तरेण प्राप्त शिक्षा निराशायाः गहनतिमिरे पातयति। अद्य बहवः छात्राः तृतीय ?

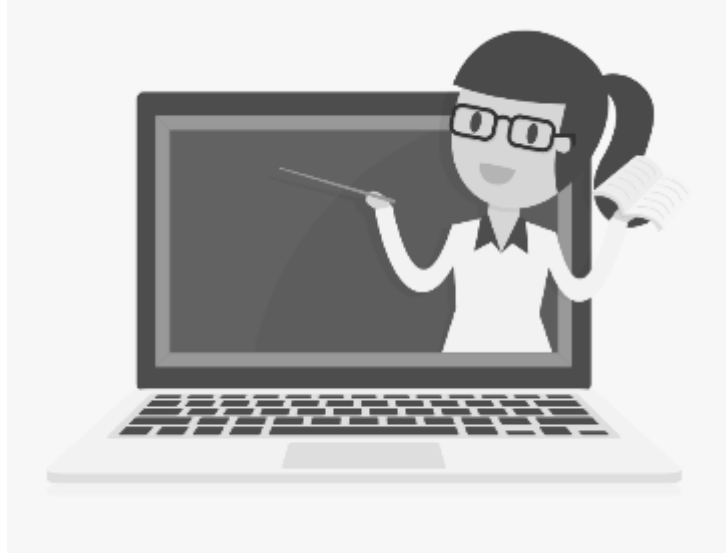
विविधविषयेषु स्नातकोत्तरपरीक्षोतीर्यन्ते। अन्यत्र उच्चशिक्षां प्राप्यापि जीविकोपार्जने सक्षमाः न भवन्ति। अस्य कारणं शिक्षाया उद्देश्यविहीनता एव।

अत एवादय शिक्षाया छात्रः क्रियाशीलविचारकः आहोस्वित् आदर्शनागरिकः भवितुं न शक्नोति।

निधि कुमारी

संस्कृत विशेष

तृतीयवर्षः

पर्यावरणसंरक्षणोपायाः

परि+आवरण इत्यनयोः योगेन पर्यावरण शब्दः निष्पद्यते। अस्माकं चतुःपार्श्वे विद्यमानं वातावरणं पर्यावरणम् इत्युच्यते । पर्यावरणस्य प्रदूषणम् त्रिधा भवति। वायुप्रदूषणम्, ध्वनिप्रदूषणम्, जलप्रदूषणम् च।

एतान् त्रीन् अंशान् गृहित्वा मानवः जीवति। अतः एतेषां त्रयाणामपि संरक्षणार्थं मानवः प्रयतते । सम्प्रति जनसंख्या-वृद्धिकारणात् स्थाने स्थाने लघूद्योगाः महता प्रमाणेन विकसिताः। जनानामपि नदीषु, पुष्करिणीषु च निष्ठीवनं , शौचं, परित्यक्तवस्तुनां क्षेपणम् इत्यादिकारणात् जलम् अपि दूषितं भवति । लघूद्योगानां धूमेन, वृक्षाणां कर्तनेन च वायुः दूषितः भवति। स्थाने स्थाने ध्वनि वर्धक यन्त्राणाम् उपयोगेन अनावश्यक लोलाहलेन च ध्वनिरपि प्रदूषितः भवति। अतः अस्माभि एतेषु त्रिषु पूर्वोक्तेषु अंशेषु अवधानं दत्तवा जागरूकैः भवितव्यम्।

जीतू पांचाल
तृतीय वर्ष

देशभक्ति

यष्मीं देशे वयं जन्म धारणम् कुर्मःसही अस्मैक् देशःजन्म भूमिःवा भवति। जनि एवं जन्म भूमिःपूज्य आदर निया चे भवति। अस्याःयशःसर्वेशःदेश वेशनां यश भवति। अस्याः गोरवं एवं देशवेशन गोर्वं भवति। ये जनः स्वभ्यु दयार्थ देश सहितः कुर्वती ते अधमाः संति। देशभक्तिः सरवासु भिक्तिसू श्रेष्ठ कथ्य थे। आन्या एवं देशस्य स्वतंत्र तायाःरक्षा भवति। अन्या एवम् प्रेरितः बेहव् देशभक्त : भगत सिंहः ,चंद्र शेखर आजादः, पर्मर्त्यः आत्मोत्सर्गः आकुर्वा। झाँसी रानीः लक्ष्मी बाई, राणा प्रताप मेवाड केसरी शिववीरः च पर्मुखः देशभक्त अस्माकं देश जाता। देशभक्तिः व्यशी- समाज- देश कल्याण अर्थ परमः औषधम असति।

प्रियंका मान
संस्कृत विशेष
प्रथम वर्ष

श्रीमद्भगवद् गीतायाः श्लोकाः
«««—————»»»

बहूनां जन्मनामन्ते ज्ञानवानमां प्रपद्यते।
वासुदेवः सर्वमिति स महात्मा सुदुर्लभः॥

मात्रास्पर्शास्तु कौन्तेय शीतोष्णसुखदुःखदाः।
आगमापायिनोऽनित्यास्तांस्तितिक्षस्व भारत॥

यान्ति देवव्रता देवान्यिवृन्त्यान्ति पितृव्ताः।
भूतानि यान्ति भूतेज्या यान्ति मधाजिनोऽपिमाम्॥

राजविद्या राजगुत्थं पवित्रमिदमुत्तमम्।
प्रत्यक्षावगमं धर्म्यं सुसुखं कर्तुमव्ययम्॥

सर्वधर्मान्परित्यज्य मामेकं शरणं व्रज।
अहं त्वां सर्वपापेभ्यो मोक्षमिष्यामि मा शुचः॥

अदिति अरोड़ा
संस्कृत विशेष
तृतीयवर्ष

आधुनिकजीवने संस्कृतस्य आवश्यकता

अद्य समाजे सर्वत्र अराजकता, अव्यवस्था, वैषम्यता एव श्रूयते दृश्यते च।
नैतिकतायाः मानसिक वैचारिक शुद्धतायाः अभावः एव अनुभूयते। किम् कुर्मः येन
समाजस्य अवगुणाः विलुप्ताः भवेयुः। आश्रयं नु केवलं संस्कृतम्। संस्कारयुक्ता या
सा एव संस्कृतं। विश्वबंधुत्व भावनायाः विकासः तु संस्कृतेन एव भवितुं शक्नोति-
वसुधैव कुटुम्बकम्।

"सर्वे भवन्तु सुखिनः सर्वे सन्तु निरामयाः।"

उपरोक्त वेदोक्ति सूत्ररूपेण सुखस्य भावनायाः वैस्तर्यं करोति। हे जनाः। इमां
अमृतरूपिणीं संस्कृतभाषां पठित्वा न केवलं अर्थोपार्जनं कर्तुम् सक्षमाः परं स्व चरित्र
निर्माण, नैतिक विकासं, बौद्धिक विकासं, समाजिकविकासं चापि कर्तुम् सक्षमाः।

निधि कुमारी
संस्कृत विशेष
तृतीय वर्षः

धन्यवादः चिकित्सायै

- आगतुकः पुरुषः- शुभप्रभात वैधराज। भवते : चिकित्सायै अहम् उपकरतः इतिक तुम्
अत्र आगतवान् अस्मि।
- वैधः- एवम्? किंतु अहं कदापि भवतः चिकित्सा न कृतवान् खलु?
- आगतुकः पुरुषः- सत्यम्। किंतु मम श्रसुरस्य चिकित्सा भवता एव कृत, यशहिः
परलोकं गतवान्।

प्रियंका मान
संस्कृत विशेष प्रथमवर्ष

Co-ordinator: Dr. Iffat Zarin
Editor: Shabana (3rd Year)
Sub-editor: Fahima Kureshi (3rd year)

ایڈیٹر پیغام

جیک ویلج نے کہا کہ "اچھے رہنما ایک وژن تخلیق کرتے ہیں، ایک وژن واضح کرتے ہیں اور جوش و جذبے سے ایک وژن کے مالک ہوتے ہیں اور اسے حقیقت میں بدل دیتے ہیں

میں اپنے کالج کے میگزین "بانی" کے اردو میگزین (2021-22) کے ایڈیٹر ہونے کی وجہ سے کالج سے وعدہ کرتی ہوں کہ اپنے عزم، استقامت اور محنت کے ذریعے کالج حکام کی طرف سے مجھے سونپا گیا کوئی بھی کام انجام دے دوں گی اور اسے بہترین طریقے سے پورا کروں گی۔

میگزین طلباء کو ان کے مستقبل کے لئے تیار کرتا ہے۔ یہ انہیں خیالات اور خیالات کے ارتکاز اور نظم و ضبط میں تربیت دیتا ہے۔ یہ طلباء کو معاشرے میں ان کے مختلف کرداروں کے لئے تعلیم اور تیار کر سکتا ہے جو وہ مستقبل قریب میں ضرور ادا کریں گے۔ کالج میگزین کی دوستانہ رہنمائی سے طلباء بہت فائدہ اٹھا سکتے ہیں

کالج کا میگزین کالج کی زندگی کا آئینہ ہوتا ہے۔ یہ کالج میں جاری ادبی، تعلیمی اور کھیلوں کی سرگرمیوں کی عکاسی کرتا ہے نوجوان مصنفین اور شاعروں کو اپنی صلاحیتوں کا مظاہرہ کرنے کا ایک بہترین موقع ملتا ہے۔ مضامین، مختصر کہانیاں، نظمیں، معلوماتی مضامین طلباء کے تحریر کردہ ہیں اور رسالے میں شائع ہوتے ہیں۔ اس سے طلباء میں ادبی ذوق پیدا ہوتا ہے۔ کالج کے طلباء میں شوقیہ فوٹوگرافر ان کے ذریعہ لی گئی تصاویر شائع کرنے کے خواہشمند ہیں۔ جب کالج میگزین میں ان کی تصاویر شائع ہوتی ہیں تو ان کی خوشی کا کوئی پابند نہیں تھا۔ اس طرح کالج میگزین نئے ٹیلنٹ کو فروغ دینے میں مدد کرتا ہے۔ جب ان کی تصانیف میگزین میں شائع ہوتی ہیں تو نوجوان ابھرتے ہوئے مصنفین اور شاعروں کی بہت حوصلہ افزائی کی جاتی ہے۔ ظاہر ہے کہ کالج میگزین میں کسی کا کام چھپتے ہوئے دیکھنا ایک نادر خوشی کی بات ہے

کالج میگزین کی بات کریں تو میں اپنے ساتھی طلباء اور ساتھیوں سے مکمل تعاون کی توقع کرتی ہوں مجھے امید ہے کہ اس میگزین کو پڑھنے کا اثر پڑے گا اور آپ کو دوسروں پر اثر انداز ہونے کی ترغیب ملے گی۔ ہم کبھی نہیں جانتے کہ ہمارے الفاظ یا اعمال ہمارے ارد گرد کے لوگوں کی زندگیوں پر کتنا اثر انداز ہوتے ہیں۔ لیکن ہم روزانہ دوسروں پر مثبت اثر انداز ہونے کا انتخاب اس طرح کر سکتے ہیں جو ان کی باقی زندگی بدل سکتا ہے چاہے یہ صرف دیواروں کے اندر ہی ہو جہاں آپ کام کرتے ہیں

اگرچہ ہم نے اس میگزین کو بنانے میں اپنی پوری کوشش کی ہے پر ، ہم کسی بھی غلطیوں پر دل سے افسوس کرتے ہیں۔ ہم منتظر ہیں آپ کی رائے کا

شکریہ
شبانہ
(تیسرا سال)
(ایڈیٹر)

لطیفے

* فقیر (خاتون سے): اللہ کے نام پر کچھ دے دو۔
خاتون: ابھی کھانا نہیں بنا ہے۔
فقیر: اچھا باجی! میرا فون نمبر لکھ لو کھانا بن جائے تو مس کال دے دینا۔

* ایک دوست (دوسرے دوست سے): کتنا وقت ہوا ہے؟
دوسرا دوست: دو بجے ہیں۔
پہلے دوست: ارے اتنی جلدی دو بج گئے۔ ابھی ایک گھنٹے پہلے ہی تو ایک بجا تھا۔

* سپاہی (کوئلے تاجر سے): تم کوئلہ بلیک کرتے ہو؟
تاجر: جی صاحب ہم کہاں بلیک کرتے ہیں وہ تو قدرتی طور پر بلیک ہوتا ہے۔

جویریہ
تیسرا سال

استاد کا ادب

"*جہاں جائیں وہاں تیرا افسانہ چھیڑ دیتے ہیں
کوئی محفل ہو تیرا رنگ محفل یاد رہتا ہے۔"

استاد کا درجہ والدین کے برابر ہوتا ہے وہ ہمیں پڑھاتے ہیں، اچھے اور برے میں فرق بتاتے ہیں، نئی نئی اور اچھی باتیں سیکھاتے ہیں جو بچے استادوں کا ادب کرتے ہیں ان کو استاد بھی دل سے اور شوق سے پڑھاتے ہیں۔ ایسے بچے آگے چل کر ضرور کامیاب ہوتے ہیں اور نام روشن کرتے ہیں۔
ہارون رشید ایک بڑے بادشاہ گزرے ہیں۔ ان کے دو بیٹے تھے مامون اور امین۔ ایک دن استاد کے پاس پڑھ رہے تھے کہ استاد کسی کام سے باہر جانے کو اٹھے، استاد کی جوتے لٹے پڑے تھے دونوں بچے یہ دیکھ کر استاد کی جوتیوں کو سیدھا کرنے کیلئے دوڑے اور آپس میں جگھڑنے لگے کہ جوتیاں کون سیدھی کریگا۔ آخر یہ طے ہوا کہ دونوں ایک ایک جوتی سیدھی کریں گے۔ جب ہارون رشید کو یہ بات معلوم ہوئی تو وہ بہت خوش ہوئے اور اپنے بیٹوں کو انعام دیا یہی دونوں بچے بڑے ہو کر بادشاہ بنے اور آج تک انکے نام دنیا میں مشہور ہیں۔

جویریہ
تیسرا سال

طرف سے انتقامی کاروائیوں کا سامنا بھی رہا لیکن ہر بار جیت اسی مرد قلندر کے حصہ میں آئی وہ ہمیشہ کہتے تھے کہ ملازمین کے دلوں سے مجھے دنیا کی کوئی طاقت نہیں نکال سکتی میری قبر بھی ان جاگیر داروں ، سرمایہ داروں سے زیادہ طاقت وار ہوگی ان کو بلدیہ کے ملازمین سے عشق تھا صبح نماز فجر سے رات 12 بجے تک ان کو ہمیشہ اپنے دفتر میں ملازمین کے لیے جدوجہد کرتے ہی دیکھا گیا ملازمین کے دکھ کو اپنا دکھ اور ان کی خوشی کو اپنی خوشی کہنے والے عبد الحمید شاد مسلسل کام کی وجہ سے کئی سالوں سے شوگر ، ہائی بلڈ پریشر اور دل کے عرضہ میں مبتلا تھے اسی وجہ سے کئی روز سے مٹیو ہسپتال لاہور میں زیر علاج تھے جو خالک حقیقی سے جاملے ان کی نماز جنازہ میں ارکان صوبائی و قومی اسمبلی ، سیاسی ، سماجی کاروباری ، مذہبی ، صحافتی شخصیات وکلاء ، ملازمین سمیت ہزاروں افراد نے شرکت کی ۔ ان کی نماز جنازہ میں لوگوں کی ان کے بارے میں گفتگو ہی ان کی عمر بھر کی کمائی ہے جس انداز میں مسلم تو مسلم کرسچن برادری کے لوگوں نے ان کو خراج عقیدت پیش کیا ہے ایسے الفاظ کسی کے حصہ میں کم ہی آتے ہیں ۔ عبد الحمید شاد جیسے لوگ صدیوں میں پیدا ہو تے ہیں جو اپنی زندگی دوسروں کے لیے وقف کردیتے ہیں ان کی وفات سے ضلع بھر میں مزدوروں اور چھوٹے ملازمین کے حقوق کی ایک مضبوط آواز ہمیشہ کے لیے خاموش ہو گئی ہے لیکن تاریخ ہمیشہ ان کو یاد رکھے گی ۔

عفرا خانم

تیسرا سال

غلطیاں*

غلطیاں کرنا انسان کا پیشہ ہے۔ غلطیاں انسان کو سدبار دیتی ہیں۔ غلطیاں انسان کی سب سے اچھی اور سچی دوست ہوتی ہیں۔ انسان کو بتاتی ہیں کہ وہ کتنا اچھا اور برا ہے۔ ہم کو اپنے آپ میں اچھے بدلاؤ لانے چاہیے۔ کیونکہ اچھے لوگ خدا کو پسند آتے ہیں۔ اگر ہمیں اپنی زندگی میں کامیابی چاہیے توہ اپنی غلطیوں پر دھان دینا ہوگا۔ ایک اچھا اور کامیاب انسان بننے کے لیے اپنی غلطیوں کو نظر انداز نہیں کرنا چاہیے۔ ہم جتنا اپنی غلطیوں پر نظر رکھیں گے پھر انکو سودھارینگے اتنا ہم اچھے ہوتے جائیں گے اور خدا کو پسند آئیں گے۔

آمنہ یوسف

بی۔اے پروگرام (ہسٹری + پولیٹیکل سائنس)

اچھی سوچ

اچھی سوچ ہمیں آگے بڑھنے کی امید دیتی ہے۔ جو -جو کام ہمیں ناممکن لگتے ہیں وہ سب ایک اچھی سوچ سے پورے ہو سکتے ہیں۔ اچھی سوچ ہمیں امید دیتی ہے کہ ہم اپنے خوابوں کو پورا کر سکتے ہیں۔ اچھی سوچ ہمیں ہمارے ذہن سے ایک اچھا انسان بناتی ہے۔ اور ایک اچھے انسان کی یہ نشانی ہے کہ وہ دوسروں کے لیے ذہن میں اچھی سوچ رکھتا ہے اور سب کا اچھا چاہتا ہے۔ تو دوستوں اچھا سوچو اور اپنے آپ میں یقین رکھو کہ تمہارے ساتھ اچھا ہوگا کیونکہ تمہارا رب تمہارے ساتھ ہے۔

آمنہ یوسف

بی۔اے پروگرام (ہسٹری+پولیٹیکل سائنس)

کتابیں

کتابیں ایسی چیز ہیں جس سے ہمیں زندگی کے ہر ایک پہلو کی معلومات ہوتی ہے۔ اگر دنیا میں دیکھا جائے تو کتاب انسان کی سب سے سچی دوست ہے لیکن کتابیں دو طرح کی ہوتی ہیں ہمیں اچھی کتابوں کے مطالعہ کرنا چاہیے۔ آج دنیا کی ترقی کتابوں سے ہوئی ہے۔ اگر ہمیں ڈاکٹر یہ انجینئر یہ وکیل بننا ہے تو کتابوں کی معلومات ہونا بہت اہم ہے۔ اگر ہمیں ایک اچھا معاشرہ چاہیے تو اس میں بھی کتاب کا مطالعہ بہت ہی ضروری ہے۔ غرض کتاب سے بڑھ کر کوئی دوست نہیں، تنہائی کا بہترین ساتھی، اور ایک اچھی رہنمائی کرنے والی۔ اچھے اور برے میں فرق کی پہچان کراتی ہے۔ جانوروں سے مختلف بناتی ہے اور ہمیں جینے کا شعور سکھاتی ہے۔

فہیمہ قریشی
تیسرا سال

ماحولیاتی آلودگی

ماحول انسان کی زندگی کے لیے خطرہ ہے۔ انسان آلودہ مہولمیں سانس لیکر اپنے جسم میں بیماریوں کو دعوت دیتا ہے۔ دنیا میں ماحولیاتی آلودگی کا بہت اضافہ ہوتا جا رہا ہے جس پر قابو پانا ضروری ہے۔ ہماری صحت ہمارے ماحول سے بیکد واپستہ ہے۔ ہم جس ماحول میں رہتے ہیں اس میں انسان، جانور، موسمی حالات، چرند پرند، پودھے اور درخت، ہوا، پانی، سورج، بادل، کھیت اور کھلیان، دریا اور سب کچھ شامل ہے۔ اگر ہمتوادی دیر ماحول کو فراموش کرنے میں کی کوشش کریں تو یہ بیکار ہوگا کیونکہ ماحول ایک دائمی چیز ہے۔ گھر کا ماحول، باہر کا ماحول، اسکول اور کالج کا ماحول کوئی جوڑا نہیں کر سکتا۔ انسان کے اندر کا ماحول اس کو بیرونی ماحول سے نبرداز ما ہونے میں مدد دیتا ہے۔

فہیمہ قریشی
تیسرا سال

کامیاب کون

دنیا میں ہر شخص مرد ہو یا عورت، بچہ ہو یا جوان، خواندہ ہو یا ناخواندہ، امیر ہو یا غریب، ہر ایک اپنی زندگی میں کامیاب ہونا چاہتا ہے۔ کامیابی کے حصول کے لیے ہر ایک نے اپنے اہداف مقرر کر رکھے ہیں۔ جس کے لیے وہ عمر بھر تگ و دو میں لگا رہتا ہے اور اپنے مقصد کو حاصل کرنے کے لیے جائز و نا جائز ہر قسم کی تفریق بھلا بیٹھتا ہے۔ سوال یہ پیدا ہوتا ہے کہ آخر کامیابی کا وہ معیار ہے کیا؟ جس پر پہنچ کر انسان کو سکون میسر ہوتا ہے۔ ماحول کا جائزہ لینے پر علم ہوتا ہے کہ ہر ایک کے نزدیک کامیابی کا معیار مختلف ہے۔ کسی کے لیے مال و دولت کا حصول کامیابی ہے۔ کسی کے لیے بڑا عہدہ، منصب اور شان و شوکت، کسی کے لیے ڈگری کا حصول، بیرون ملک کا ویزہ اور نوکری مل جانا، کسی کے لیے عالیشان گھر بننا لینا اور کسی کے لیے اپنی محبت کو پا لینا کامیابی ہے۔

آج کے دور میں کسی مرد کو اچھا روزگار مل جائے، کاروبار سیٹ ہو جائے، مالی آسودگی حاصل ہو، خوب صورت بیوی مل گئی، اولاد کی نعمت سے اللہ نے نواز دیا، بس تو ہمارے معاشرے کے لحاظ سے وہ کامیاب ہو گیا۔ اسی طرح جس عورت کو اچھا دولت مند خاوند اور سسرال مل جائے، اولاد اور وہ بھی نرینہ ہو تو وہ بھی اپنے تئیں خود کو کامیاب سمجھتی ہے۔ لیکن جب ہم بغور مشاہدہ کریں تو ہمیں علم ہوتا ہے کہ جس چیز کو بندہ کامیابی کا حصول سمجھتا ہے اور اپنی ساری جدوجہد اسے حاصل کرنے میں لگا دیتا ہے۔ اس کے حاصل ہو جانے کے بعد بھی اس کے کھو جانے کے ڈر سے وہ سکون میں نہیں رہتا۔ گویا کہ اس

سے علم ہوا کہ آج کی دنیا میں انسانوں نے جو کامیابی کے خود ساختہ معیار بنا رکھے ہیں وہ کامیابی نہیں۔

تو پھر آخر کامیابی ہے کیا؟ کامیاب انسان ہے کون؟ میرے رب نے قرآن عظیم الشان میں واضح الفاظ میں فرما دیا کہ کامیاب کون ہے؟ ”بیشک اس نے فلاح پائی جس نے اپنے آپ کو پاک کر لیا۔“ سورہ الاعلیٰ (87: 14) جس نے تزکیہ نفس کر لیا وہ پاک ہو گیا۔ اب یہ تزکیہ نفس ہے کیا؟ تزکیہ نفس کہتے ہیں نفس انسانی میں موجود شر کے غلبے کو دور کرنا اور ہر طرح کے گناہوں کی آلودگیوں، آلائشوں اور اخلاقِ رذیلہ سے دل کو ستھرا کرنا۔ دل کی گندگی ہے کیا اور دور کیسے ہو گی؟ سائنس نے آج اتنی ترقی کر لی لیکن کوئی ایسا آلہ نہ ایجاد ہو سکا جو دل کی روحانی بیماریوں کو جانچ سکے اور اس کی صفائی کر سکے۔ باطن کی تمام گندگیوں کو دور کر سکے۔ ظاہری بیماریوں کا تو ہم میں سے ہر ایک کو احساس ہوتا ہے اور ہم اس کی لیے معالج سے رجوع بھی کرتے ہیں، لیکن آخر یہ روحانی بیماریوں کا احساس کیسے ہو؟

منافقت اور نفاق، کینہ و کپٹ، بغض و حسد سے، طمع و لالچ، نفسانی شہوانی خواہشات جیسی مہلک بیماریوں کو دل سے دور کیسے کیا جائے؟ اس کام کے لیے ہمیں اہل نظر کو تلاش کرنا ہو گا۔ اللہ والوں کی صحبت میں رہنا ہو گا۔ قرآن بھی رہنمائی کے لیے موجود ہے۔ نبی کریم ﷺ کی احادیث مبارکہ سے وابستہ رہنا بھی ذریعہ نجات ہے لیکن تزکیہ نفس کے لیے اہل اللہ کا دامن تھامنا ہے حد ضروری ہے۔

اللہ والوں سے تعلق رکھنے کی اہمیت اس مثال سے سمجھ لیجیے۔ آپ ایک برتن میں پانی اور صابن لے کر چوبیس گھنٹے بھی کپڑا ڈالیں رہیں تو کیا وہ خود صاف ہو جائے گا؟ یقیناً نہیں۔ جب کہ صابن بھی کپڑے کو صاف کرتا ہے اور پانی بھی، تو پھر کپڑا صاف کیوں نہیں ہوا؟ اس لیے کہ ایک ہاتھ چاہیے جو اس کو رگڑے، نچوڑے، کپڑے کو گندے پانی سے نکالے، صاف پانی میں غوطہ دے۔ تب کہیں جا کر کپڑا صاف ہو گا۔ یہ جو اللہ والے ہوتے ہیں یہ بھی ایسے ہی قلوب سے میل و کچیل دور کر دیتے ہیں۔ دل کا تزکیہ کرنا ہے اسے ستھرا کرنا ہے، سنوارنا ہے تو اللہ والوں سے تعلق بنانا پڑے گا۔ تب کہیں جا کر باطن کی گندگی دور ہو گی اور تزکیہ نفس حاصل ہو گا۔ اللہ والوں سے تعلق قائم کیے بغیر اصلاح نا ممکن تو نہیں لیکن مشکل ضرور ہے۔ اور یہ بات بھی ملحوظ خاطر رہے کہ اگر جنید بغدادیؒ یا حسن بصریؒ جیسے ولی کامل کی تلاش ہو تو پھر طلب بھی اس دور کے طالبین جیسی کامل ہونی چاہیے۔

آج کے دور میں تو جو متبع شریعت ہوں اور سنت کی پیروی کرنے والے ہوں۔ جن کی صحبت سے اللہ کی محبت پیدا ہو جائے۔ آخرت کی فکر اور دنیا سے بے رغبتی پیدا ہو۔ اعمال و اخلاق درست ہونے لگیں۔ لوگوں سے معاملات بہتر ہو جائیں۔ بس جان لیں وہی اللہ والا ہے۔ ہم جیسے ناقص اور گنہگاروں کے لیے انکی صحبت اور نظرِ کرم فائدے سے خالی نہیں۔ بس ان کے دامن سے وابستہ ہو کر نفس کا تزکیہ کر لیجیے۔ بلاشبہ کامیابی اور فلاح کا دار و مدار تزکیہ نفس پر ہے۔ دل پاک صاف ہو گیا تو اخروی نعمتیں بھی استقبال کریں گی اور دنیا میں بھی سکون و اطمینان حاصل ہو گا۔ اپنے قول و فعل کا جائزہ لیں اور دنیا کے ساتھ ساتھ آخرت کو سنوارنے کی بھی کوشش کریں۔ جو شخص ایمان کی سلامتی کے ساتھ قبر میں پہنچ گیا بس وہی کامیاب ہے۔

طوبیٰ
(تیسرا سال)

سر سید احمد خان کی خدمات

محمد بن قاسم کی فتوحات کے بعد برصغیر میں مسلمانوں کا شروع ہونے والا عروج سینکڑوں سال جوان رہنے کے بعد مغلیہ حکمرانوں کی عیش و عشرت کی تاب نہ لاتے ہوئے تنزلی کا شکار ہونے لگا۔ پھر ایک وقت وہ بھی آیا جب 1857ء کی جنگ کے بعد مسلمانوں کو بالکل بے بس ہی کر دیا گیا۔ مسلمان سیاسی لحاظ سے کمزور ترین ہو گئے۔ تعلیمی اداروں کے دروازے ان پر تقریباً بند کر دیئے گئے۔ مظلومیت کا شکار مسلمان غلامی کی زندگی گزارنے پر مجبور ہو گئے۔ ایسے دلگیر اور دلسوز حالات میں مسلمانوں کی ڈوبتی ناؤ کو سہارا دینے کے لئے درد دل رکھنے والے جو چند مخلص لوگ آگے بڑھے، ان میں ایک نام

زندگی اتنی مشکل بھی تو نہیں

"کے تمہارے پروردگار نے نہ تمہیں چھوڑا ہے اور نہ ناراض ہوا ہے"

کبھی مجھے لگتا تھا کہ زندگی کی ساری مشکلات اللہ نے میرے لیے ہی رکھ دی ہیں اور مجھ پر زندگی کو تنگ کر دیا گیا ہے میری زندگی سے زیادہ کسی کی زندگی مشکل ہو ہی نہیں سکتی لیکن کیا جو ہمیشہ ہمیں لگتا ہے یا ہم سوچتے ہیں وہی ٹھیک ہوتا ہے؟ شاید نہیں،

دنیا میں جتنی بھی نعمتیں ہیں اُس میں سب سے خوبصورت نعمت ہماری زندگی ہیں جو اللہ نے ہمیں دی ہے یہ نعمت ہمیں رحمتِ رب لگتی ہے جب ہم اس کو اللہ کے بتائے ہوئے راستے کو چھوڑ کر وہ راستہ اختیار کر لیتے ہیں جو ہمیں ذلت کی دلدل میں مسلسل دکھیل دیتا ہے اور ہم پھر شکوہ کرتے ہیں کہ اللہ میں ہی کیوں آخر میری ہی زندگی مشکل کیوں۔

کہتے ہیں نہ انسان تب تک نہیں سمجھتا جب تک وہ دنیا کی ٹھوکریں نہ کھا لے وہ در با در پھرتا رہتا ہے لوگوں سے امیدیں وابستہ کرتا ہے اور سمجھتا ہے کہ یہ انسان ہی اس کے مددگار ہیں جب کہ ہم بھول جاتے ہیں کہ جن انسانوں سے ہم نے امیدیں وابستہ کی ہیں وہ انکو پیدا کرنے والی ذات بھی تو اللہ کی ہی ہے وہ خود اُس ذات کے محتاج ہیں وہ ہمیں کیسے سہارا دے سکتے ہیں اس لیے جب بھی کوئی مشکل ہو سجدے میں گر کر سچے دل سے اللہ سے دعا مانگے وہ ضرور سُنتا ہے اور دعائیں قبول کرنے پر قادر ہے۔

ایک اور جگہ اللہ نے فرمایا ہے:

فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا (۵)

پس بے شک ہر مشکل کے ساتھ آسانی ہے۔

جب اللہ تعالیٰ نے خود فرما دیا ہے کہ مشکل کے ساتھ آسانی ہے پھر ہمیں چاہئے کہ ہم اللہ کی ذات پر کامل یقین رکھے کہ اگر اچھے حالات نہیں رہے تو انشاء اللہ برے بھی نہیں رہے گے، مایوسی کے بدل جھٹ جائے گے۔

ہمیں بس دل سے کوشش کرنی ہے اور اللہ سے اپنے تعلق کو مضبوط کرنا ہے اور اس میں رہنمائی کے لیے؛

قرآن پاک میں اللہ نے بہترین زندگی گزارنے کے اصول بتا دیئے ہیں اور آپ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نے انکو عملی شکل میں اپنا کر بھی دیکھا دیا ہیں اب یہ ہم نے طے کرنا ہے کہ زندگی بہترین گزارنے کے لیے قرآن کو فالو کرنا ہے یہ اپنے نفس کے مطابق زندگی گزارنی ہے؟

ایک اور جگہ ارشاد فرمایا:

وَوَضَعْنَا عَنْكَ وِزْرَكَ (۲)

اور کیا آپ سے آپ کا وہ بوجھ نہیں اتار دیا۔

الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ (۳)

جس نے آپ کی کمر جھکا دی تھی۔

کتنی خوب صورت آیات ہیں یہ

ہمارے پیارے نبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم پر جب بھی کوئی مشکل آتی وہ اللہ کی طرف رجوع کرتے تھے اور اللہ سے دعا

کرتے تھے اور اللہ انکی مشکل کو حل فرما دیتے۔

یاد رکھے مشکل کتنی بھی بڑی کیوں نہ ہو اللہ کی رحمت اُس کے غضب سے ہمیشہ بھاری ہے اُس سے جب بھی مانگے اُسکی

شان دیکھ کے مانگے نہ کے اپنی اوقات دیکھ کر۔

کیا ہم نہیں جانتے اللہ نے فرمایا ہے کہ اللہ کسی انسان پر اُس کی برداشت سے زیادہ اُس پر بوجھ نہیں ڈالتا اور انسان ہی ہے جو اپنی ذات پر خود ظلم کرتا ہے اللہ نہیں یہ ہمارے کیے ہوئے گناہ، غلطیاں، نہ انصافیاں ہی ہوتی ہیں جو ہماری زندگی کو مشکل

بنا دیتے ہیں۔

"اللہ پاک نے قرآن پاک میں بار بار فرمایا ہے کہ صبر اور نماز سے کام لو"

بس جب بھی لگے کہ زندگی مشکل ہوگئی ہے لوگوں نے آپ پر زندگی کو تنگ کر دیا ہے تو فوراً اللہ کی طرف رجوع کریں اُس سے مدد مانگے دعا کرے کہ اللہ میں پریشان ہوں تھک گیا ہے تیرا بندہ وہ بھول گیا تھا کہ یہ رب جو ایک ماں سے ستر گنا زیادہ ہم سے محبت کرتا ہے وہ کیسے ہمیں دنیا میں تنہا چھوڑ سکتا ہے اور ہمیشہ یاد رکھئے گا کہ آزمائش ہمیشہ اللہ کے پسندیدہ بندو پر ہی آتی ہے تاکہ وہ بھٹی میں تپا کر سونا کر دے اور اپنے خاص بندوں میں شامل کر لی۔
"وہ آزماتا ہے دنیا کی ہر محبت دے کر پھر کہتا ہے بتا کون ہے تیرا میرے سوا۔"

طوبیٰ
(تیسرا سال)

اسلامی کیلنڈر کے گیارہویں مہینہ "ذی قعدہ" کی اہمیت

ذی قعدہ اسلامی سال کا گیارہواں مہینہ ہے۔ اس ماہ کو عربی زبان میں ذی القعدہ یا ذی القعدہ کہتے ہیں۔ یہ دو لفظوں کا مجموعہ ہے۔ ذی یا ذی کے معنی "والا" اور قعدہ کے معنی "بیٹھنے" کے ہیں۔ زمانہ جاہلیت میں عرب لوگ اس ماہ میں جنگ و جدال کو حرام سمجھتے تھے اور اسلحہ رکھ دیتے تھے۔ کوئی کسی کو قتل نہیں کرتا تھا حتیٰ کہ باپ بیٹے کے قاتل کو بھی اس ماہ میں کچھ نہیں کہا جاتا تھا۔ چونکہ عرب لوگ اس مہینہ میں قتل و قتال سے الگ تھلک ہو کر بیٹھ جاتے تھے اس لئے اس مہینہ کو ذی القعدہ یا ذی القعدہ کہا جاتا ہے۔ اردو زبان میں ذی قعدہ استعمال کیا جاتا ہے۔ زمانہ جاہلیت میں بھی حج کیا جاتا تھا، جس میں مکہ مکرمہ کے علاوہ دوسرے مقامات سے بھی لوگ آتے تھے۔ حاجیوں کے استقبال اور ان کی سہولیات کے لئے بھی عرب لوگ اس ماہ میں جنگ و قتال سے دور رہتے تھے۔

ذی قعدہ حرمت والے مہینوں میں سے ایک: ذی قعدہ ان چار مہینوں میں سے ایک ہے جنہیں اللہ تعالیٰ نے حرمت والے مہینے قرار دئے ہیں۔ اللہ تعالیٰ قرآن کریم میں ارشاد فرماتا ہے: حقیقت یہ ہے کہ اللہ کے نزدیک مہینوں کی تعداد بارہ مہینے ہے، جو اللہ کی کتاب (یعنی لوح محفوظ) کے مطابق اُس دن سے نافذ چلی آتی ہے جس دن اللہ نے آسمانوں اور زمین کو پیدا کیا تھا۔ ان (بارہ مہینوں) میں سے چار حرمت والے مہینے ہیں۔ یہی دین (کا) سیدھا سادہ (تقاضا) ہے، لہذا ان مہینوں کے بارے میں اپنی جانوں پر ظلم نہ کرو۔ (سورۃ التوبہ ۳۶) دنیا میں مختلف کیلنڈر نافذ تھے اور آج بھی ہیں، لیکن اللہ تعالیٰ کے بنائے ہوئے نظام کے مطابق ہر کیلنڈر میں ۱۲ ہی مہینے ہوتے ہیں۔ حضور اکرم صلی اللہ علیہ وسلم کے زمانہ میں نافذ کیلنڈر کی ابتدا محرم الحرام سے اور اختتام ذی الحجہ پر ہوتا تھا۔ حضرت عمر فاروق رضی اللہ تعالیٰ عنہ کے زمانہ خلافت میں جب ایک نئے اسلامی کیلنڈر کو شروع کرنے کی بات آئی تو صحابہ کرام نے اسلامی کیلنڈر کی ابتدا کو نبی اکرم ﷺ کی ولادت یا نبوت یا ہجرت مدینہ سے شروع کرنے کے مختلف مشورے دئے۔ آخر میں صحابہ کرام کے مشورہ سے ہجرت مدینہ منورہ کے سال کو بنیاد بنا کر ایک نئے اسلامی کیلنڈر کا آغاز کیا گیا۔ یعنی ہجرت مدینہ منورہ سے پہلے تمام سالوں کو زیرو (Zero) کر دیا گیا اور ہجرت مدینہ منورہ کے سال کو پہلا سال تسلیم کر لیا گیا۔ ربی مہینوں کی ترتیب تو اس کو عربوں میں رائج مختلف کیلنڈر کے مطابق رکھی گئی یعنی محرم الحرام سے سال کی ابتدا اس طرح ہجرت مدینہ منورہ سے نیا اسلامی کیلنڈر تو شروع ہو گیا، مگر مہینوں کی ترتیب میں کوئی تبدیلی نہیں کی گئی۔

قرآن وحدیث کی روشنی میں امت مسلمہ کا اتفاق ہے کہ قرآن فہمی حدیث نبوی کے بغیر ممکن نہیں ہے، یعنی حضور اکرم صلی اللہ علیہ وسلم کے ارشادات اور ان کے اعمال کی روشنی میں ہی قرآن کریم کو سمجھا جاسکتا ہے۔ حضور اکرم صلی اللہ علیہ وسلم کا قول و عمل حدیث نبوی کے ذخیرہ کی شکل میں آج بھی امت مسلمہ کے پاس موجود ہے۔ مگر اسلام مخالف طاقتوں کی تحریک سے متاثر ہو کر بعض مسلم بھائی بھی حدیث نبوی کے ذخیرہ پر شک وشبہات کا اظہار کر دیتے ہیں۔ اس آیت میں کوئی وضاحت نہیں ہے کہ حرمت والے مہینے کونسے ہیں۔ اس کی تفسیر حدیث میں ہی وارد ہے۔ حضور اکرم صلی اللہ علیہ وسلم نے

ارشاد فرمایا: سال بارہ مہینے کا ہوتا ہے۔ ان میں سے چار حرمت والے مہینے ہیں تین تو لگاتار، یعنی ذی قعدہ، ذی الحجہ، محرم الحرام اور چوتھا رجب جو جمادی الثانی اور شعبان کے درمیان پڑتا ہے۔ (بخاری و مسلم) اس آیت کی طرح قرآن کریم کی دیگر آیات سے اللہ تعالیٰ کی مراد سمجھنے کے لئے حدیث نبوی کا پڑھنا اشد ضروری ہے۔ ان چار مہینوں میں قتل و قتل اور جنگ کے خاص طور پر حرام ہونے کی وجہ سے ان مہینوں کو اشہر حُرُم کہا جاتا ہے۔

ذی قعدہ حج کے مہینوں میں سے ایک: اللہ تعالیٰ سورۃ البقرہ آیت ۱۹۷ میں ارشاد فرماتا ہے: حج کے مہینے طے شدہ اور معلوم ہیں۔ علماء کرام کا اتفاق ہے کہ اشہر حج (حج کے مہینے) تین ہیں: جن میں سے پہلا شوال، دوسرا ذی قعدہ اور تیسرا ذی الحجہ کے ۱۰ دن ہیں۔ اگرچہ یکم شوال سے حج کا احرام باندھا جاسکتا ہے، مگر زیادہ تر عازمین حج ذی قعدہ میں ہی حج کے لئے سفر کرتے ہیں اور حج کا احرام باندھتے ہیں۔ یہ حج کے مہینوں میں درمیانی مہینہ ہے۔ حج بیک وقت روحانی، مالی اور بدنی تینوں پہلوؤں پر مشتمل ہے، یہ خصوصیت کسی دوسری عبادت کو حاصل نہیں ہے۔ یقیناً حج کے اہم ارکان ذی الحجہ کے چند ایام میں ادا ہوتے ہیں لیکن عازمین حج کی بڑی تعداد اس ماہ میں مسجد حرام پہنچ کر عبادتوں میں مصروف ہوجاتی ہے، اس لحاظ سے ماہ ذی قعدہ کی اہمیت اور فضیلت مسلم ہے۔

ذی قعدہ میں حضور اکرم صلی اللہ علیہ وسلم کی عمرے کی ادائیگی: حضور اکرم صلی اللہ علیہ وسلم کے تمام عمرے ذی قعدہ کے مہینے میں ہی ادا ہوئے، سوائے اُس آخری عمرہ کے جو آپ صلی اللہ علیہ وسلم نے اپنے حج کے ساتھ کیا تھا۔ اس آخری عمرہ کا احرام بھی آپ صلی اللہ علیہ وسلم نے ذی قعدہ کے مہینے میں ہی باندھا تھا۔ حضور اکرم صلی اللہ علیہ وسلم نے کل چار عمرے ادا کئے ہیں۔ صحیح مسلم کی شرح لکھنے والے مشہور محدث علامہ نووی نے تحریر کیا ہے: علماء فرماتے ہیں کہ نبی اکرم صلی اللہ علیہ وسلم نے ذی قعدہ میں عمرے اس لئے ادا کئے تاکہ لوگ اس ماہ کی فضیلت سے واقف ہوجائیں اور زمانہ جاہلیت کے لوگوں کی مخالفت بھی ہوجائے کیونکہ وہ ماہ ذی قعدہ میں عمرہ کی ادائیگی گناہ سمجھتے تھے۔ حضور اکرم صلی اللہ علیہ وسلم مدینہ منورہ ہجرت کرنے کے بعد ۶ سال تک مکہ مکرمہ واپس ہی نہ آسکے۔ ہجرت کے چھٹے سال میں آپ صلی اللہ علیہ وسلم اور ان کے ساتھیوں نے عمرہ کا احرام باندھ کر مکہ مکرمہ کا سفر کیا مگر حدیبیہ کے مقام پر روک دیا گیا۔ صلح ہوئی، جس کی وجہ سے وہیں پر حلق یا قصر کرا کے جانور ذبح کئے اور سب لوگ بغیر عمرہ کئے ہوئے واپس ہوئے۔ دوسرے سال اس عمرہ کی قضا فرمائی۔ تیسرا عمرہ فتح مکہ کے موقع پر ۸ ہجری میں جعرانہ سے احرام باندھ کر کیا تھا۔ آخری عمرہ حج کے ساتھ ادا کیا تھا۔ ذی قعدہ میں عمرہ ادا کرنی کی اہمیت و فضیلت پر علماء کا اتفاق ہے۔ البتہ سعودی عرب میں رہنے والے حضرات کے لئے ۱۵ یا ۲۰ ذی قعدہ کے بعد عمرہ کی ادائیگی بند کردی جاتی ہے تاکہ دنیا کے چپہ چپہ سے آنے والے عازمین حج سہولت سے زیادہ سے زیادہ وقت مسجد حرام میں گزار سکیں، عمرے اور طواف کثرت سے کرسکیں۔ عوام میں یہ جو مشہور ہے کہ شوال یا ذی قعدہ میں عمرہ کی ادائیگی سے حج فرض ہوجاتا ہے، صحیح نہیں ہے۔ اگر حج کرنے کی استطاعت ہے اور حج کے لئے قانونی اجازت مل سکتی ہے تو حج فرض ہوگا ورنہ نہیں۔ نیز حج زندگی میں صرف ایک بار ہی فرض ہوتا ہے۔

ماہ ذی قعدہ میں حضرت موسیٰ علیہ السلام کا اعتکاف: سورۃ الاعراف آیت ۱۴۲ میں ہے: ہم نے موسیٰ سے تیس راتوں کا وعدہ ٹھہرایا (کہ ان راتوں میں کوہ طور پر آکر اعتکاف کریں) پھر دس راتیں مزید بڑھا کر ان کی تکمیل کی، اور اس طرح ان کے رب کی ٹھہرائی ہوئی معیاد چالیس راتیں ہوگئی۔ قرآن کریم کی تفاسیر میں مذکور ہے کہ اس آیت میں ۳۰ سے مراد ذی قعدہ کا پورا مہینہ اور ۱۰ سے مراد ذی الحجہ کا پہلا عشرہ ہے۔ ماہ ذی قعدہ اور ذی الحجہ کے پہلے عشرہ کا حضرت موسیٰ علیہ السلام کا کوہ طور (جو مصر میں ہے) پر اعتکاف اور اللہ تعالیٰ سے ہم کلامی کا شرف ان ایام کی فضیلت و اہمیت کو ظاہر کرتا ہے۔

ماہ ذی قعدہ کے متعلق غلط باتیں: بعض لوگ ذی قعدہ کے مہینے میں کسی اہم کام کرنے کو منحوس سمجھتے ہیں، جو قرآن و حدیث کی روشنی میں سراسر غلط ہے کیونکہ ایسی فضیلتوں والے مہینے میں بھلا کوئی کام کیسے منحوس ہوسکتا ہے۔ نیز کسی بھی مہینے یا دن میں منحوسیت نہیں ہوتی ہے بلکہ ہمارے اعمال کی وجہ سے وقت مقبول یا منحوس بن جاتا ہے۔ حدیث میں وارد ہے کہ حضور اکرم صلی اللہ علیہ وسلم نے ارشاد فرمایا: اللہ تعالیٰ فرماتے ہیں کہ ابن آدم یعنی انسان مجھے تکلیف پہنچاتا ہے جب وہ زمانہ کو برا بھلا کہتا ہے، حالانکہ میں ہی زمانہ کو پیدا کرنے والا ہوں۔ میرے ہی ہاتھ میں تمام کام ہیں۔ میں جس طرح چاہتا ہوں، رات دن کو پھیرتا رہتا ہوں۔ ہمارے علاقوں میں کو ذی قعدہ کے مہینے کو خالی کا چاند بھی کہا جاتا ہے، اور اس کی وجہ شاید یہ ہے کہ شوال کے مہینے میں عید الفطر، جبکہ ذی الحجہ کے مہینے میں عید الاضحیٰ منائی جاتی ہے اور ذی قعدہ کا مہینہ ان دونوں مہینوں کے بیچ میں واقع ہے جو عید سے خالی ہے۔ ذی قعدہ کے مہینے کو خالی کا مہینہ یا خالی کا چاند کہنے سے بھی بچنا چاہئے۔

نماز و روزہ کے تعلق سے یہ مہینہ دوسرے مہینوں کی طرح ہے۔ کوئی خاص عبادت اس مہینہ کے لئے مخصوص نہیں ہے۔ رسول اللہ ﷺ خود بھی ہر پیر اور جمعرات کا روزہ رکھتے تھے اور صحابہ کرام کو بھی اس کی ترغیب دیتے تھے۔ حضور اکرم ﷺ کا ارشاد ہے کہ پیر اور جمعرات کو اعمالِ دربارِ الہی میں پیش کئے جاتے ہیں، اور میں یہ چاہتا ہوں کہ جب میرے اعمال اللہ کے سامنے پیش ہوں تو میں روزے سے رہوں۔ (ترمذی) رسول اللہ ﷺ ایامِ بیض یعنی چاند کی ۱۳، ۱۴ اور ۱۵ تاریخ کے روزوں کی بڑی تاکید فرماتے تھے۔ نیز حضور اکرم ﷺ کا ارشاد گرامی ہے کہ یہ تین روزے اجر و ثواب کے لحاظ سے پورے سال کے روزہ رکھنے کے برابر ہیں۔ (مسلم) لہذا دیگر مہینوں کی طرح ذی قعدہ کے مہینے میں بھی یہ نفلی روزے رکھنے چاہئیں۔ اسی طرح دیگر مہینوں کی طرح اس ماہ میں بھی نوافل کا اہتمام کرنا چاہئے۔ رسول اللہ ﷺ نے ارشاد فرمایا: اللہ تعالیٰ فرماتا ہے کہ بندہ نوافل کے ذریعہ میرے قرب میں ترقی کرتا رہتا ہے یہاں تک کہ میں اس کو اپنا محبوب بنا لیتا ہوں اور جب میں محبوب بنا لیتا ہوں تو میں اس کا کان بن جاتا ہوں جس سے وہ سنے، اس کی آنکھ بن جاتا ہوں جس سے وہ دیکھے، اس کا ہاتھ بن جاتا ہوں جس سے وہ پکڑے، اس کا پاؤں بن جاتا ہوں جس سے وہ چلے۔ جو وہ مجھ سے مانگتا ہے میں اس کو دیتا ہوں۔ (صحیح البخاری - باب التواضع) ہاتھ پاؤں بن جانے کا مطلب یہ ہے کہ اس کا ہر کام اللہ کی رضا اور محبت کے ماتحت ہوتا ہے، اس کا کوئی بھی عمل اللہ کی مرضی کے خلاف نہیں ہوتا۔ نبی اکرم ﷺ نے ارشاد فرمایا: قیامت کے دن آدمی کے اعمال میں سے سب سے پہلے فرض نماز کا حساب لیا جائے گا، اگر نماز درست ہوئی تو وہ کامیاب و کامران ہوگا، اگر نماز درست نہ ہوئی تو وہ ناکام اور خسارہ میں ہوگا اور اگر نماز میں کچھ کمی پائی گئی تو ارشادِ خداوندی ہوگا کہ دیکھو اس بندے کے پاس کچھ نفلیں بھی ہیں جن سے فرضوں کو پورا کر دیا جائے، اگر نکل آئیں تو ان سے فرضوں کی تکمیل کردی جائیگی۔ (ترمذی، ابن ماجہ، نسائی، ابو داؤد، مسند احمد) مذکورہ بالا و دیگر احادیث کی روشنی میں ہر مسلمان کو چاہئے کہ پوری زندگی فرض نمازوں کے ساتھ سنن و نوافل کا بھی خاص اہتمام کرے تاکہ اللہ تعالیٰ کا قرب بھی حاصل ہو جائے جیسا کہ مذکورہ بالا حدیث قدسی سے معلوم ہوا کہ بندہ نوافل کے ذریعہ اللہ تعالیٰ سے قریب ہوتا جاتا ہے۔ نیز اگر خداوندی قیامت کے دن فرض نمازوں میں کچھ کمی نکلے تو سنن و نوافل سے اسکی تکمیل کردی جائے جیسا کہ کتب حدیث میں وارد نبی اکرم ﷺ کا واضح فرمان ذکر کیا گیا۔

اللہ تعالیٰ سے دعا ہے کہ ہمیں پوری زندگی قرآن و حدیث کی روشنی میں زندگی گزارنے والا بنائے اور برکت والے ایام اور مہینوں کی قدر کرنے والا بنائے۔ آمین

شبانہ
(تیسرا سال)

قرآن اور والدین

قرآن کی روشنی میں والدین کا مقام والدین کی حیثیت گھر میں نگران کی ہے۔ اولاد اگر سنجیدگی اور تدبیر سے کام لے تو یہ بات واضح ہوتی ہے کہ اللہ تعالیٰ اور اس کے رسول ﷺ کے بعد صحیح معنوں میں قابلِ احترام اور لائقِ اطاعت اگر کوئی ہستی ہے تو وہ والدین ہیں۔ والدین کی اطاعت اور فرمانبرداری بھی عبادت میں داخل ہے۔ اللہ تعالیٰ کا ارشاد ہے۔

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۖ إِنَّمَا يُبَلِّغُنَّ عَنْكَ الْكِبَرَ أَخَذْنَاهُمَا وَكَلَّمْنَاهُ فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفٍّ ۖ وَلَا تَنْهَرْنَاهُمَا ۖ قُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا (۲۳)
(ترجمہ)

اور تیرا پروردگار صاف صاف حکم دے چکا ہے تم اس کے سوا اور کسی کی عبادت نہ کرنا اور ماں باپ کے ساتھ احسان کرنا۔ اگر تیری موجودگی میں ان میں سے ایک یا دونوں بڑھاپے میں پہنچ جائیں تو ان کے آگے اُف بھی نہ کہنا، نہ انہیں ڈانٹ ڈپٹ کرنا بلکہ ان کے ساتھ ادب و احترام سے بات کرنا۔

بنی اسرائیل: (23)

اس آیت میں اللہ تعالیٰ نے جہاں اپنی عبادت کا حکم دیا اسی کے ساتھ یہ بھی فرمایا کہ والدین کے ساتھ حسن سلوک کرو اور اُف تک بھی نہ کہو، والدین کی عزت و احترام دینی و دنیاوی بہتری کا سبب ہوتا ہے خوش نصیب ہیں وہ لوگ جن کے سروں پر والدین کا سایہ ہے اور سعادت مند ہے وہ اولاد جو ہر حال میں اپنے والدین کے ساتھ حسن سلوک رکھتی ہے اور ان کا احترام کرتی ہے۔

اللہ تعالیٰ فرماتا ہے۔

وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ ۚ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا (۳۶)
ترجمہ :-

اور اللہ کی عبادت کرو ، اور اس کے ساتھ کسی کو شریک نہ ٹھہراؤ ، اور والدین کے ساتھ اچھا سلوک کرو ، نیز رشتہ داروں ، یتیموں ، مسکینوں ، قریب والے پڑوسی ، دور والے پڑوسی ، (۲۹) ساتھ بیٹھے (یا ساتھ کھڑے) ہوئے شخص (۳۰) اور راہ گیر کے ساتھ اور اپنے غلام باندیوں کے ساتھ بھی (اچھا برتاؤ رکھو) بیشک اللہ کسی اترانے والے شیخی باز کو پسند نہیں کرتا ۔(النساء:36)

اسلام دین فطرت اور مکمل ضابطہ حیات ہے اور امن ، سلامتی ، تہذیب و آداب کی بجا آوری کی تعلیم دیتا ہے۔ اسلام باہمی احترام اور اعلیٰ اخلاقیات کا مذہب ہے، اللہ کا احترام ، انبیاء و رسل کا احترام ، مساجد کا احترام ، آسمانی کتابوں کا احترام ، قرآن پاک کا احترام ، بزرگوں اور اپنے بڑوں کا احترام ، اساتذہ و علماء کا احترام اور والدین کا احترام۔ انسانی زندگی میں والدین کا مقام بہت بلند ہے والدین کا مقام جاننے اور احترام کا حق ادا کرنے سے خاندان کا نظام مستحکم ہوتا ہے اور خیر و برکات انسان کا مقدر بنتی ہیں ۔ انسان ان آداب کا جتنا خیال رکھے معاشرہ اتنا ہی مہذب کہلائے گا اور آداب و احترام کا خیال نہ رکھنے کی صورت میں تہذیب سے عاری اللہ کی رحمت سے دور ہو گا۔ نبی آخر الزمان رحمت اللعالمین ﷺ اللہ تعالیٰ کی طرف سے انسانیت کے لئے ہدایت لے کر دُنیا میں تشریف لائے ، جو اللہ کی توحید اور ایمان کی دعوت سے معمور ہے ، جو لوگ آپ کی اس دعوت کو قبول کر لیتے ، ان کو آپ زندگی گزارنے کے لئے نصیحت کرتے ۔

آپ کی ان ہدایات کو دو حصوں میں تقسیم کیا جاسکتا ہے ایک وہ جن کا تعلق بندے پر اللہ تعالیٰ کے حقوق سے ہے ، دوسرا حصہ آپ کی تعلیم کا وہ ہے جس کا تعلق حقوق العباد سے ہے۔ حقوق العباد میں سے سب سے اہم معاملہ والدین کا مقام پہچاننے اور حقوق کی ادائیگی کا ہے۔ رسول اللہ ﷺ نے اپنی تعلیمات میں اسے جزو ایمان قرار دیا ہے ۔

اللہ تعالیٰ مزید فرماتا ہے۔
يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ ۖ قُلْ مَا أَنْفَقْتُ مِنْ خَيْرٍ فَلِلَّهِ الْإِثْمَانُ وَالْأَقْرَبِينَ ۚ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ ۚ وَابْنِ السَّبِيلِ ۚ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ (۲۱۵)

ترجمہ

لوگ آپ سے پوچھتے ہیں کہ وہ (اللہ کی خوشنودی کے لیے) کیا خرچ کریں؟ آپ کہہ دیجیے کہ جو مال بھی تم خرچ کرو وہ والدین ، قریبی رشتہ داروں ، یتیموں ، مسکینوں اور مسافروں کے لیے ہونا چاہئے اور تم بھلائی کا جو کام بھی کرو ، اللہ اس سے پوری طرح باخبر ہے۔(البقرہ:215)

قرآن کریم اللہ تعالیٰ کی طرف سے آپ پر نازل کی گئی آخری کتاب ہے اور یہ کتاب ہدایت و انقلاب ہے ، اس میں ماں باپ سے حسن سلوک اور خدمت کا حکم اللہ تعالیٰ کی توحید اور عبادت کے ساتھ ساتھ دیا گیا ہے ، جس سے معلوم ہوتا ہے کہ انسان کے اعمال میں اللہ کی عبادت کے بعد ماں باپ کی خدمت اور راحت رسانی مقام بلند کے حصول کا ذریعہ بنتی ہے۔ رسول کریم ﷺ نے بھی ہمیں والدین سے حسن سلوک کا حکم دیا ہے آپ ﷺ نے فرمایا کیا میں تم کو سب سے بڑے گناہ بتلاؤں؟

لوگوں نے عرض کیا ، کیوں نہیں یا رسول اللہ ﷺ ، آپ ﷺ نے فرمایا ، اللہ کا شریک نہ ٹھہرانا اور نہ والدین کی نافرمانی کرنا۔

اسلام نے ہر رشتے کے حقوق وضاحت کے ساتھ بیان فرما دیئے ہیں۔ ادب و آداب کی تعلیم بھی دی گئی ہے، جس میں سرفہرست والدین کے حقوق اور ان کا ادب ہے۔ اس کے علاوہ اساتذہ کا احترام، پڑوسیوں کے حقوق معاشرے کے سنانے ہوئے افراد بھی شامل ہیں۔ یہ تمام افراد بھرپور توجہ اور احترام کے مستحق ہیں۔ ایمان اور کفر کے درمیان امتیاز کرنے والی سب سے نمایاں اور ممتاز چیز نماز ہے اور یہ حضرت ابراہیمؑ کی عاجزانہ دُعا کا نتیجہ ہے، جس میں انہوں نے اپنے اور اپنی اولاد کے لئے نماز کی پابندی کی دعا کی، قرآن کریم میں ارشاد ہے کہ اور جس شخص نے اپنے والدین سے کہا: ”اف تنگ کر دیا تم نے، کیا تم مجھے یہ خوف دلاتے ہو کہ: مرنے کے بعد قبر سے نکالا جاؤں گا؟ حالانکہ مجھ سے پہلے بہت سی نسلیں گزر چکی ہیں (ان میں سے کوئی اٹھ کر نہیں آیا) باپ اللہ کی دہائی دے کر کہتے ہیں: ”ارے بدنصیب، مان جا، اللہ کا وعدہ سچا ہے۔“ مگر وہ کہتا ہے یہ سب اگلے وقتوں کی فرسودہ کہانیاں ہیں۔ (سورۃ الاحقاف آیت 17)

شیبانہ
(تیسرا سال)

اردو شاعری میں غزل

عام طور پر غزل کے معنی اس دردناک چیخ کا نام ہے جو ہرن کے منہ سے اس وقت نکلتی ہے جب اسے شکاری کتے چاروں طرف سے ایسے گھیرے میں لے لیتے ہیں کہ اس کے بچ نکلنے کی کوئی صورت اسے نظر نہیں آتی۔ اردو شاعری میں کی صفت غزل میں بھی شدت سے وارد ہونا ہے جب شاعر کو مجبوری، دکھ، اور لاچارگی محسوس ہوتی ہے تب ہی ساختہ اس کے دل سے ہرن کی دردناک چیخ کی طرح غزل وارد ہوتی ہے اور وہ اپنی بیسی کو غزل میں بیان کرتا ہے جناب والا احساس جمال کے اس مشاہدے کا نام غزل ہے جو جذبات سے ہم آہنگ ہو کر تاثرات میں شدید کیفیت پیدا کر دیتا ہے۔ غزل دیگر اصناف سخن یعنی نظم، قصیدہ اور مثنوی وغیرہ سے بہت مختلف ہے وہ اس لیے کہ غزل جمالیاتی اظہار کا سانچہ ہے۔ غزل تہذیب کی نمائندگی کرتی ہے۔ غزل کی بیت محدود اور متعین ہے اسی وجہ سے غزل کو ایک خاص صنف کا نام دیا گیا ہے۔ غزل کے آغاز میں مطلع اور آخر میں ایک مقطع ہوا کرتا ہے۔ مقطوعے میں شاعر اپنے نام یا تخلص کا استعمال کرتا ہے۔ غزل پانچ اشعار سے لے کر کے سترہ اشعار تک لکھی جا سکتی ہے۔ غزل میں قافیے اور ردیف کے استعمال کی پابندی ابتدا سے آخر تک برقرار رہتی ہے

غزل کی بیت مطلع، مقطع اور منتشر، ہم قافیہ اور ہم ردیف اشعار سے مل کر ایک خاص شکل اختیار کرتی ہے شروع شروع میں غزل میں ماسوائے عشق و محبت کے مضامین باندھنے کے سوا اور کچھ بھی نہ تھا۔ غزل کے لغوی معنی بھی عورتوں سے بات چیت کرنے کے ہیں

مولانا شبلی نے بھی غزل کو عشق و محبت کی تحریک کہا، لیکن مولانا نے مقدمہ شعر و شاعری میں غزل کے ہر مضمون کے لیے عام کر دیا

اس عہد کی غزل کا نقطہ عروج حالی کی غزل میں نظر آتا ہے۔ ولی نے ہم عصر شعراء کے برعکس غزل کو اولین اہمیت دی میر درد کی شاعری بھی زمانے کے حالات کی عکاسی کرتی ہے۔ غالب کی غزل میں انسان کی حیات اور کائنات کے مسائل جلوہ گر ہوتے ہیں داغ کی غزل میں معاملہ بندی بلکہ محبوب سے چھیڑ چھاڑ اور زبان کا چٹخارہ ہے۔ تاہم ان کی زبان میں صفائی موجود ہے۔ اختر شیرانی رومانی غزل کہتے تھے

1935 کے بعد ترقی پسند شعراء نے بھی غزل گوئی کی طرف توجہ کی جن میں فیض احمد فیض، احمد ندیم قاسمی، شکیل بدایونی، مجروح سلطان پوری، جان نثار اختر۔ معین احسن جذبی اور ساحر لدھیانوی زیادہ مشہور ہیں۔ قیام پاکستان کے بعد فسادات کے اثر نے پرانی قدروں کا اعتماد ختم کر دیا تھا۔ میر کی تقلید شروع ہوئی شاعروں میں ناصر کاظمی، ابن انشا، شہرت بخاری، ضیا جالندھری، فضل احمد اور کریم فضلی وغیرہ اہم ہیں۔ دوسرے دور کے شاعروں میں باقی صدیقی، احمد سرفراز،

طرف بانسوں کی چار دیواری بنا دی گئی اور ان بانسوں پر جال لگا کر جانوروں کے کہیں باہر جانے کے راستے کو بند کر دیا گیا ۔ یہ سارہ کام کرنے میں رات ہو گئی ۔ چڑیا گھر کے منتظمین نے یہ طے کیا کہ ابھی کام روک کر گھروں کو چلتے ہیں ویسے بھی سب جانور تو جال کی وجہ سے قید ہیں کل صبح گاڑیاں لے کر آئیں گے اور جانوروں کو پکڑ پکڑ کر چڑیا گھر لے جائیں گے ۔ جب وہ سب چلے گئے تو سب طاقتور جانوروں نے کوشش کی کہ جال توڑ سکیں پر ناکام رہیں ۔ سب مایوس ہو کر بیٹھ گئے ۔ آخر خرگوش بولا اگر آپ سب مجھ سے دوستی کرنے کا وعدہ کرو تو میں کچھ کروں ۔ پر سب جانور اس کو بیکار سمجھ کر بولے ہم پہلے ہی پریشان ہیں ہمیں اور پریشان نہ کرو۔ خرگوش چپ ہو گیا ۔ پر زیادہ دیر سب کے پریشان چہرے دیکھ کر رہ نہ سکا ۔ اور خود ہی اٹھ کر جال کترنے لگا ۔ جب وہ دو چار رسبیاں کاٹ چکا تھا تو سب اس کی طرف متوجہ ہوئے اور بولے ”ارے تم یہ کر سکتے ہو شاباش جلدی کرو ۔ صبح ہونے سے پہلے ہم سب دور نکل جائیں گے“ خرگوش نے جال کترنا روک کر اپنی بات پھر سے دہرایا کہ ”کیا آپ سب مجھے اپنا دوست بنائیں گے تو میں جال کاٹو گا ورنہ مجھے تو چڑیا گھر جانے میں کوئی پریشانی نہیں کم از کم وہاں اور خرگوش تو ہوں گے ناں“ سب جانور بولے ”ہاں ہاں تم ہمارے دوست ہو اب وقت مت ضائع کرو جلدی جال جاؤ“ خرگوش جلدی سے جال کاٹنے لگا ۔ اور سخت محنت کے بعد کافی جال کاٹ لیا۔ بندروں نے جال کو پکڑ کر راستہ بنایا اور سب جانور جلدی جلدی باہر نکلنے لگے اور چیتوں کی راہ منائی میں ایک نئی سمت بھاگنے لگے ۔ گینڈے جال سے نکلتے ہوئے راستے میں پھنس گئے ۔ خرگوش غصے سے بولا ”کتنا کھاتے ہو یار وزن دیکھو ذرا اپنا“ پھر خرگوش نے مزید جال کاٹا اور کینڈے بھی جلدی سے نکل کر باقی جانوروں کے پیچھے بھاگ گئے خرگوش وہاں اکیلا رہ گیا تو غصے سے بولا ”یہ سارے منحوس تو بھاگ گئے مجھے اکیلا چھوڑ کر میں نے خواہ مخواہ ان کی مدد کی“ اتنے میں چند کینگرو بھاگتی ہوئی آئی اور خرگوش کو بولی ”سوری خرگوش بھائی ہم آپ کو تو بھول ہی گئے چلیں ہم آپ کو ہی لینے آے ہیں“ ایک کینگرو نے جلدی سے خرگوش کو اٹھا کر اپنی پاکٹ میں ڈال لیا اور نئے مقام کی طرف دوڑ پڑی ۔ سب جانوروں نے دور جنگل میں نئے سرے سے ڈیرے ڈالے اور ہنسی خوشی رہنے لگے اب وہاں خرگوش کو بہت اعلیٰ مقام دیا جاتا اس نے سب کو قید سے رہائی جو دلانی تھی ۔

تو دوستو کیا نتیجہ نکلے آج کی کہانی کا کہ کسی کو بھی کم تر نہیں سمجھنا چاہیئے ہر ایک میں کوئی نہ کوئی خاص بات ضرور ہوتی ہے ۔

مسکان
(تیسرا سال)

انسان

انسان ، انسانوں سے ہی بنے ہیں ،
انسانوں کے لئے ہی بنے ہیں ۔
پھر یہ انسان کیوں ، انسانوں سے نفرت کرتے ہیں ؟
حلانکے یہی انسان ، انسانوں سے محبت بھی کرتے ہیں ۔
پھر یہ انسان کیوں انسانوں کو مارتے ہیں ؟
حلانکے یہی انسان ، انسانوں کے جینے کی وجہ بنتے ہیں ۔
انسان ، انسانوں سے ہی بنے ہیں ۔
انسانوں کے لئے ہی بنے ہیں ۔
پھر مجھ سے نفرت اور تم سے محبت کیوں ؟
میں نے انہی انسانوں کو اپنے دکھ میں سوگ وار پایا ، حلانکے یہی انسان میرے دکھ میں کھیلکھیلاتے رہے ۔
پھر یہی انسان کیوں ، انسانوں کو بے سکون کرتے ہیں ۔
حلانکے یہی انسان ، انسانوں کے سکون کا سبب بنتے ہیں ۔
پھر یہی انسان کیوں ، انسانوں کو دکھ دیتے ہیں ؟
حلانکے یہی انسان ، انسانوں کو خوشیاں بھی دیتے ہیں ۔

2. آپ ﷺ کی انتقال پر صحابہ کرام پر قیامت کا سماں تھا ایسے میں حضرت ابوبکر حجرہ مبارک میں گئے اور فرمایا: اے میرے نبی، اے میرے دلی دوست، اے میرے برگزیدہ رفیق) بس یہ کہہ کر باہر تشریف لے آئے۔ ان الفاظ سے صحابہ کرام کو حوصلہ ملا۔
 3. آپ ﷺ کی وفات کے بعد بہت سے لوگ مرتد ہوئے، بغاوتیں کی۔ جھوٹے نبوت کے دعوے کیے۔ ان سر کی بیخ کنی کے لیے حضرت ابوبکر صدیق نے قتال کیے۔
 4. آپ ﷺ کی وصیت کے مطابق حضرت اسامہ رضی اللہ عنہ کا لشکر ملک شام روانہ کیا جس سے اسلام دشمن قوتوں کی کمرٹوٹ گئی اور مسلمانوں کو فتح نصیب ہوئی۔
 5. منکرین زکوٰۃ کا قلع قمع کر دیا۔
 6. جہالت کی رسمیں مٹادی۔
 7. امر بالمعروف اور نہی عن المنکر کا اہتمام کیا۔
 8. اخلاق حسنہ اور عادات ستیہ کی ترغیب و ترویج کی۔
 9. آپ ﷺ جن سے محبت کرتے تھے حضرت ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ بھی ان سے محبت کرتے تھے۔
 10. آپ ﷺ کی سیرت اور آپ ﷺ کے اقوال و احکام کو اپنی زندگی اور ریاستی زندگی کا جز لاینفک بنایا۔
- آپ ﷺ کی رحلت کے بعد ارتداد کی جو لہر اٹھی تھی وہ مسلمانوں کی اجتماعیت اور نئے تشکیل پانے والے اسلامی معاشرہ کا شیرازہ بکھیرنے کے لیے ایک بہت بڑا خطرہ تھا۔ حضرت ابوبکر صدیق نے ایسے مشکل حالات میں تمام صحابہ کرام سے تفصیلی مشاورت کی۔ مرتدین اور فساد فی الارض کے خلاف فوری کاروائی نہ کرنے کی بات بھی ہوئی مگر سیدنا ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ بطور خلیفہ اس امر کو بہت سیریس لیا اور فساد فی الارض بپا کرنے والوں کے ساتھ نمٹنا شروع کیا۔ آپ رضی اللہ عنہ کا موقف الہامی تھا۔ آپ رضی اللہ عنہ اگرچہ بہت نرم دل اور محبت کرنے والے انسان تھے مگر مرتدین کے متعلق سختی کا مظاہرہ کر کے مسلم امہ اور اسلامی معاشرے کو شدید نقصان اور بربادیت سے بچا لیا۔ اس سختی کا ایک فائدہ یہ بھی ہوا کہ لوگ دوبارہ جاہلی معاشرت کی طرف لوٹنے اور فتنہ و فساد بپا کرنے میں ناکام ہوئے۔
- بہر صورت اس قلیل مدت میں حضرت ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ نے جو عظیم الشان کارنامے انجام دیے اس سے انسانی عقل و ربط حیرت میں غرق ہو جاتی ہے۔ اندرونی اور بیرونی دشمنوں سے متماملکی نظم و نسق بہتر بنایا۔ یہ سب آپ ﷺ وسلم کی محبت، قوت ایمانی، تدبیر و فراست، عزم و ہمت اور للہیت و خداترسی کی وجہ سے ممکن ہوا۔
- یہ تحریر ریڈیو پاکستان کی حضرت ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ سیریز، 2021 کی ٹرانسمیشن کے لیے خصوصی لکھی گئی ہے اور ریکارڈ کروائی گئی ہے۔

پاکیزہ
(تیسرا سال)

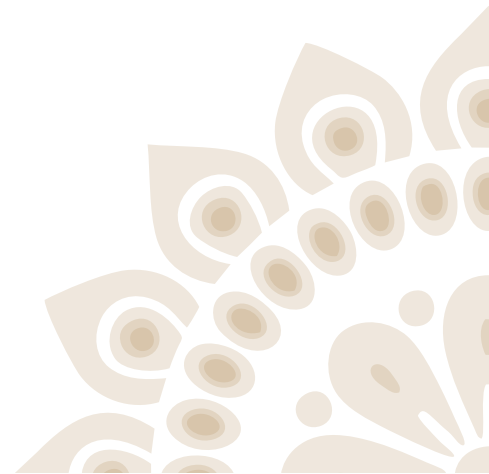
* سب سے اچھا آدمی کون ہے *

افادات : عارف باللہ حضرت مولانا محمد عرفان صاحب مظاہری دامت برکاتہم جہاز قطعہ، گڈا جہارکھنڈ

دنیا میں ہر آدمی چاہتا ہے کہ اس کا شمار اچھے انسانوں میں ہو اور لوگ اس کی تعریف کریں، برے انسانوں میں شمار کئے جانے سے ہر آدمی بچنا چاہتا ہے، کوئی یہ نہیں چاہتا کہ لوگ اس کو برائی کے ساتھ یاد کریں۔ لیکن اچھا انسان کون ہے اس کا کیا معیار ہے، کیسے یہ سمجھا جائے گا کہ یہ اچھا ہے یا سب سے اچھا ہے یا اچھا نہیں ہے۔

ایک صحابی نے حضور اکرم صلی اللہ علیہ و سلم سے یہی سوال کیا تھا انھوں نے پوچھا "یا رسول اللہ لوگوں میں سب سے زیادہ محبوب اللہ کے نزدیک کون ہے، آپ صلی اللہ علیہ و سلم نے جواب دیا اللہ کے نزدیک لوگوں میں سب سے زیادہ محبوب وہ ہے جو لوگوں کو سب سے زیادہ نفع پہنچانے والا ہو" (آن رجلا جاء إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال : (يا رسول الله ! أي الناس أحب إلى الله ؟ فقال : أحب الناس إلى الله أنفعهم للناس)، رواه الطبراني في الأوسط والصغير) *

شعبہ اردو

MATA SUNDRI COLLEGE FOR WOMEN
University of Delhi